

Over de “Grote Oorlog”

Algemeen

Reeds vanaf 1906 werden rond Antwerpen grote werken uitgevoerd zoals forten en tankgrachten. Wat reeds lang in de lucht hing gebeurde op een dag. Op dinsdag 4 augustus 1914 verklaarde Duitsland de oorlog aan Frankrijk en zou daarbij door België trekken. “Tot hun spijt” moesten de Duitse Keizer Willem II en zijn regering dat doen wegens een Franse dreiging. Indien België zich daarbij zou verzetten dan zou Duitsland tevens België met geweld binnen vallen. België wilde koste wat kost in dat conflict neutraal blijven maar zou bij een aanval van Duitse troepen zich toch heftig verzetten.

OP 9 uur 's morgens staken de ulanen de Belgische grens over ter hoogte van het plateau van Herve. Daar het Belgisch leger weerstand bood verklaarde Duitsland de oorlog aan België.

Er volgde voor de Belgische bevolking een periode van ellende, honger en armoede. Gelukkig werd de voedselhulp opgericht, georganiseerd door welwillende begoede mensen, betaald met geld uit het buitenland. Vanaf 1916 stond Amerika in voor een groot deel van deze hulp. In de meeste dorpen konden de steuntrekkers dagelijks naar een plaatselijke soepkeuken waar brood en soep werden gegeven. Ook in Nukerke waren er begoeden die de arme gezinnen met kinderen hielpen. Dat leest u verder in andere teksten.

Uit een kroniek van oktober 1914

“’t Is 14 oktober. “Het leven alhier is niet meer aangenaam door de vele Duitse soldaten die hier gelegerd zijn. Na gedurende verscheidene dagen gevangen geweest te zijn en wreed mishandeld, is hij er in gelukt de moffen te ontvluchten in burgerskleederen. Zijn huis werd bezet door de “Orts-Kommandantur” en door hogere officieren. De Z.E.H. pastoors van de gemeenten Etikhove en Melden zijn gevlucht op 14 oktober. De Pastoors van Nukerke, Zulzeke, Leupegem enz. zijn verscheidene dagen gevangen geweest.

Honderden ha grond werden door de moffen omgewerkt om schietpleinen en oefenpleinen te maken. Een schietplein op grondgebied Nukerke is gelegen tusschen de grooten steenweg Ronsse-Oudenaerde en de Kapoen in de gemeente Sulsique. op het grondgebied van Nukerke. Een oefenplein werd gemaakt tusschen de Negenkoten te Nukerke en de statie te Leupegem. Onze jongen laat nog weten dat zijn gezworen kamaraad, Marcel Slambroeck voor 't Vaderland is gestorven. Zijn ouders en zuster zijn in volle gezondheid en stellen het goed. Zijn zuster Madeleine is getrouwd, heeft reeds twee kinderen en woont in St Catharina-Waver.

Een of meer vliegpleinen werden op de best geschikte plaatsen opgericht rond Oudenaerde liggende gemeenten.”

tervane et le sol vibre.

» Autour de la ville la cueillette des uhlan se poursuit, fructueuse. Dimanche on a pris un de leurs officiers qui terrorisait les habitants d'Etichove et de Nukerke, menaçant à tout propos ces paisibles campagnards de son revolver et leur annonçant l'arrivée de quinze cents Allemands. Il se moquait en outre des Belges, décrétant qu'ils étaient des imbéciles, qu'il se trouvait chez lui (!!!) et que la Belgique appartenait désormais à l'Allemagne! L'auto qui conduisait cet intéressant personnage est passée tout près de moi et j'ai pu le contempler à loisir. Il était tout jeune. Quant au soldat belge qui l'avait pris, il poussait des hurlements de joie en nous montrant sa capture qu'il tenait en respect avec sa courte baïonnette.

» Vendredi, deux casques-à-pointe étaient signalés à Frasnes-lez-Renaix. Deux autos, l'une montée par des soldats, l'autre par des gendarmes, sont parties à la recherche de ces excursionnistes inopportuns. On les a trouvés en nid. L'un se voyant pris a fait feu, mais

Wat vooraf ging

Het is vrijdagavond 31 juli 1914. Er wordt opgeroepen tot algemene mobilisatie van de Belgische militairen en burgers. De veldwachter fietst van huis tot huis en brengt zo de oproepingsbrieven aan de mannen. Met de nachttreinen vertrekken de eerste soldaten. Ze begeven zich naar hun eenheid of regiment. De volgende dagen begint het Belgische leger paarden en wagens op te kopen. Het leger was toen nog heel weinig gemotoriseerd. De verplaatsingen gingen te voet, te paard of per fiets. Je had "De Jagers te voet", "De Lansiers te Paard", "De Cyclisten" (met de fiets) ...

De algemene mobilisatie begon op zaterdag 1 augustus en liep verder op zondag, maandag en dinsdag 4 augustus 1914. "Alle militairen in verlof of onder de wapens geroepen moeten zonder hun wederoproepingsbevel af te wachten zich ONMIDDELIJK, langs den SNELSTE en den KORTSTEN weg, begeven naar de depots, korpsen of forten waar hun wapenen en kledingstukken bewaard zijn. Wie niet tijdig binnen is wordt aangehouden door de gendarmerie". Elkeen moet zorgen voor zijn voedsel voor de eerste dag. "De zadel- en de trekpaarden, alsmede de werktuigen, worden opgevorderd volgens de aanplakbrieven in de gemeente."

De Eerste Wereldoorlog begint op 4 augustus 1914. Op zaterdag 22 augustus verschenen in Nukerke de eerste Uhlanen (lansiers te paard, licht gewa-

pende ruiters gekleed in een grijs legerpak). Ze volgden de grote wegen. Het waren patrouilles van 2 tot 10 verkenners die de aanvallende troepen vooraf gingen om de weg en de omstandigheden, zoals hindernissen, te verkennen. Ze brachten voortdurend verslag uit aan hun oversten. Op zondag 23 augustus werden er zo'n tiental verkenners in het Kortrijkse door Franse dragonders gedood. Dat had tot gevolg dat bij de burgers de schrik om het hart sloeg aangezien ze bang waren voor represailles. Op maandag 24 augustus trokken dan Duitse troepen vanuit

Uhlanen in de omstreken van Ronse

Twee Duitse officieren verbleven sedert eenige dagen te Frasnes. Zij deden uitstapjes in rijtuig en auto, en zelfs in gezelschap van juffrouwen.

Eene kleine patroelje gendarmen kwamen Donderdag avond in voorreemde gemeente, juist op het oogenblik dat een Duitse officier met een juffer in auto kwam aangereden.

De Pruis stopte en schoot naar de gendarmen die terugschoten. De Duitse officier werd door drie kogels getroffen.

De juffer was uit de auto gesprongen en een huis binnengestormd, waar zij een andere officier verwittigde, die in allerijl de vlucht nam.

Onze gendarmen hebben twee helmen opgegrapt, een sabel, twee geweren, enz. De gekwetste officier werd naar Ronse gevoerd en alaar verzorgd. Niemand der gendarmen werd getwet.

Een andere officier werd te Nukerke krijsgeslagen genomen. Twee uhlanen die Berchem nog niet hadden verlaten, werden ook door onze troepen aangehouden; deze vroegen niets beters.

Oudenaarde naar Ronse en Kortrijk. Hun doel was Doornik te bezetten om zo een deel van de Franse troepen te omsingelen. De lange kolommen bestonden uit voetvolk gevolgd door spannen paarden die kanonnen en karren voorttrokken, gevolgd door gemotoriseerde vrachtwagens. De burgers beleefden bij al dat geweld de angst van hun leven want gruwelijke verhalen deden de ronde. Velen sloegen op de vlucht, vooral de mannen, die wilden uit de handen van de Duitsers blijven. Deze dag staat bekend als de “vliegende maandag” of de “vluchtersmaandag”. Vanaf 28 augustus hoorden onze inwoners kanongebulder in de streek van Doornik. De oorlog schuift steeds verder naar het westen zodat onze streek gedurende 4 jaar buiten het oorlogsgeweld blijft. Zo werden op 24 en 25 januari nog honderden opgeëiste jongelingen, werklieden en gewone burgers opgesloten op de slaapzalen (dortoirs) en in de refter van het St-Antoniuscollege te Ronse. Tijdens de bezetting werd het college immers de Kaiser Wilhelmkazerne.

Eerste gekwetste patriotten..

Op vrijdag 11 december 1914 publiceert L’Echo de Belgique een lijst met gekwetsten zoals “Armand van de Putte, 3 Chas, Pied” (3de regiment Jagers te voet (sic)). Hij verblijft in Eye and Ear Hospital Tunbridge Wells (Zuid-Engeland).

Op vrijdag 20 november 1914 publiceert L’Echo de Belgique- De stem van België een lijst met gekwetsten waaronder Richard Van Coppenolle 3de Chass. à Pied. Hij verblijft in Morton-sub-Hamden, Somerset.(Z-W Engeland).

Op 5 oktober 1914 kwamen talrijke gekwetsten binnen in de Ambulance Rue Guinard in Gent. Zoals De Keyser A. 25ste Linie en De Meyere Médard 24ste Linie.

Labiau Richard is soldaat bij 20ste linieregiment.

Hoffman Pol (Hoffmann Paul) ligt in 8ste Linie. Hoffman Max is wachtmeester gendarmerie Brigade Bizet.

Gift.

“Eerwaarde Heer onderpastoor en Eerw heer Dutordoir Pastoor”, schonken resp. 5 en 10 fr “voor de Kantien van de soldaat”. (De Gentenaar zondag 17 oktober 1915) Uit “De kleine patriot van zondag 17 en Maandag 18 oktober 1915” ; Schenking voor De Kantien van den Soldaat Eerw. Heer Dutordier (Dutordoir sic) pastoor te Nukerke 10fr – Eerw. Heer onderpastoor te Nukerke 5 fr.”

Nieuws.

22 juni 1915. Irma Van Houtte van Nukerke vraagt naar haren man, Ernst De Sloover, soldaat bij het 1ste of 21ste Linieregiment, 3/4, vijfde legerafdeling nr 56286. Antwoord aan het blad De Gentenaar.

Belgische krijgsgevangenen in een “Lager”.

“De soldaten van Nukerke worden verzocht dadelijk hun adres aan Willems Richard, wachtmeester D89 BL te sturen, hij zal zich gelaten een Nieuwjaars geschenk te doen geworden.”

Gesneuveld

“Gesneuveld te Kessel-Lo Caupet 7de Linie, 55388, van Nukerke en begraven te Leuven en omliggende.”

“Dinsdag zal alhier, om 9 uren, een lijkdienst plaats hebben voor Frans Van Hoolandt, vrijwilliger bij de 13de Linie, gesneuveld rond Diksmuide, de 14 Augustus. Frans Van Hoolandt werd geboren te Nukerke, den 5 September 1891. Onze innige deelneming a. d. familie .” (16 oktober 1915)

Vrouw Devos van Nukerke vraagt inlichtingen over vader Rosseel van Westende, en zijnen zoon Pieter, vrouw en kinderen. Antwoord sturen naar de Landwacht.

Zaterdag 12 augustus 1916. “Het Landbouwersverbond meldt dat de gemeente Nukerke nog geen lijst der wijze van verdeling heeft ingediend aanvraag Ammoniak-sulfaat”

Plagerijen door de bezetter.

Alles wat niet te zwaar en te heet was werd door de bezetter opgeëist : de beste paarden, de gezondste koeien, fietsen en nadien enkel de rubberen banden. Vele inwoners verborgen kleine waardevolle dingen in de muren, onder de vloer of zo maar ergens in de grond.

Artikel uit de krant van toen. *“Slechts 120 kg graan per man en per dag mogen op de gemeente blijven en 160 kg zaaigraan per hectare mag behouden worden. Gedurig eischen zij nu de beste paarden op bij de landbouwers en men denkt algemeen dat zij al de paarden zullen opeischen. Zij zijn zeer moeilijk op de weerspannigen en een zekere landbouwer uit Nukerke, die geweigerd had, zijn paard te leveren werd door de Moffengendarmen aangehouden en voor 3 dragen in den bak gedraaid, plus 100 mark boete, en in beslagname van 't paard”.*

De Duitse mark en de Duitse tijd (plus 1 uur) werden ingevoerd. Vele mensen leefden echter verder volgens de oude tijd. Een groot deel van Oost-Vlaanderen lag in de militaire zone of het Etappengebied . Dit gebied stond direct onder het oppercommando van het Duitse Vierde Leger. Hier heerste een militaire macht met een hard bezettingsregime gedirigeerd vanuit de Kommandantüre. In Nukerke was een sectie Duitser gelegerd die moest instaan voor de orde en de tucht. Aan het hoofd stond een Feldwebel (sergeant-majoor) met nog enkele onderofficieren). Nukerke lag immers in het Sperrgebiet (verboden gebied). De grens lag ter hoogte van Louise-Marie en strekte zich uit tot aan de frontlijn (de Yzer). De burgers die in het Sperrgebiet woonden konden

niet zonder toelating het gebied verlaten of terug betreden. Duitse soldaten, meestal nog in opleiding, werden in dit gebied getraind om nadien naar het front te worden gestuurd.

De winter van 1916 op 1917 was verschrikkelijk hard. Weet dan dat de steenkool gerantsoeneerd was want het Duitse leger werd eerst bediend. Dat gold ook voor de “patatten” en de boter. Deze producten waren tot vijfmaal duurder op de zwarte markt. Een potje troost was een groot luxeproduct want de koffiebonen waren schaars. Bonen en rapen stilden de hevigste honger. Ook de scholen werden getroffen want bij gebrek aan brandstof werden in de winter van 1917-1918 de scholen gesloten. De scholen hernamen pas de lessen op 15 maart 1918.

De meeste bossen uit onze streek werden als het ware kaalgekapt. Onderaan in het Elenebos (in de volksmond de Spijker) was een Duitse oefenschietsstand. Met wat zoekwerk vind je er nog wat bakstenen.

Tot overmaat van ramp verloren veel mannen hun werk in de textielfabrieken te Ronse en dus zaten veel gezinnen zonder inkomen. De boeren konden moeilijk hun velden bewerken want karren, wagens en paarden waren vanaf 1917 opgeëist.

Kinderen en oude mensen hadden het zwaar te verduren; ze stierven van ontbering of aan difterie en tuberculose. Tegen het einde van de oorlog aten de mensen aardappelen met ajuinsaus, brood gemaakt van aardappelmeel en wat spek uit de “komiteitswinkel”. Het gemeentelijk comité bezorgde de mensen bonnen voor voedsel, kleren en soms voor kolen.

“Men” dacht dat deze oorlog van korte duur zou zijn. Maar dat viel verkeerd uit. Na een jaar was er een gebrek aan van alles. De schrik zat er bij de mensen dik in en koppels vermeden kinderen op de wereld te zetten. Cijfers hieronder geven aan dat er tijdens de oorlogsjaren in Nukerke tot 50% minder geboorten waren. Het duurde nog tot 1921 tot het aantal geboorten op het niveau kwamen van vóór de oorlog.

Jaar	geboorten
1913	25
1914	19
1915	28
1916	10
1917	12
1918	12
1919	13
1920	12
1921	16

1922   20 De jaren nadien stijgt het aantal geboorten opnieuw.

Vanaf zaterdag 2 november 1918 was onze streek terug ingenomen door het Belgisch leger en kwam de rust langzaam terug..

Leontine vertelt over de oorlogsjaren 1914-1918.

Tussen 6 november en 11 november 1918 verschoof het front hier bij ons naar het oosten. Die dagen lag Nukerke in het schutsveld van de beide kampen Niet te verwonderen dus dat hier granaten neerkwamen. Daardoor vielen er burgerlijke slachtoffers te Nukerke. (sic)

Tijdens de oorlogsperiode gold een algemeen verbod van na zonsondergang nog licht te maken buiten. De bewoners werden er ook op gewezen hun vensters af te schermen zodat niet het minste licht van lamp, "quinquet" of stallantaarn van buiten zichtbaar zijn. Zo moet het gezin Baele dat in één van de huisjes aan de negenkoten woonde eens zeer onvoorzichtig zijn geweest. Op een donkere avond van 4 november 1918 scheen een zwak lichtje door de kleine raampjes van hun schamel huisje in de negenkoten. Duitse wachtposten gestationeerd op de Edelareberg hebben dat schijnsel opgemerkt. Een goed gericht schot trof de kleine woning. De obus (granaat afgevuurd door een kanon) doodde alle bewoners: Alfred Reynaert en zijn vrouw Amandina Baele, vader Octaaf Baele, August Reynaert en Maria Ysebaert. De familie ging de nacht nog bij pastoor Dutordoir om het voorval te melden en de begrafenis te regelen, maar de pastoor durfde de deur niet openen en buiten komen. Hij riep: "Begraaf ze in den hof en we zullen een dienst doen na den oorlog!"

Tijdens die oorlogsjaren zijn wij veel koeien kwijtgeraakt. De boeren kregen het bevel van de Duitsers om op een bepaalde dag met zoveel beesten naar de plaatse te komen. Die werden daar gekeurd en de goeie dieren werden ons afgepakt.

De oorlog zal vlug een andere wending nemen met de komst van de Amerikaanse troepen die eind juni 1917 beginnen te ontschepen in Frankrijk. Eind mei 1918 werden ze in het offensief ingezet. Onze streek werd op 1 november 1918 bevrijd door de 91ste Amerikaans Divisie. Het was na de oorlog. Dat moet in 1925 gebeurd zijn dat er Hongaarse kinderen in ons land verbleven. Zoals elders waarschijnlijk

AUDENAERDE.

De Duitschers die daar reeds meer dan een jaar in den omtrek nestelen, hebben tot bij het begin van den Herfst de menschen nog tamelijk goed gerust gelaten, doch hoe nader den winter hoe strenger en eischer zij worden. Sedert eenige weken volgt de eene opeiseling de andere op.

Al de oogstvruchten : tarwe rogge en haver zijn door de Duitse legers aangeslagen en moeten bij 1/5 deel geleverd worden ; 1/5 in September ; 1/5 in October zijn reeds geleverd ; 1/5 in December ; 1/5 in Januari, 1916, en ook 1/5 in Maart.

Slechts 120kg. per man en per dag mogen op de gemeente blijven en 160kg. zaaigran per hectare mag behouden worden. Gedurig eischen zij nu de beste paarden op bij de landbouwers en men denkt algemeen dat zij al de paarden zullen opeischen. Zij zijn zeer moeilijk op de weerspanningen en zekere landbouwer van Nukerke, die geweigerd had, zijn paard te leveten, werd door de Moffengendarmen aangehouden en voor 3 dagen in den bak gedraaid, plus 100 mark boete, en in beslagneming van 't paard.

Indien dien toestand zoo nog heel den winter blijft voortduren zal er ongetwijfeld een hongersnood uitbreken, hetwelk wel eenen opstand of revolutie zou kunnen teweeg brengen, zoo zenuwachtig en opgehitst zijn de geesten.

verbleven er toen in Nukerke 2 meisjes in het klooster. Er was er eentje die al redelijk goed Vlaams kon en zei: "Tijdens den oorlog is mijn vader soldaat geweest bij de Duitsers en hij heeft vele Belgen doodgemaakt!" En ze kreeg me daar een slag van een ander Vlaams kind, wiens vader in den oorlog was omgekomen. Dat is gebeurd toen ik op school was in Berchem.

Tijdens de eerste oorlog deed mijn vader veel goede werken maar wie kreeg mocht dat niet zeggen tegen de anderen. Ons moeder is nog naar het tribunaal gemoeten in Oudenaarde. Ze moest daar gaan uitleggen waarom ze zo vrijgevig was tegenover bedelaars. Dat mocht dus niet van de Duitsers. De juge vroeg haar: "Wat hebt gij gegeven?" "Mijn linkerhand weet niet wat mijn rechterhand gaf!" En... ze heeft het niet gezegd. In 't jaar 17 maakten ze comit meel om te bakken. We hebben dat ook eens gebruikt om te bakken. Beie! 't Was niet goed. Dat kwam zo! 't Moleke werd gepakt en kon niet meer malen. Wij hadden op dat moment geen meel meer en gingen naar de gemeente comit meel halen. Maar ge ziet van hier, we hebben dat dan aan de dieren gegeven . 't Was ook de tijd van de "rantsoeneringzegels". Paul Deriemaeker was daar chef van. Paul was de vader van Joseph de koster, van Michel den bakker en van Octaaf de leverancier en van Bernard die naast het parochiehuis woonde..

Remi Pot was oorlogsvrijwilliger tijdens de Grote Oorlog

"Ik werd vrijwillig soldaat tijdens de Eerste Wereldoorlog, een oorlog die voor ons land begon, op dinsdag 4 augustus 1914 bij Vis  waar de Duitse troepen de Maas overstaken. Ik ben geboren in 1890. In 1912 ben ik vrijwillig binnengegaan en ik ben pas in 1919 afgekomen. Wij mochten weinig naar huis komen tijdens onze dienst. In totaal ben ik zeven jaar soldaat geweest. 'k Heb ook aan den IJzer gevochten en veel geluk gehad zeker! Ik had als wapen een karabien. Die schoot 200 m ver. Ge moest al goed kunnen schieten om iemand te raken. Aan het front kregen we zelfs af en toe gymnastiek. In 't leger was het al Frans maar de officieren verstonden vloms. 't Commandement werd altijd in 't Frans gegeven. (een oud zeer waar vele soldaten over klaagden en vele jonge Vlaamse soldaten zouden de dood zijn ingejaagd omdat de bevelen niet goed werden begrepen). Om de 14 dagen veranderden we van linie. We schoven naar achteren naar een tweede en nadien naar de derde linie en na een tijd zaten we terug in de voorste en gevaarlijkste loopgrachten. Ik ben in den oorlog gewond geweest aan mijn arm.

De oorlogsjaren waren maar triestige jaren om te leven. Er was weinig eten en als ge eten wilde dan moeste dat duiken want de Duitsers eisten alles op voor hun leger. Als we honger hadden aten we al eens een raap. Tegen het einde van de oorlog telde het Belgisch leger 167 000 soldaten (sic).

De dokter kwam toen te paard, dus als ruiter op huisbezoek. Ik heb nog horen zeggen dat 't eerste hospice was waar Marc Capiau heeft gewoond. 't Ander is gebouwd dankzij Van Malleghem."

Na de oorlog is Remi naar Parijs gaan werken, aan de velodrome. Alo s heeft na de oorlog nog kleren gemaakt. Ha, de tijd van nu is toch veel beter. Tot hier zijn verhaal.

“Dat de Duitsers ook Nukerke bezetten kon je merken aan de patrouilles die voorbij kwamen. In Nukerke was een sectie Duitse soldaten gelegerd. Tweemaal daags patrouilleerden 2 Duitse soldaten te paard gedurende ongeveer een uur. Kwestie van alles onder controle te houden.

In 1918 werd onze streek door de Engelse troepen bevrijd. Het heeft 2 dagen geduurd eer ze van Melden (bevrijd op zondag 10 november) tot hier in Nukerke zijn geraakt. De wegen waren toen maar half verhard en bij hevige regen bleven er enkel poelen en plassen over. De paarden trokken zich half dood om al dat zwaar geschud de berg boven te trekken. Op 11 november om 9 uur in de voormiddag hing reeds een witte vlag boven op de kerktoren. Maar terugtrekkende Duitsers vonden het wel nog nodig om vanuit een mitrailleursnest in de berm van de spoorweg in Terpoort op de Engelsen te schieten die zich te verwaagden. Maar er waren toen zoveel Engelsen dat het op een moment op de weide zwart zag van de paarden. Op 't einde van de grote oorlog pakten de Duitsers bij hun aftocht alles mee wat ze konden gebruiken. Zelfs de runderen namen ze mee. Het was voor hen zo gezegd militaire eigendom. En dan trokken ze achteruit. In die jaren ging dat nog heel traag. Amper 15 km per dag.

Soldaten van Nukerke.

4e LIJST.

De Catelle, Omer, krijgsg. Holland; De Donder, Eugène, 3e reg. jagers te voet, 5e L.A.; D'Hondt, Edgar, 2e karabiniers, 6e L.A.; D'Hondt, Honoré, 5e linie, 2e L.A.; De Keyzer, Odile, id., 1e sergent, id.; De Mets, Richard, génie, 1e L.A.; De Riemaeker, Achiel, 8e linie, 4e L.A.; De Riemaeker, Germain, cap., 2e karabiniers, 6e L.A.; De Roubaix, Raymond, mitrailleur ?; De Sloovere, Alfons, Belgische genie; De Sloovere, Joseph, 4e lanciers, krijgsg. Holland; De Tavemier, Cyriel, 2e karabiniers, 6e L.A.; De Vos, Emiel, 8e linie, 4e L.A.; De Vos, Hector, id., id.; De Waele, Emiel, artillerie, instructiekamp; De Weer, Arthur, korps der Rijkswacht, 1e L.A.; De Weer, Jules, ? linie, ligne l'étappe; De Weer, René, mitrailleur, 1e L.A.; Gheenens, Cyriel, 8e linie, 4e L.A.; Gheenens, Richard, krijgsg. Duitsland; Geenens, Richard, 7de batterij veldgeschut, 5e L.A.; Geenens, Oscar, 1e jagers te voet, 3e L.A.; Gersaux, Hippoliet, 4e id.; id.; Haelters, Cyriel, grenadiers, 6e L.A.; Hoffmann, Marcelin, wachtmeester rijkswacht, landelijke dienst; Hoffmann, Octaaf, gezondheidstrein, A. 172; Hoffmann, Paul, 8^e linie, 4^e L.A.; Hondekijn, Edmond, krijgsg. Holland; Labiau, Richard, 10e linie, 4e L.A.; Lauwerier, Vital, 1e id., 5e L.A.; Mannens, Richard, opperwachtmeester rijkswacht, landelijke dienst; Massez, Oscar, 1e linie, 5e L.A.; Meerschaert, Octaaf, ??; Meurist, Richard, 9e centre d'instruction; Norga, Omer, krijgsg. Holland; Notebaert, Amedée, id.; Notebaert, Hector, 13e linie, 4e L.A.;

id.; Notebaert, Hector, 13e linie, 4e L.A.; Reynaert, Gustaaf, id., id.; Stichelbaut, Leon, ??; Van Ceunbroeck, Emiel, ligne d'étappe; Van Coppenolle, Gustaaf, 13e linie, 4e L.A.; Van Coppenolle, Jules, génie, 3e L.A.; Van Coppenolle, Leon, ?; Van Coppenolle, Omer, 3e jagers te voet, 5e L.A.; Van Coppenolle, Richard, ?; Van Coppenolle, Urbain, krijgsg. Holland; Van de Putte, Armand, 3e jagers te voet, 3e L.A.; Van de Putte, August, wachtm. gend., dienst des Konings; Van de Merghel, René, 4e L.A., 13e linie; Van de Mages, Joseph, mitr., 12e linie, 3e L.A.; Van de Waele, Arthur, krijgsg. Holland; Van der Gheyust, Achiel, id. Duitsland; Van Meerhaeghe, Maurits, 1e j. te voet, 3e L.A.; Van Meerhaeghe, Remi, onderrichtingskamp; Van Hoolandt, Cyriel, 3e j. te voet, 5e L.A.; Van Hoolandt, Remi, krijgsg. Duitsland; Van Overmeeren, Achiel, 2e werkerscompagnie; Verbrugge, Modest, 1e r. gidsen, wielrijder; Verdonckt, Karel, génie, comp. ijzerenweg; Verdonckt, David, 8e linie, 4e L.A.; Verdonckt, Gustaaf, infirmier, 4e jagers te paard; Verdonckt, Leopold, 3e j. te voet, 5e L.A.; Verhelst, Urbain, 8e linie, 4e L.A.; Verrohen, Jozef, mitrailleur, 3e j. te voet, 5e L.A.; Verplancken, mourits, brankardier, 5e lanciers; Verplanc-

ken, Omer, id., id.; Wallez, Modest, 3e j. te voet, 5e L.A.; De Wolf, Richard, génie; De Wolf, Valère, 3e j. te voet, 5e L.A.; Willems, Richard, wacht. gend.; Ysebaert, Emiel, 3e j. te voet, 5e L.A.; Ysebaert, Em., 2e j. te paard; Vermeulen, Omer, 3e j. te v., caporal; Maës, Honoré, 1e linie, 5e L.A.; Sturbaut, Omer, 3e j. t. v., 5e L.A.; Delhaye, Jules, 1e linie, 5e L.A.; Van Coppenolle, Octaaf, krijgsg. Holland; Van Nieuwenhuize, Emiel, 1e j. te voet, 3e L.A.; Massez, Omer, génie, tramdienst; D'Hondt, Henri, krijgsg. Holland; Van der Mayes, Remi, onderrichtingskamp; Verroeken, Richard, cordonnier, atelier, B. L.

Indien er nog andere soldaten zijn van Nukerke wiens naam niet vermeld is op deze en voorgaande lijsten, zij gelieven naam en thuiswjs in te sturen aan: R. Vanbutsele, B. 162, Belg. Leger te velde.

P.S.—Insgelijks alle nieuwsjes van rond Audenaerde zijn welkom.

Onze Belgische soldaten waren tijdens den oorlog pover gekleed. “Albert Antrop

Ublanen in de omstreken van Ronse

Twee Duitse officieren verbleven sedert eenige dagen te Frasnes. Zij deden uitstapjes in rijtuig en auto, en zelfs in gezelschap van juffrouwen.

Eene kleine patroeilje gendarmen kwamen Donderdag avond in voornoemde gemeente, juist op het oogenblik dat een Duitse officier met een juffer in auto kwam aangereden.

De Pruis stop e en schoot naar de gendarmen die terugschoten. De Duitse officier werd door drie kogels getroffen.

De juffer was uit de auto gesprongen en een huis binnengestormd, waar zij een andere officier verwittigde, die in allerijl de vlucht nam.

Onze gendarmen hebben twee helmen opgehaald, een sabel, twee geweren, enz. De gekwetste officier werd naar Ronse gevoerd en al daar verzorgd. Niemand der gendarmen werd gewetst.

Een andere officier werd te Nukerke krijsgewangen genomen. Twee ublanen die Berchem nog niet hadden verlaten, werden ook door onze troepen aangehouden; deze vroegen niets beters.

Te Ronse

Georges Van Maelsaeke, soldaat in de Grote Oorlog

Emile, Joseph, Georges Van Maelsaeke, maar iedereen noemde hem Georges was geboren op 21 maart 1890 als zoon van Ivo. In zijn jonge jaren deed hij gedurende 2 jaar zijn militaire dienst als gewone piot. Hij werd wel de ordonnans van de majoor.

Toen de Grote Oorlog dreigde werd hij op 2 augustus 1914 opgeroepen en gemobiliseerd bij “Les Premiers chasseurs à Pied (In ‘t Nederlands 1ste Regiment Jagers te voet)” .Ja, ‘t was toen al in ‘t Frans. Georges kon wel een beetje Frans want hij is tot 15 jaar naar ‘t college geweest. Toen hij thuis afscheid nam dacht hij als zo velen dat de klus snel zou worden geklaard. Bij zijn vertrek riep hij: “Met Kerstmis zijn wij weer thuis!” (De Duitse soldaten dachten even zo en beweerden dat ze terug thuis zouden zijn bij het vallen van de bladeren) Bij de inval van de Duitsers was Georges bij de eerste krijgsgevangenen op de citadel van Luik. Hij was van de jongste en die werden in de eerste linie opgesteld. Gedurende 4 lange jaren was hij krijgsgevangen in Duitsland waar hij in een “Lager” (Duits voor legerplaats of kamp) verbleef. Die gevangenen moesten werken voor hun kost. Zo moest Georges in een suikerfabriek werken. Daar konden ze al eens en brokje suiker in hun mond steken zonder dat een bewaker het zag. ‘t Eten werd daar niet verzorgd. Aardappelen werden gewassen en gekookt

en 't gebeurde dat daar al eens een rotte tussen zat. Als je die in je gamel kreeg, ja dan had je tegenslag. Ja, 't leven was daar erbarmelijk. Bij ons thuis hebben ze toen lang gedacht dat Georges dood was want we kregen van hem niet het minste nieuws. Tot op een dag Joseph Van Nieuwenhuyze uit Etikhove naar Gent ging. Dat moet in 1916 zijn geweest. Daar aan het station was een plaats waar een massa brieven en kaarten lagen van soldaten die naar huis hadden geschreven. Maar die kaarten, die kwamen niet ter bestemming. De treinen reden niet want alle bruggen over de spoorlijnen waren gesprongen. 't Moest toch wel lukken zeker dat Joseph tussen die brieven er ene vond van onzen Georges. Hij bracht die mee en zo waren mijn ouders gerustgesteld. Het werd 1918 en sommige krijgsgevangenen werden gelost. Georges is al over 't water gekomen. Van Hamburg naar Gent en vandaar te voet naar huis. En dan ... het werd 17 januari 1919, den dag vóór Toontje. 's Nachts werd er op d'achterdeur geklopt. Vader Ivo zei: "Dat is Georges!" En 't was zo. Zijn zoon was eindelijk thuis. Nadien hebben die gasten er nog een jaar legerdienst bovenop moeten kloppen. Wat een tijd! Mijn vader is getrouwd op 21 maart van 't jaar 21. En toen kwam de Tweede Wereldoorlog. Hij had zodanig veel schrik van de Duitsers dat hij bij 't begin van de oorlog zijn "livret" diep in de houtmijt stak. Mijn vader, Georges, is in Nukerke de langst levende oud-strijder van W.O.I geweest. Hij is gestorven op 16 februari 1987 op de leeftijd van 96 jaar, enkele dagen vóór zijn 97ste.

Uit het dagelijks leven achter het front

"Haar vader was bij de vrijwillige brandweer van Nederbrakel. Soms na het blussen van een brand, met de inhoud van de beerput, bij gebrek aan ander water, moesten nadien de linnen slangen gewassen worden met beekwater, dat was een werkje voor Louise en haar vader, waarbij het drogen van de slangen op de wasdraad in de weide gebeurde.

Vele jonge mannen werden uit veiligheid opgepakt door de bezetter, zoals Carolus uit Nederbrakel.

Toen Carolus Josephus De Wolf in Labry (noorden van Frankrijk) verbleef en zoals alle anderen, niet genoeg eten kreeg, spaarde Irene Pieters zijn vrouw (alleen met 2 kinderen) wat varkensvet en droogde brood in haar Leuvense stoof om het in een houtenkistje te steken en te voet naar de commandatuur van Geraardsbergen te dragen om dat aan haar man te laten verzenden. Ze moest het houten kistje dat ze maakte van de rest van hout dat haar man in zijn schrijnwerkerij had achter gelaten drogen in de oven van de stoof anders kwam het eten met schimmels toe te Labry. Het drogen moest gebeuren samen met het klaarmaken van het eten er was geen brandstof meer te krijgen voor de stoof en men moest dus zuinig zijn."

"Tijdens het schillen van de aardappelen voor de Duitsers (de schillen waren voor de Belgen in de soep maar de aardappelen waren natuurlijk voor de Duitsers bestemd). Kon hij een muisje vangen in de hoop aardappelen dan wilde hij het beestje en at het op met zijn soep van aardappelschillen. De zondag kregen ze soms een raap voor in de soep te doen. Het was dan kermis voor de Belgen. Zij moesten ook een moestuin onderhouden. De groenten waren voor de Duitsers."

Oorlog in den Zak

“De Duitse opmars verliep heel snel. Enkele weken na de inval stonden de Duitsers al in Nukerke. In een diep gelegen weide werd een batterij kanonnen opgesteld. De granaten waren bestemd voor het westelijk gelegen Belgisch front. Vanaf het eerste schot sneuvelden het flinterdunne glas van de ramen van de huizen uit de onmiddellijke omgeving. Belgisch geschut beantwoordde de Duitse aanval. Van zodra een granaat terecht kwam op het erf van boer Teirlinck sloegen de inwoners op de vlucht en trokken naar familie in veiliger buurten. Sommigen, vooral de moeders met hun kinderen, gingen in de kelders van Geenens Gentil (langs de Pontstraat) overnachten. Urenlang werd er “gelezen” en de litanie van alle heiligen aanroepen. Ja, toen waren de mensen nog zeer gelovig. Voor de mensen die een “koeplekje” bezaten was het moeilijk dieren achter te laten. De mannen groeven eenabri of “onderstand” in een hoge berm om zich zo tegen mogelijke schrapnels te beschermen.

Eens de Duitse batterij weg durfden de inwoners het aan terug te komen. En wat vonden ze! Gebroken vensters, een raam uitgebroken of een deur geforceerd, de inboedel overhoop gegooid én bij nader zicht waren ze nog bestolen ook. Op de weide waar de kanonnen stonden vonden de kinderen her en der zakjes poeder (kruid) waarmee de granaten werden gevuld. Dat was gevaarlijk speelgoed. Bij verkeerd gebruik kon dat goedje ontbranden. Het werd eindelijk 11 november 1918. De wapenstilstand was nabij en de meeste Duitsers waren al teruggetrokken of moeten we zeggen gevlucht. Nukerke lag op dat moment nog op de frontlijn

De dagen na de bevrijding werden in Nukerke vooral vrouwen opgepakt die volgens sommigen te veel in contact waren gekomen met de Duitsers. Men haalde ze thuis op en bracht ze naar de Plaatsse. Ze werden op de pui van het gemeentehuis vertoond en daar in het openbaar vernederd én het hoofdhaar afgeknipt. Raar maar waar, naar men zegt, trouwden verscheidene van die vrouwen nadien met een oud-strijder.

Triphon De Bisschop, een dorpsfilosoof, klom in zijn pen en schreef een spotliedje toepasselijk op elk van die vrouwen. Jarenlang zong men het lied. Een groot deel is er van verloren gegaan. Enkel nog het refreintje is gekend. De melodie is nog gekend. **Zie spotliedje.**

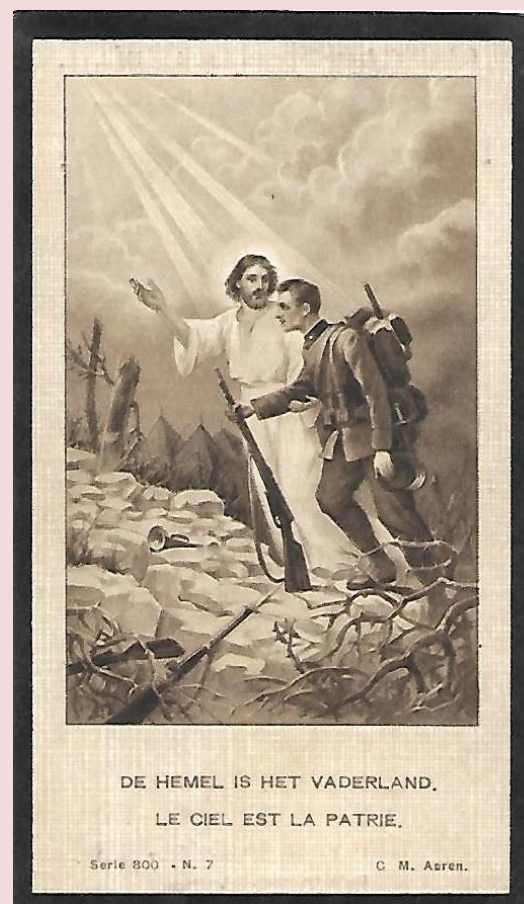
Foto van Alfred Bourgeois gesneuveld op 3 oktober 1918

Angèle (spotliedje)

*Die Angèle is ook doorbij
Om het spel te volmaken
Stapt ze vrank en vrij
Op de Duitsers is ze verzot
Ze moet er mee dansen
Ze kropen mee in 't gietenkot
Om heer te moeten zwansen
En al op het Heidje doar is plezier
Doar doen de Duitsers mee hun gezwier
Ze mogen friemelen op hun gemak
't Kost maar een markske uit hunne zak!*

Na de oorlog

Op 16 november 1919 ging het algemeen enkelvoudig stemrecht in voege; vanaf dan hadden alle mannelijke burgers vanaf 21 jaar, wat ook hun rang of stand was, een stem.

Oorlogsslachtoffers 1914-1918. Willems Jerome werd op 4 december 1890 in Nukerke geboren en sneuvelde aan de IJzer op 13 mei 1915.

Geloofd zij Jezus-Christus. Amen! 100 d. afl.
†

NUKERKE, aan zijne Zonen
gesneuveld in den oorlog 1914 — 1918.

Eeuwige en eervolle gedachtenis :

Joseph Gilleman
overleden den 5 September 1914

Kamiel De Morelle
overleden den 27 Augustus 1914

Ernest De Sloover
overleden den 15 October 1914

Omer Langie
overleden den 31 October 1914

Oscar De Weer
overleden den 6 Juni 1915

Frans Van Hoolandt
overleden den 6 Augustus 1915

Jeroom Willems
overleden den 13 Mei 1915

Arthur Audhoorn
overleden den 3 Juni 1916

Emiel Van Ceunebroeck
overleden den 3 Mei 1917

Achiel De Riemaecker
overleden den 29 November 1917

Remi Van Meerhaeghe
overleden den 1917

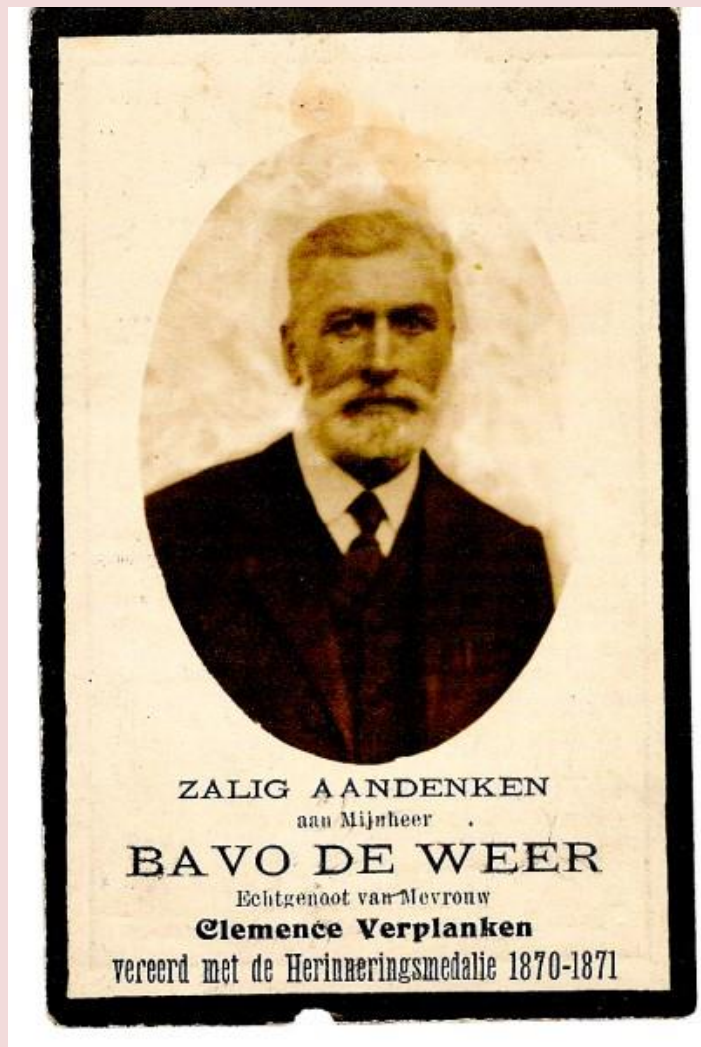
Alfred Bourgeois
overleden den 3 October 1918

Hier lag hun land, hier lag hun werk
Hier stond hun huis, hier stond hun kerk
Maar 't Vaderland riep "te wapen"
Zij gingen op, zij vielen neer,
Nu liggen ze op het veld van eer
In de eeuwige rust te slapen.

Bidt voor de zielen.

Drukk. Hoffmann, Nukerke.

Bavo De Weer was suisse in de kerk te Nukerke ten tijde van de legendarisch pastoor Dutordoir. Naar het schijnt was die pastoor een heel verstandig man. 't Was natuurlijk ook niet moeilijk verstandig over te komen tussen al die ongeletterde mensen! Maar kom ! Maar kwaad dat die mens zich kon maken tijdens zijn preken van op de hoge kansel. Achteraf zei Bavo, de suisse: "Menier pastoar g'et ou weer loaten goan hé! G'et ou weer koad gemokt!" Bavo De Weer werd niet gespaard. Zijn zoon Oscar, geboren te Nukerke op 14 oktober 1886, sneuvelde als soldaat van het 1ste Linierregiment in de loopgrachten nabij Diksmuide op 6 juli 1915. Het stoffelijk overschot rust op 't erepark nabij Diksmuide. Bavo had 4 kinderen: Jules, Oscar, Arthur en Anna, de moeder van Marietje.

De oorlog eiste zijn tol want volgende personen zijn "Gestorven voor België"

"Remi Joseph Gilleman, soldaat bij het 3de regiment jagers te voet, stamnummer 52575 oud 24 jaar 3 maanden en 18 dagen te Nukerke gehuisvest, ongehuwd is overleden aan het front op 5 september 1914 ten tien half ure 's avonds. Hij was geboren te Nukerke als zoon van Theophielus Josephus Gilleman, gemeenteonderwijzer oud 52 jaar en van wijlen Melanie Van Lancker"

"Het jaar negentien honderd achttien den acht en twintigste October is overleden om twaalfuur en dry kwart 's middags ten gehuchte Kruissens Dhondt Theophiele dagloner en geboren den 28 februari 1860."

"Vander Spoilden Marie-Clemence huishoudster overleden ten gehuchte Keizereistraat"

"Huysman Romanie huishoudster te Quaremont is heden om elf uren 's middags ten huize ten gehuchte Steenweg overleden op 2 november 1918"

"Depoorter Germaine is ten huize van Modest Ysebaert (61 jaar en landbouwer) overleden ten gehuchte Steenweg op 2 november 1918"

"In het jaar 1918 den vijfden November om negen uren 's morgens ..... verklaren dat gisteren rond acht uren 's avonds ten gehuchte Steenweg overleden is Reynaert Alfred werkman, geboren te Ronse in 1891, zoon van Gustaaf Reynaert oud zestig jaar."

"In het jaar 1918 den vijfden November om negen uren ..... aangifte van overlijden van Baele Amandina-Angela huishoudster hier geboren den zeventiende Augustus 1893 dochter van Charles. Ze is gisteren overleden ten haren huize en ten gehuchte Steenweg rond zes uren 's avonds."

"Het jaar negentien honderd achttien den vijfden November om negen uren 's morgen voor ons, Joseph T'Sjoen Burgemeester... zijn verschenen Gustaaf Reynaert oud zestig jaren en Charles Louis Baele oud vijf en vijftig jaren beide dagloners alhier wonende... dewelke ons hebben verklaard dat gisteren 4 november 1918 rond zes uren 's avonds ten huize nummer zeven en zeventig en ten gehuchte Steenweg overleden is Baele Jozef-Octaaf werkman alhier wonende..."

Oud-strijders 1914-1918

<i>Georges Van Maelsaeke</i>	<i>1890-1987</i>
<i>Urbain Verhelst</i>	<i>1889-1974</i>
<i>Richard Geenens</i>	<i>1892-1961</i>
<i>Octaaf Meerschaert</i>	<i>1885-1963</i>
<i>Omer Decatelle</i>	<i>29/09/1881 – 13/07/1964</i>
<i>Vital Laurier</i>	<i>1894-1916</i>
<i>Alphons Desloovere</i>	<i>1883-1967</i>
<i>Octaaf Grijpdonck</i>	<i>05/05/1888-25/01/1954</i>
<i>Alfons Van Lanere</i>	<i>1894-1973</i>
<i>Salomon Van Quaille</i>	<i>1895-1976</i>
<i>Remi Pot</i>	<i>1892-1976</i>
<i>Gustaaf-Jozef Reynaert</i>	<i>1894-1977</i>
<i>Honoré Ysebaert</i>	<i>1898-1978</i>
<i>Omer Vander Eecken</i>	<i>1894-1981</i>
<i>René De Weer is begraven in Thulin</i>	

Op het kerkhof langs de Glorieuxstraat liggen de 17 overleden oud-strijders van 14-18 vredig naast mekaar. Zie foto hierna. Drie grafstenen ontbreken hier. Enkele graven liggen op het oude kerkhof. Sommige overlevende kwamen in 1919 thuis verzwakt en met een hele slechte gezondheid. René De Weer was één van hen die slachtoffer werd van het Duitse leperiet dat in 1917 werd gebruikt in de streek van Ieper. Voor de rest van zijn leven had hij zwakke longen en was steeds kortademig. (De eerste grote gasaanval in het Westen had plaats in de buurt van Langemarck en Steenstrate. De dodelijke chloorgaswolk kwam in de namiddag van 22 april 1915 over gewaaid. De soldaten waren compleet verrast en velen sterven een pijnlijke verstikkingsdood. Vele andere hielden er een blijvend longletsel aan over.) We vergeten niet te melden dat ook veel opgeëiste arbeiders voor de rest van hun leven getekend waren. Slechte voeding had hun spijsvertering heerlijk aangetast.

Uittreksels uit de briefwisseling aan het front

Postkaarten gericht aan Maurice Devos 28/1 C/A 3BI

Maurice Devos CI 4 3de Cie

Camp Anvours Sarthe France

Maurice Devos Armée Z 30 II/3

Armée Belge en Campagne

Mijn Lieve Elvire

K' Vergat nog een ijzeren doosje te vragen voor mijne zeep in te leggen. Ook zou ik nog een handdoek begeeren. Hier neven ziet ge hoe wij in de kamers een briefje kunnen schrijven. Waarop men zit is ons bed.

Tot later en teedere zoen van Maurice

*Vriendschapke
Maandagnamiddag trek ik weer op naar de bloedlijn en zal trachten U te vinden al't voorbij trekken.
'k Heb er over 3 dagen ferm van gekregen, 3 beestjes stuikten rond mijn versterkten abri op 5 m van mijn hoofd. En nog leven!
Beste Klauw
Michel*

"Onzen korten rustdag loopt hier op zijn eind 'k stuur u hier een klein gedenkenisje van mijn verblijf. René is nog niet afgekomen. 'k heb vernomen dat hij maar op 1 1/2 uur van mij af is doch ik kan niet weg daar ik nog al veel bezigheid heb voor het ogenblik ...

Elisabethville den 22 januari 18

Ik heb daarjuist eenen brief van uw schoonbroer ontvangen bevattende twee kaarten een hem en een op uw adres. Dat is mij waarlijk dwingen hem te antwoorden niet waar. Maar schreef ik niet meer hij was het waarlijk den eenige fout.

Gij begint er zeker uwe botten vol van te hebben zoals het meeste deel uwer makker. Gelief mij een wat nieuws uit uw mollen leven te laten weten. Mijn beste groeten ...

Wie was Maurice Devos? Hij werd in Nukerke geboren in een woning langs het vroegere Meetjesstraatje, nu Glorieuxstraat, in de woning nr 3 waar nadien André Vanderlinden zijn slagerij had. Vader was Frédéric Devos alias "freerke vos". Hij was onderwijzer in de aangenomen jongensschool nog vóór meester Jan. Moeder Julita Verplancken was een gekende vroedvrouw.

*"Wij willen Zelfbestuur"
"Wij willen Vlaamsche Regimenten"
Wij eischen Vlaamsche Regimenten"*

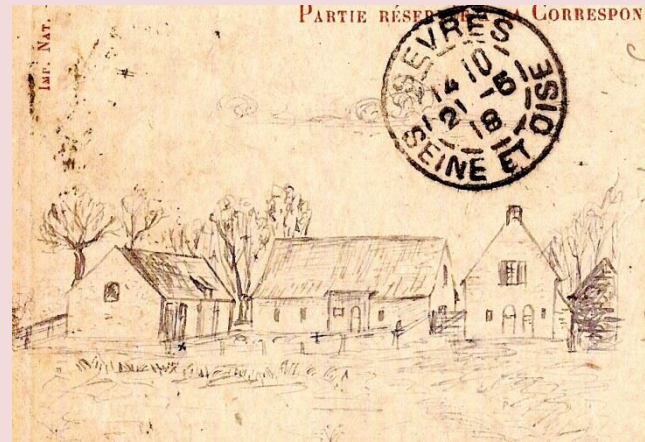
"Van eenige oogenblikken tijd beschikkend maak ik gebruik u een tekeningske te maken. Ziet ge 't kruiske staan? Dat is mijn logement. Geziet dat ik niet van hoog kan vallen hé....

Maurice Devos kon mooi tekenen. Hierbij een viertal tekeningen waarmee hij zijn kaarten versierde.
Hieronder zijn dorp Nukerke met herkenbaar "vôzen meulen, de kerk, de veldkapel aan de Mere, het klooster, 't lindeke ..."

Tijdens een ander verblijf in Frankrijk

Tijdens een verblijf op een boerderij in Frankrijk

In de geschriften tussen soldaten denken de meeste aan de goede gezondheid van hun vrienden in de loopgrachten of in de rustplaats. In een van de briefkaarten doet een frontsoldaat een oproep tot het bekomen van Vlaamsche regimenten. Nochtans ontkennen velen, zelfs geschiedkundigen, het feit dat vele frontsoldaten klaagden over het gebruik van het Frans in regimenten die volledig uit Vlaamse manschappen bestonden.

Brief van René Van Overmeiren aan Maurice Devos Géomètre Juré Fluvy les Aubrais Loiter France
"Met genoeg laten ik weten ik nu alle dagen moet gaan wandelen op krukken zoo van 12 uur tot 5 uur en k'en kan toch niet verre gaan want ik zijn seffens moe. Nu Lieve Schoonbroeder en zuster het doet nog altijd stijf zeere en de wonde is nog op verre niet toe. Ook is mijne voet nog altijd stijf gezwollen. Anders geen bijzonder nieuws en tot later en intusschen mijn beste groeten van uw toegenegen Broeder

Maurice schrijft een briefkaart

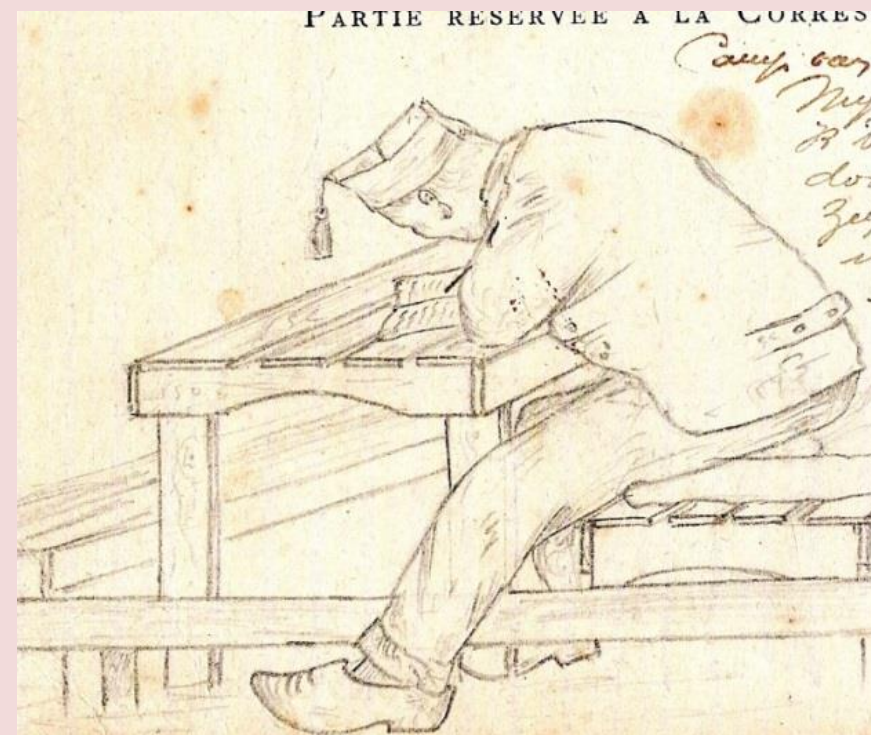

In een andere schrijven vraagt Maurice geen geld meer op te sturen “aangezien ik voor ’t oogenblik voort kan”.

“Ze klappen hier nu dat de Congés zouden open gaan den 12de ..maar eerst zien en dan geloven!

Mocht het waar zijn dan schrijf ik ook aanstonds naar Clérey

Maurice Devos Z30 II/3 Armée Belge en Campagne

Maurice schrijft een briefkaart zittend op zijn bed

Dussen den 11 - - 2 - 1918

Beste vriend Maurice
 Met Uwwen brief ontvangen
 en ben content dat alles
 goed is met U, en compagnie
 ja vriend gij verlangt ook
 om een woordje nieuws te
 krijgen van huis, met Dasha
 ga mijn Voorster contact naar
 stakerke en ik heb hem
 al geschreven, dat hij bij
 U en Haders moet gaan, ook
 heb ik U foto's afgestuurd van
 bij Uwe kinderen afgezene
 nieuws kunt gij nog al niet
 meer afstaren voor Dasha
 ik moest ook al eens zijn foto's
 vragen, maar zij denken
 dat dat daar maar een
 en nu 1000 handdrukken U vriend
 heb

OBSERVATION ESSENTIELLE. — Pour être transmise immédiatement, cette carte ne doit contenir que des nouvelles personnelles.

PARTIE RÉSERVÉE À LA CORRESPONDANCE.

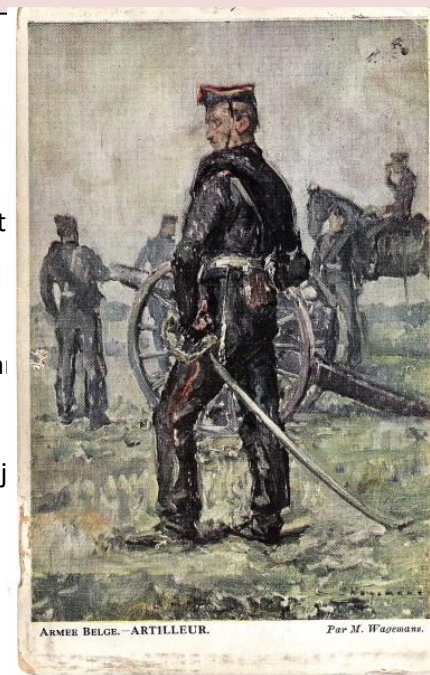
Brief van 19-12-1917
 Aan Monsieur Maurice Devos
 CI4 3de Cie
 Camp Arnourt Sarthe
 Remi schrift:

“Nu het jaar 1917 ver verdwenen is acht ik het mijn voor een plicht u een gelukkig nieuwjaar te wenschen. Ik wensch dat het jaar 1918 het jaar moge wezen waarin wij elkander zouden mogen de hand reiken en samen een nieuw vrede leven te mogen beginnen. Wat het nieuws uit België betreft; het is daar altijd gelijk gewoon allen bezitten nog een goede gezondheid maar alles wordt er aanhouden duurder. Mijn Broeders hebben over eenige tijd hun een nieuw paar schoenen gekocht en hebben daarvoor moeten 85 fr het paar betalen. Ook verneem ik dat mijn Broeders het werk zijn maar wat zij doen en voor wie zij werken dat weet ik niet... .. en sluit met de hoop van een spoedig ... want hier doet loopt het gerucht als zou er werkelijk iets over de onderhandelingen begonnen zijn.

Brief van A. Van Overmeeren

3de Cie chas à pied ¾ Bo N° 23

! Il Zeist Hollande

Voorbeeld van 3 postkaarten zijde recto

Naast deze tekeningen, briefkaarten, foto's ... treffen wij in onze onmiddellijke omgeving nog getuigenissen aan over deze wrede tijd. De zuidelijke vlak van de Hotond was een ideaal terrein om recruten op te leiden. In het Hotondbos zijn nog loopgraven en kleine kraters te zien. Hier werden gevechtsituaties met oefenmunitie nagebootst om zo de

jonge Duitse soldaten vertrouwd te maken met het echte leven aan het front. Het beukenbos was op dat ogenblik reeds grotendeels kaal gekapt. Het hout moest dienen voor houtskool en/of om de loopgraven te versterken. Ook op de Koppenberg zijn nog loopgrachten te zien. In het bos in 't Cabernol zijn nog resten te zien van een schietstand.

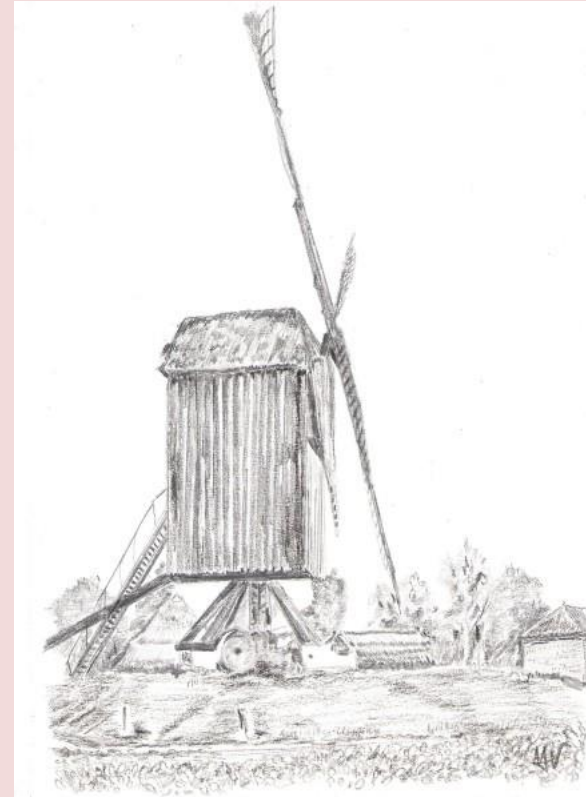
Op de Koppenberg (deel Nukerke) was een groot Duits oefenterrein gebouwd waar de recruten uit de recrutendepots van Ronse en Oudenaarde, waar telkens 3000 manschappen werden klaargestoomd, om ten strijde te gaan.

Bericht in Vrij België van 4 januari 1918

“De bekende Kluisberg wordt geweldig geschonden. Honderden tot werken gedwongen burgers zijn er onder Duitsch bevel aan de arbeid gezet. De prachtige bosschen, die de heuvel dekten, worden onbarmhartig gekapt. De Duitschers verkoopen het kleine hout aan de burgerij en laten de stammen zagen tot planken of stutten voor de loopgraven. Veel hout wordt ook op lengste gezaagd en gehakt en tot stapels gebouwd, die dan in brand worden gestoken tot de bereiding van houtskool. Deze gaat in zakken naar de munitiefabriek

in de omgeving van Moen, waar ook al burgers tot arbeid worden verplicht.

Het vermaarde kapelletje aan de Kluisberg staat reeds bloot te midden van de vlakte.”

Foto van loopgraven (loopgrachten) in het Hotondbos

Met zekerheid vertelde men mij dat tijdens het terugtrekken van de Duitsers in 1918 heel wat munitie in de grond werd gedumpt langs de Ruitegem niet ver van deze windmolen.

*Foto van het concentratiekamp Nord-Lager in Duitsland (1914-1918).
De krijgsgevangenen leefden er in schamele barakken en zo te zien hadden ze hun eigen moestuin. Stalag is de afkorting van Stammlager (hoofdkamp)*

Frederik Verdonckt in uitgangstenu in de periode 1914-1918

Burgerlijke slachtoffers aan de negenkoten

Dankzij de Amerikaanse troepenaanvoer op 31 juli 1917 zou de “Groote oorlog vlug een wending nemen. En ’t wordt november 1918. Het einde van de oorlog was in zicht. Reynaert Alfred (27 jaar) en zijn vrouw Almandine Baele (25 jaar) woonden in Den Hul. Op maandagavond 4 november 1918 begaven ze zich naar de negenkoten. Door een of andere onvoorzichtigheid moeten ze licht hebben gemaakt. Of was het het schamele licht van een stallantaarn die hen heeft verraden. Het verhaal gaat dat ze in een van de huisjes werden getroffen door een Duitse obus. (*“Ze is gisteren overleden ten haren huize en ten gehuchte Steenweg huisnummer zeven en zeventig rond zes uren ’s avonds.”*). De bezetter had immers een spertijd ingevoerd nl. na zonsondergang was verkeer verboden, ook het maken vuur en licht. Dat moet hen fataal zijn geworden. Het Duitse leger was reeds maandenlang aan een aftocht begonnen en waren dus zeer alert. Bovendien, op 6 november lag de labiele frontlijn pal in onze streek en dat ging gepaard met soms hevige kanonvuur. Vandaar het tweede verhaal dat vertelt dat het koppel met stallantaarn op weg was naar de kelders van het pannenfabriekje van Vindevoghel-De Bo om zich in veiligheid te stellen wegens een hevig over en weer geschut. Onderweg van Den Hul naar de kelders (rechtover de negenkoten) werden ze door een granaat getroffen. In die dagen durfden weinigen buiten komen, laat staan dan nog een begrafenis organiseren. Pastoor Dutordoir zou toen aan de familie gezegd hebben de stoffelijke overschotten voorlopig in de tuin te begraven. Nadien zouden ze een kerkdienst krijgen als get gevaar geweken is. Het verhaal vertelt dat men bij avondschemering de lijken heeft begraven op het kerkhof en dat de pastoor van op de pui van de pastorie enkele gebeden las. Hun zoontje Georges bleef als wees achter.

In een van deze huisjes viel de Duitse obus op maandag 4 november 1918.

Nukerke
Eert zijne zonen
gesneuveld
in den
oorlog 1914-1918

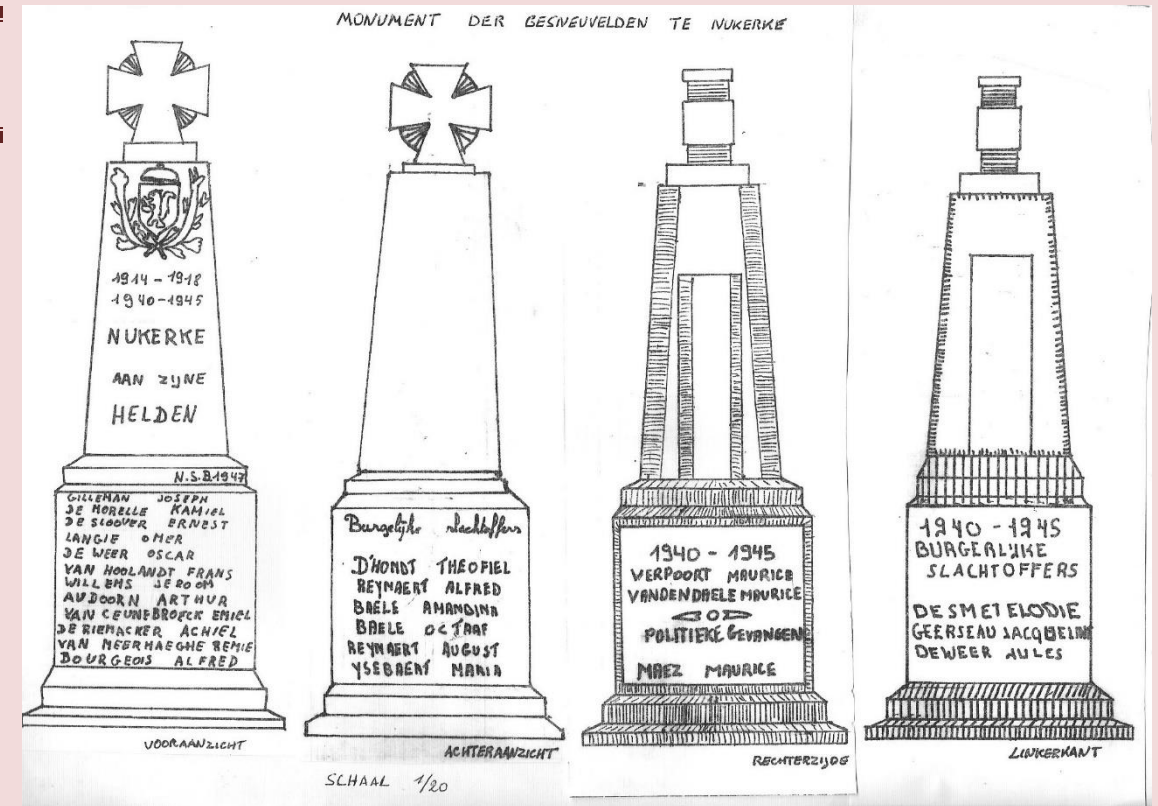
Een
Eeuwige
En
Eervolle
gedachtenis

JOSEPH GILLEMAN	JEROOM WILLEMS
KAMIEL DE MORELLE	ARTHUR AUDOORN
ERNEST DE SLOOVER	EMIEL VAN CEUNEBROECK
OMER LANGIE	ACHIEL DE RIEMAECKER
OSCAR DE WEER	REMI VAN MEERHAEGHE
FRANS VAN HOOLANDT	ALFRED BOURGEOIS

Hier lag hun land, hier lag hun werk
Hier stond hun huis, hier stond hun kerk
Maar 't vaderland riep te wapen
Zij gingen op, zij vielen neer
Nu liggen ze op het veld vaan eer
In de eeuwige rust te slapen

BIDT VOOR DE ZIELEN

Monument opgericht na W.O. II

Over het oorlogsmonument 1914-1918.

“Het was pastoor Dutordoir die in zijn tijd besliste om het gedenkteken van de gesneuvelden in de Eerste Wereldoorlog in de kerkmuur naast de ingang in te laten metselen. Ge weet het of niet, maar de pastoor was toen een beetje de baas in de gemeente.”

ROYAUME DE BELGIQUE
COMMUNE

N° L 886699

Adresse: *Quintard*

Carte d'identité N°: *5087 V3 F.590*

Permis de séjour N°:

Enfant N°:

Nom: *Quintard*

Prénoms: *Albert*

Etat Civil: *1*

Nationalité: *B.*

Né à: *Le Bourgmestre*

Le: *19-9-14*

Le Bourgmestre,
ou son délégué

Seau de l'Administration Communale

Carte d'identité de la personne qui a retiré la carte de ravitaillement.

CARTE DE RAVITAILLEMENT

N° L 886699

CARTE DE RAVITAILLEMENT

N° L 886699

CARTE DE RAVITAILLEMENT

N° L 886699

CARTE DE RAVITAILLEMENT

N° L 886699

Ravitaillingszegels

De gelukkigen die konden afzwaaien schreven naar hun familie en vrienden een "In memoriam", een ludieke overlijdensbrief zoals hierboven, om aan te kondigen dat de legerdienst ten einde was. Een traditie die tot in de jaren 60 bleef bestaan toen de militairen afzwaaiden.

IN MEMORIAM

Het huisgezin *de Pongelbeke* en de gansche Oorlogsfamilie komen U hiermede het droefig verlies van hunnen wapenbroeder te melden:

Mijnheer Jan Front, zijne echtgenoot Sophie Loopgrachten en hunne bedroefde kinderen Nieuwpoort, St-Joris, Kampscapelle, Scoorbakke, Pervyse, Stuyvekenskerke, Petrolketel, Dixmude, Loo, Merckem, Langemarck en St-Julien.

Mijnheer Gaspard Yser en zijne levensgezellen Martha Yperlee en hunne kinderen Sluis, Overzenvlot, Bruggenhoofd en het Sas.

Mijnheer Loulou Voorpost, zijne echtgenoot Siska Nachtwacht en hunne kinderen Zakjes vullen, Beton dragen, Luisterpost, Piketten en Pinnekensdraad.

Mijnheer Casimier Mortier, zijne echtgenoot Elodie Bombardement en hunne kinderen Stikgasobus, Koolzak, Bom, Torpil, Langsgranaat, Zevenduim, Hondertwintig, Soixante-quinze, Sept-Sept, Lange Max, Dicke Bertha, Vijftiender, Minnenwerper, Duif.

Mijnheer Frits Stormloop, zijne echtgenoot Caroline Spervuur en hunne nakomelingen Fusée, Mitrail, Handgranaat, Revolver en Dolk.

Mijnheer Polidoor Abri, zijne echtgenoot Rosine Versch Strooi, en hunne volgingen Ratten, Muizen, Muggen, Luizen en Vlooien.

Mijnheer Jan Kasseistamper, zijne wedehelft Madeleine Beenstuk en hunne kinderen Yseren Helm, Politieuits, Kapot, Vest en Broek.

Mijnheer Valère Geweer, zijne echtgenoot Jeannette Baionnet en hunne kinderen Buikriem, Patroontasch et Schup.

Mijnheer Prosper Ransel, zijne huisvrouw Lucie Knazak en hunne kinderen Veldflesch, Mes, Brood, Vetpot, Tent, Sarge en Gammel.

Mijnheer Rudolf Aflossing, zijne echtgenoot Gabrielle Inventaire en hunne kinderen Loopgang et Plankenwegel.

Mijnheer Pier Conseil de Guerre, zijne echtgenoot Trien Correctie en hunne kinderen Discipline, Cachot, Salle de Police, Arrest, Corvée de Cour en Latrine.

Mijnheer Leopold Rabatcol en de heele familie Koffie, Soep, Rotte Patatten, Apenvleesch, Wilson, Rijst, Zwarte, Geele en Roodde Bontjes, Beschuit et Paté.

Mijnheer Mitrailleuse, zijne echtgenoot Trépiéd en hunne bedroefde kinderen Patroon, Tir indirect, Millième, Base en T, Boussole, Clinomètre, Gible en Caisson.

Mijnheer Pas de Congé en zijne huisvrouw Pas de Permission zijn in droefheid gedomepd door het verlies van hun geacht familielid:

MIJNHEER
Ernest Pongelbeke
Ridder van de Kruis van 1914
Gedecoreerd met de eeretekens van 't Patattenjassen en het Orde van het Keukenheeren

Onder de Wapens gekomen *den 26 Septembere 1914* en aldaar overleden voorzien van de heilige straffen van den Oorlog. *den 29 Septembere 1914*

Mlle. Hélène De Keyser
Etchare Dondoye Des Cantonniers
St. Br., Belgique

Comité de Ravitaillement
Pongelbeke & Dondoye
gen. Chm. u. d. Stijn en
Stijn

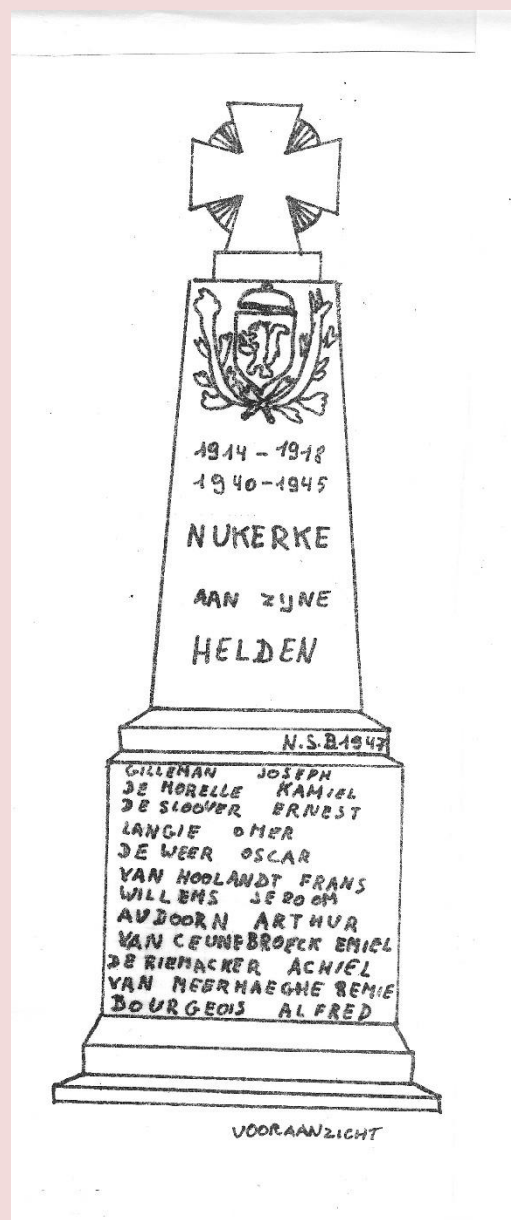

JEROOM JOSEPH WILLEMS

Jeroom, zoon van Désire en van Melanie Verhellen, werd geboren te Nukerke op een koude 4 december 1890 op het gehucht "Den Dries". Als milicien vervulde hij zijn dienstplicht in 1910. In 1914 werd hij gemobiliseerd als soldaat 2de klasse onder stamnummer 127/52304 en ingelijfd bij de 3de Chasseurs à pied, zeg maar "Jagers te voet", 3de Bataljon 11de compagnie. Nu zijn dat infanteristen- fuseliers. Mannen op de eerste lijn.

De jonge man werd verwond tijdens de gevechten in Diksmuide achter "Den IJzer" op een dinsdag, 11 mei 1915. Hij werd gehospitaliseerd in Adinkerke in het Belgisch militair hospitaal "Cabour" in de Cabourduinen. Daar is hij overleden op 13 mei om 7 uur 1915 aan de gevolgen van verwondingen aan de dij, veroorzaakt door een obusscherf met bovendien een shock als complicatie. Jeroom werd begraven op de begraafplaats in Adinkerke in het graf nr. 558.

Gegevens afkomstig van een achter achterneef van Jeroom Willems.

“Eenzelvigheidsbewijs afgeleverd op 27 december 1916 door de burgemeester T’Sjoen van Nukerke aan Verdonckt Clementine. Dit bewijs moest worden aan de Duitser getoond bij het verlaten of binnenkomen van de gevechtszone (etappezone).

146

Personalausweis. = Eenzelvigheidsbewijs.

1 Name *Verdonckt Clementine* Nationalität BELG
Naam Nationaliteit

2 Eigenhandige Unterschrift *Ed. T'Sjoen*
Eigenhandige handtekening

3 Wohnort **NUKERKE** Wohnort *meer 14* Kreis *Audunum*
Woonplaats Woning

4 Geboren am (Datum) *16 maart 1890*
Geboren den (dagteekening)

Alter *26* Jahre *jaar*
ouderdom

Wo? *Roussé*
Waar?

5 Grosse: *1 meter 62* cm.
Grootte: *1 meter* cm.

6 Beruf *naaisster*
Beriep

7 Bescheinigung zweier Zeugen
Bevestiging van twee getuigen

8 Verantwortlichkeitsverklärung des Ausstellenden durch Unterschrift mit Ausstellungsort und Datum.
Verklärung der verantwoordelijkheid van den uitgevaardigden der onderteekening met woonplaats en datum van de uitvaardiging.

Gemeinde **NUKERKE**
Gemeente

aan den *27-12-1916*

T. Sjoen
Bürgermeister.

Vermerk auf der Rückseite zu beachten.
Gewichtige opmerking op de rugzijde.

E.4.

Druck: Hoffmann, Nukerke

Op de foto een niet ontplofte Duitse kartetsgranaat gevonden eind 2019 op een veld langs de Zeelstraat te Nukerke. Deze granaten werden gebruikt tijdens W.O.-I om onder de vijandelijke troepen op de slagvelden veel slachtoffers te maken. Op de velden langs de Zeelstraat werden eerder reeds loden balletjes gevonden. (zie vorige pagina) Deze granaat werd door DOVO opgehaald. Om welke reden deze granaten in de Zeelstraat zijn terecht gekomen is een raadsel. Werden die afgevuurd vanuit de schietstand beneden het Spijkerbos ?

Hierbij een Duits bankbiljet van Fünzig Reichsmark uitgegeven op 30 augustus 1924. Sommige inwoners waren in 't bezit ervan.

Oud-strijders uit de "Groote Oorlog"

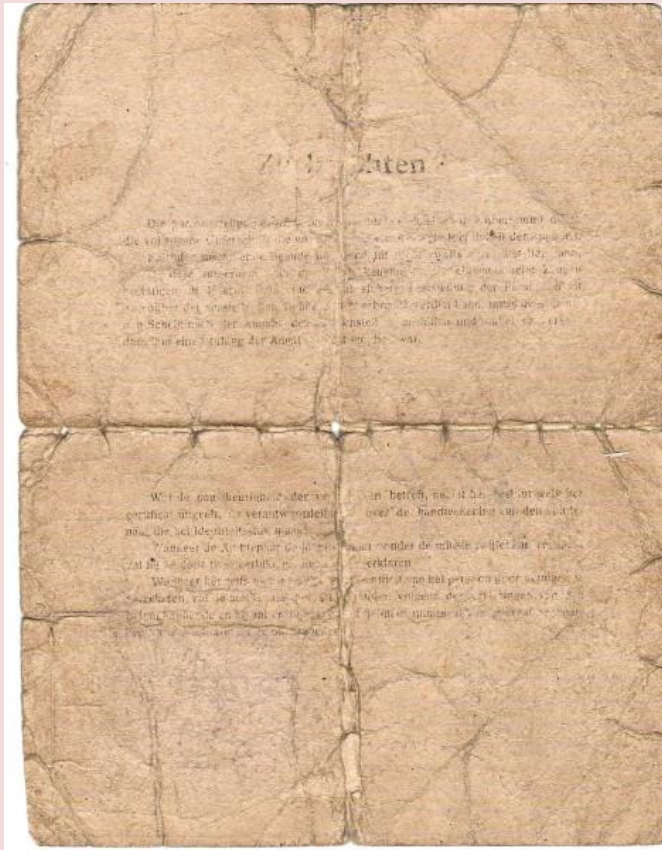

Foto met Charel Verdonckt, David Verdonckt, Paul Blommaert en Gustaaf Verdonckt (zittend)

Hieronder 5 fuseliers

Nog een verslag uit 1914

Zo wat rond middernacht beginnen de kerkklokken te luiden . Vele mensen springen uit het bed, trekken een venster open of komen op straat om burens te zien. Wild klokkengeluid verbreekt de nachtelijke stilte. Zou het dan toch oorlog zijn?

In de vroege frisse morgen stappen groepjes jonge mannen, sommigen gepakt en gezakt, de steenweg op. Velen zijn gekleed in een gammele legertenuue op weg naar hun aangeduid verzamelpunt, meestal het dichtst bijgelegen station.

De Duitsers hadden onze grenzen overschreden!

De eerste dagen reeds werd de burgerwacht opgeroepen. Groepen mannen, te jong of te oud om te gaan vechten, patrouilleerden in groepen en bewaakten een kruispunt, een of andere brug, de spoorweg... De overheid is immers beducht voor spionnen. Hun hoofdkwartier is het gemeentehuis van waar ze hun opdracht krijgen. Ze waren licht bewapend met een "jachtroer", een "musschenkarabijn" of een revolver. Dag en nacht zijn ze in de weer maar aangezien er weinig gebeurt verwatert de uitvoering algauw en verdwijnt vlug als men hoort dat er Duitsers in aantocht zijn.

Op Vrijdag 21 augustus worden de eerste Duitse verkenners- soms een gemotoriseerde gewapende enkeling- in de streek opgemerkt. De mensen houden al hun adem in voor wat kan gebeuren.

De volgende dagen trekt een vreemd paardenvolk over de steenweg . Het zijn grote stoere mannen met pinhelm en een lange lans dragend; lansiers te paard. Ze noemen zich de Uhlanen. Dagen nadien slaat bij velen de schrik om het lijf. "De Uhlanen pakken alle bruikbare mannen op". Dus velen vluchten weg. Sommigen ver, andere tot in het nabije aardappelveld, plat op de buik in een voor.

Kerken, kloosters, hoeven en woningen worden door de pinhelmen ingenomen.

Het rustige dorpsleven is voorbij. Woningen werden doorzocht op zoek naar wapens die moesten worden ingeleverd. Alle verkeer in de straten was verboden en kruispunten werden controleposten.

Lang blijven ze niet want hun front ligt westwaarts.

Ondertussen blijven onze mensen zonder nieuws over het Belgisch leger. De veroverde gebieden werden door de Duitsers onderverdeeld in o.a. etappengebied en frontgebied. Gedurende de 4 oorlogsjaren lag Nukerke in het etappengebied. Hier hadden de mensen veel te lijden: er waren de versperringen met pascontroles, opeisingen, troepenbewegingen, oefenterreinen (Hotond) en zelfs een schietstand in 't Spijkerbos. Veldvruchten werden opgeëist in verhouding tot de grootte van de velden. Vele boeren gaven dan ook meer grasvelden aan dan graanvelden... Een koetje of een varkentje werd gekweekt in een godvergeten hok. Een dier slachten zonder vergunning was een zwaar vergrijp. De mensen leden honger en armoe want er was zagezegd weinig werk op de akkers ook mede door het feit dat de paarden waren opgeëist.

Gelukkig kwam er voor de burgers voedselhulp uit Amerika. “Gemeentelijke kommiteiten” stonden in voor een heerlijke verdeling. De meest behoeftigen gingen voor. Mannen mochten zich niet te vlug opgeven als werkloze want de Duitsers zouden ze wel werk bezorgen in hun Duitse werkkampen.

Na een paar oorlogsjaren werd het steeds moeilijker. Er was gebrek aan zo van alles: brandstof (kolen en hout) en voedingsmiddelen. Sommigen bewoners waagden het bij nacht langs de openbare weg een boom te vellen. Dieven en smokkelaars verstoorden de samenleving.

Maar zie het werd oktober 1918 en het Duitse leger kwam in de problemen doordat het door de geallieerden werd terug geslagen. Tijdens hun aftocht plunderden de Duitsers nog vlug de hoeven en huizen op zoek naar waardevolle goederen (koper) en vee. De runderen dreven ze voor zich uit richting oosten. De frontlijn schoof op van Noord-Frankrijk tot die op 5 november aan de Schelde lag. Dagenlang hoorden onze inwoners de fluitende obussen heen en weer vliegen. De geallieerden beschoten de Duitsers artillerie die ter hoogte van Brakel was opgesteld. De Steenweg kwam ook onder vuur te liggen. Waar men kon verbleef men in veilige kelders. Toch werden er tijdens die dagen in Nukerke enkele burgers dodelijk getroffen.

Zware materiële schade heeft Nukerke niet opgelopen op een paar vernielde huisjes na.

Na de oorlog werd een arduinen gedenksteen met de namen van alle slachtoffers in de westelijke kerkmuur ingemetseld. (zie oorlogsmonument)

Einde oorlog

Donderdag 29 oktober 1918. “Verbeten schoten de laatste Duitsers naar de Fransen die er eigenlijk nog niet aan de linkerkant van de Schelde waren aangekomen. De Duitsers bezetten de rechteroever met hun machinegeweren en kanonnen. Vrijdag deden ze alle bruggen, grote en kleine springen. De Vrijdag beschoten de Duitsers de stad met hun kanonnen van alle kaliber. Die kanonnen stonden o.a. in Nukerke ter hoogte van de Coppenberg. Dit bombardement duurde 11 dagen. Melden werd op zondag 10 november bevrijd. Oudenaarde werd heel zwaar beschadigd. Enkele uren vóór de wapenstilstand was Oudenaarde van de Duitsers bevrijd.

Laatste dagen van de oorlog.

9 oktober 1918 (Uit Ons Vlaanderen)

Het leven is niet meer aangenaam

dezen plicht ga trachten te vervullen.

De heer Joseph Gilleman werd te Nukerke geboren den 18 Mei 1890, en werd reeds in 1907 lid onzer schuttersgilde.

Hij was om zoo te zeggen het troetelkind der maatschappij, niet zoo zeer om zijn jeugdigen ouderdom maar vooral om zijn minnelijk karakter en om de behendigheid en doorzicht, waarvan hij meermalen blijkes gaf.

Van Mei 1913 tot Mei 1914 was hij koning onzer maatschappij.

Helans ! van dit alles bestaat niets meer dan een herinnering !

De duitsche blondwolf kwam.....

Ons duurbaar Vaderland werd aangevallen en zijn kostbaarste rechten, zijne onzijdigheid, met de voeten getreden !....

Onze Joseph was even als zijne krijgsgesellen in de eerste dagen der oogstmaand ter verdediging van onzer duurbaaren Vadergrond binnengeropen.

Op 4 September laatst werd hij te Kapellen-Bosch, na bij Mechelen, door een vijandige kogel gewond, maar kon nog naar Antwerpen worden overgevoerd, alwaar hij het geluk had, aan zijne godsdienstige gevoelens, vol doening te kunnen geven.

Wartoe zou het baten hier te spreken van jongensjaren ? hoop in de toekomst ? kloekte ? moed ?

Dat alles is niet in aanzien bij de oorlogswoede, en het moorddadige lood schijnt bij voorkeur de kloeksten en dappersten te treffen !

Vriend Joseph, wij hier, wij bewonen u ! maar gij gij roept ons toe van ginder verre : « Staakt vrienden dat kermen en treuren ; beklaagt mij niet, maar benijd mij liever, en gij bijzonderlijk, teergeliefde vader, treu zoo niet om het verlies van uw eenig kind : mijn bloed dus uw bloed heeft gevloeid ; maar 't was voor de schoone, dat edele Vaderland hetwelke gij, als onderwijzer zoo lange jaren aan uwe leerlingen wist te leeren schatten en liefhebben !... »

Alzoo, vriend Joseph, spreekt uwe stem van ginder verre, en naar die stem moeten en willen wij luisteren.

En, in weerwil van al het pijnlijke der eeuwige scheiding, zullen wij troest zoeken in de overtuiging, dat ons kind, onze bloedverwant, onze vriend, onze gezelschap, zijn bloed vergoet voor de heiligste der plichten, de verdediging van het edele Vaderland, van het roemrijke België !

Rust zacht Joseph, in den door u zoo duur gekochten grond, en dat intusschen deze kroon, door uwe oudgesellen der schuttersgilde uwer gedachtenis aangeboden als een waar onderpand blijve en een bestendig bewijs van onze achting en liefde.

Nukerke. — Een pijnlijke en algemeene rouw komt deze gemeente te treffen.

Een harer braafste zonen, de heer Joseph Gilleman, zoon van M. Gilleman, onderwijzer, geroepen ons duurbaar Vaderland te gaan verdedigen bij de eerste kreten van den onrechtvaardigen oorlog aan België verklaard door den duitschen Keizer, is ten gevolge van bekomene wonden in den slag van Bosch-Kapellen, geleverd den 4 dezer, over enkele dagen overleden.

Na dien slag kon de gekwetste nog ter verpleging overgebracht worden naar Antwerpen, doch niettegenstaande de beste verzorgingen is hij als slachtoffer van zijn heldenmoed bezweken.

Donderdag voormiddag, werd om 9 ure ter zijner parochiale kerk van Nukerke, een lijkdienst, tot lafenis zijner ziel, gecelebreerd.

Al de ingezetenen, vele vrienden en kennissen hadden het zich ten plicht gerekend om aan den Edelen Jongeling, gevallen door het moorddadig vuur van den barbaarschen vijand, een laatsten blijk van hulde te bewijzen en tevens hunne rouwbetuiging aan den diepgetroffen vader en familie te brengen.

Mocht de algemeene deelneming in het smartelijk verlies, doch eervolle heldendood van zijn geliefden eenigen zoon, eenigszins de smart van den vader verzachten.

Hieronder laten wij het afscheidsgroet volgen uitgesproken na de kerkelijke plechtigheid, door den heer Hector De Keyzer, in naam der schuttermaatschappij « Sint Sebastiaan », aan de nagedachtenis van den geliefden vriend.

Mijnheeren,

De schuttermaatschappij « St Sebastiaan » van Nukerke, heeft mij den last opgedragen deze bijeenkomst, ten vroegeren woonhuize van haar afgestorven lid, M. REMI-JOZEF GILLEMEN, te haat te nemen, om aan dezen gedachtenis eene laatste hulde te brengen.

't Is met een hart, door droefheid toegenepen, dat ik dezen plicht ga trachten te vervullen.

De heer Joseph Gilleman werd te Nukerke geboren den 18 Mei 1890, en werd reeds in 1907 lid onzer schuttersgilde.

Hij was om zoo te zeggen het troetelkind der maatschappij.

storven voor België”:

“Remi Joseph Gilleman, soldaat bij het 3de regiment jagers te voet, stamnummer 52575 oud 24 jaar 3 maanden en 18 dagen te Nukerke gehuisvest, ongehuwd is overleden aan het front op 5 september 1914 ten tien en half ure 's avonds. Hij was geboren te Nukerke als zoon van Theophielus Josephus Gilleman, gemeenteonderwijzer oud 52 jaar en van wijlen Melanie Van Lancker”

“Het jaar negentien honderd achttien den acht en twintigste October is overleden om twaalfuur en dry kwart 's middags ten gehuchte Kruissens Dhondt Theophiele dagloner en geboren den 28 februari 1860.”

“Vander Spoilden Marie-Clemence huishoudster overleden ten gehuchte Keizereistraat”

“Huysman Romanie huishoudster te Quaremont is heden om elf uren 's middags ten huize ten gehuchte Steenweg overleden op 2 november 1918”

“Depoorter Germaine is ten huize van Modest Ysebaert (61 jaar en landbouwer) overleden ten gehuchte Steenweg op 2 november 1918”

“In het jaar 1918 den vijfden November om negen uren 's morgens ..... verklaren dat gisteren rond acht uren 's avonds ten gehuchte Steenweg overleden is Reynaert Alfred werkman, geboren te Ronse in 1891, zoon van Gustaaf Reynaert oud zestig jaar.”

“In het jaar 1918 den vijfden November om negen uren ..... aangifte van overlijden van Baele Amandina-Angela huishoudster hier geboren den zeventiende Augustus 1893 dochter van Charles. Ze is gisteren overleden ten haren huize en ten gehuchte Steenweg rond zes uren 's avonds.”

Het jaar negentien honderd achttien den vijfden November om negen uren 's morgen voor ons, Joseph T'Sjoen Burgemeester... zijn verschenen Gustaaf Reynaert oud zestig jaren en Charles Louis Baele oud vijf en vijftig jaren beide dagloners alhier wonende... dewelke ons hebben verklaard dat gisteren 4 november 1918 rond zes uren 's avonds ten huize nummer zeven en zeventig en ten gehuchte Steenweg overleden is Baele Jozef-Octaaf werkman alhier wonende...”

Foto rechts: resten van een kleine schietstand in het Spijkerbos. Aangezien de schietstand enkel plaats biedt aan 1 schutter werd hij gebruikt om scherp-schutters op te leiden.

Vergoeding voor oorlogschade.

In Nukerke werden de zitdagen gehoude, allle dagen van 9 tot 12 uur ten huize van Hector De Keyzer , Dorp Nukerke.

Na de oorlog

Aan de dapperste helden van het westfront werden eretekens, vuurkaarten, frontstrepen en medailles uitgereikt. Hierbij foto's van een medaillon van een familielid. De bedoelde medaillon is een hulding die werd toegekend aan de frontsoldaten die in het bezit waren van dé vuurkaart. In aanmerking kwamen de fronters die minstens 32 maanden aan het IJzerfront waren gelegerd en 12 maanden hadden gediend in de vuurlinie.

Deze medaillon is in brons geslagen, heeft een diameter van 65 mm en weegt 106 gram. Op de voorzijde is een fuselier op wacht te zien aan de overstroomde gebieden van de IJzer met de tekst 1914 DE IJZER NIET OVER 1918 of 1914 YSER ON NE PASSE PAS 1918. Aldus bestaan er van deze blinkende, bronzen medaillons Nederlandstalige en Franstalige versies. De keerzijde vermeldt de naam van de houder van de vuurkaart. De beeldhouwer- graveerder was Eug. Conneel.

Recto

desen plicht ga trachten te vervullen.

De heer Joseph Gillemans werd te **Nukerke** geboren den 18 Mei 1890, en werd reeds in 1907 in onzer schuttersgilde.

Hij was om zoo te zeggen het troetelkind der maatschappij, niet zoo zeer om zijn jeugdigen ouderdom maar vooral om zijn minnelijk karakter en om de heldigheid en doorzicht, waarvan hij meermalen blijken gaf.

Van Mei 1913 tot Mei 1914 was hij koning onze maatschappij.

Helans! van dit alles bestaat niets meer dan een herinnering!

De duitsche bloedwolf kwam.....

Ons duurbaar Vaderland werd aangevallen en zijn kostbaarste rechten, zijne onzijdigheid, met de voeten getreden!.....

Onze Joseph was even als zijne krijgsgesellen in de eerste dagen der oogstmaand ter verdediging van onzen duurbaren Vadergrond binnengeropen.

Op 4 September laatst werd hij te Kapellen-Bosch, na bij Meebelen, door een vijandige kogel gewond, maar kon nog naar Antwerpen worden overgevoerd, alwaar hij het geluk had, aan zijne godsdienstige gevoelens, vol doening te kunnen geven.

Waar toe zou het baten hier te spreken van jongen jaren? hoop in de toekomst? kloekte? moed?

Dat alles is niet in aanzien bij de oorlogswoede, en het moorddadige loed schijnt bij voorkeur de kloeksten en dappersten te treffen!

Vriend Joseph, wij hier, wij beweenen u; maar gij gij roept ons toe van ginder verre: «Stinkt vrienden dat kermen en treuren; beklaagt mij niet, maar benijd mij liever, en gij bijzonderlijk, teergeliefde vader, treur zoo niet om het verlies van uw eenig kind: mijn bloed dus uw bloed heeft gevoeld; maar 't was voor de schoone, dat edele Vaderland hetwelke gij, als onderwijzer zoo lange jaren aan uwe leerlingen wist te leeren schatten en liefhebben!...»

Alzoo, vriend Joseph, spreekt uwe stem van ginder verre, en naar die stem moeten en willen wij luisteren.

En, in weerwil van al het pijnlijke der eeuwige scheiding, zullen wij troost zoeken in de overtuiging, dat ons kind, onze bloedverwant, onze vriend, onze gezelschap, Joseph, zijn bloed vergoet voor de heiligste der plichten, de verdediging van het edele Vaderland, van het roemrijke België!

Rust zacht Joseph, in den door u zoo duur gekochten grond, en dat intusschen deze kroon, door uwe oud-gesellen der schuttersgilde uwer gedachtenis aangeboden als een waar onderpand blijve en een bestendig bewijs van onze achting en liefde.

Verso

Oorlogsverhalen uit 1940

DE TWEEDE WERELDOORLOG

Op 10 januari viel ten oosten van Maasmechelen een Duitse Messerschmitt letterlijk uit de lucht wegens motorpech. Het vliegtuig had naast 2 hogere officieren een bundel geheime documenten aan boord. Uit die plannen bleek dat er op 17 januari 1940 een offensief zou starten tegen België. Geluk met een ongeluk. Het Duits offensief werd door dat ongeval uitgesteld. Gelukkig voor onze Belgische troepen want ze waren in januari 1940 nog helemaal niet strijdvaardig.

Kort na de invasie op 10 mei 1940 werd ook Nukerke bezet door de Duitsers. In Nukerke was een sectie Duitsers gelegerd die moest instaan voor de orde en de tucht. Aan het hoofd stond een Feldwebel (sergeant-majoor en nog enkele onderofficieren). Hun kwartier was gevestigd in de woning Van Malleghem naast de parochiezaal. Ze oefenden in de Zak op de weide van lauwkes (De Merlier). Over die bezetting kom je meer te weten in de volgende vroegere teksten en/of ooggetuigen verslagen.

Korte tijd na het binnenkomen van den Duitser werden o.a. Richard Van de Fonteyne, Lucien Willems en Van Nieuwenhuyze opgeëist om aan Den Engel loopgrachten te graven. Voor de bezetter was dit kruispunt een strategisch plaats met een wegbarricade én controlepunt. Ook aan "Den beitel" werden loopgraven gegraven. Een bewapende sectie hield er de Steenweg in de gaten.

Verslag uit het klooster te Nukerke.

"Doch nu waren donkerder dagen in 't verschiet. Met September werd de algemene mobilisatie afgekondigd, en heel den winter 1939-40 werden we telkens opgeschrikt door dringend oorlogsgevaar. Den 10 Mei had de vreselijke uitbarsting plaats en reeds den 20 Mei deden Duitse soldaten hun intrede in het vreedzame Nukerke. Ze legden beslag op

alle mogelijke plaatsen en stelden hun kanonnen op rond het hospice voor den slag aan de Schelde. En zo geraakte het Gesticht in de volle branding. Projectielen kwamen terecht in stallingen en op het verdiep in huis, met betrekkelijk weinig stoffelijke schade. Drie dagen en drie nachten duurde het bombardement. De stad Ronse had het erger te verduren op 10 en 11 mei 1940 met hevige bombardementen op de stationsbuurt en het kruispunt met de Elzelesteenweg. Tijdens die meidagen werd in de school Sancta Maria een noodhospitaal ingericht om de vele gekwetsten te verzorgen.

Op Sacramentsdag, 23 Mei waren de Duitsers over de Schelde. Nu trad rust in. De E.H. Pastoor zou de H. Mis lezen in de kapel van het Gesticht, maar was opgesloten. Toen verzon men een list: er werd aan de Duitsers gemeld dat een grote zieke een priester vroeg. Aanvankelijk bleef alles vruchteloos doch weinige tijd nadien, meldde zich de E.H. Onderpastoor aan, onder bewaking van een Duits soldaat. Zr Suzanne die ziek lag in haar ligstoel, speelde perfect haar rol van zware zieke, biechtte in 't bijzijn van de schildwacht en ontving de H. Communie.

's Namiddags waren de geestelijken vrij. Daarmee had het Hospice zijn beroerde oorlogsdagen beleefd. Het werd nu stiller en normaler. Enkel de bevoorradings van de 98 inwoners – 10 Zusters, 48 ouden van dagen en kostdames, 40 weesjongens – leed last. Maar dank aan het wijs beleid van Moeder en de ijverige medewerking van de Zusters, was de voeding verzekerd. Het Hospice heeft de oorlogsjaren flink doorgemaakt.”

Reeds in 1940 werden in Nukerke langs de Boelaertstraat, tussen de Steenweg en het dorp” op de velden van de toenmalige burgemeester Richard Deschaumes een grote, lange houten barak opgericht samen met een grote veldkeuken. Hoe is die daar terecht gekomen ? Niet omdat de burgemeester de Duitsers gezind was. Neen ! De reden was dat hij niet wou dat andere landbouwers in de miserie kwamen. Het was de taak van de burgemeester een terrein aan te duiden. Dus nam hij zijn verantwoordelijkheid. Nog tijdens de oorlog zou hij zijn ontslag geven als burgemeester. Arthur Verdonck, 1ste schepen, werd waarnemende burgemeester. Na de bevrijding nam Deschaumes zijn taak als burgemeester terug op. Opportunisten maakten dadelijk van de gelegenheid gebruik om het Verdonck ferm lastig te maken. Zoals eerder vermeld waren er tijdens de oorlog een vijftal mannen die deel uit maakten van de witte brigade. Bij de bevrijding waren er al een honderdtal.

Terug naar de barak. Die was uitgerust met een grote zaal, keuken, douches, slaapzalen ... De eerste bewoners waren Russische krijgsgevangenen of zo iets. Of waren het overlopers of opgeëisten uit Sudetenland? Feit was dat ze het goed hadden en een opleiding kregen. Af en toe passeerden ze de rookkamer om te worden ontluisd. Hun marsoefeningen deden ze op de Steenweg die ze op en af stapten. (“Hun bottinekes klonken door de straten”) Na de oorlog heeft een onverlaat nog proberen brand te stichten in de barak. De barak werd na de oorlog enkele tijd gebruikt om Belgische rekruten op te leiden. Er was zo weinig comfort dat de houten barak kwam leeg te staan en verviel. Jaren later werd de barak afgebroken.

Even een anekdote. Paul Minne, in de volksmond Jugemine, zag, vanop de Steenweg waar hij woonde, de Kozakken zeer bedreven met hun paarden werken. Minne die een kenner was werd aangetrokken door één paard. Hij stapte er heen met een fiets in de hand en wou het paard ruilen voor de fiets. De deal ging echter niet door. Tijdens de beschieting van de Engelsen die gelegerd waren aan de Schelde in Kerkhove kwamen verschillende Duitse soldaten

in Nukerke om. Die werden dan ter plaatse begraven. Zo wist men van een graf in de Sponde en twee graven langs de Boelaertstraat, nu Nukerkestraat nr 6.

De strategisch ligging van Nukerke was er de oorzaak van dat de Engelsen vanachter de Schelde op aanstormende Duitsers onder vuur namen. Honderden obussen zijn her en der neergevallen en ontploft. Tijdens die beschieting bleven veel gezinnen gedurende veertien dagen dag en nacht in kelders. Een tijd lang bivakkeerde een Duitse eenheid op het voetbalveld Eendracht Nukerke langs de Steenweg rechtover de smidse aan "Den Engel". Vooral de Sponde was voor de oorlogvoering een strategische plaats. De Duitsers hadden vanaf die hoogte immers een goed zicht op de Scheldevallei. Eens de Duitsers de Schelde hadden overgestoken waren de oevers bezaaid met honderden achtergelaten, (gestolen) fietsen waarmee de Duitsers zich verplaatsten. Het nieuwtje verspreidde zich als een lopend vuurtje. Dus wie kon trok te viervoet naar de Onderbos in Melden om een fiets te bemachtigen. Zo zijn veel mensen aan hun eerste fiets geraakt.

Tijdens de dagen van de bevrijding werd er amok gemaakt in het torenhof aan "Den appel". Wat is de juiste toedracht ? De bewoner Jan Van Acker was in het atheneum van Ronse verbonden als leraar Nederlands. Hij zou in de klas een briefje hebben afgenomen van een leerling die dat wou doorgeven. Tijdens de speeltijd bekeek hij dit briefje samen met een paar leerkrachten. Er bleken namen op te staan van zogenaamde "witten" die werden opgenomen en weggevoerd. De leraar kreeg de naam dat hij iets wou aanvragen met die mannen. Dus werden studenten aangesproken om de leraar aan te pakken. Daarop werd zijn woning aangevallen en geplunderd. Van Acker en zijn gezin konden ontkomen langs de velden. Hij zelf bleef een tijdje lang de plundering gadeslaan vanuit het naastliggende veld. De familie Van Acker heeft de woning verkocht en is naar Mortsel verhuisd. Tijdens de bouw van het "torenhof" woonde het gezin langs de Steenweg, nu huisnummer 107. Het "torenhof" werd gebouwd kort vóór de oorlog door Georges Vancoppenolle. Een gelijkaardige woning met toren van de schilder Jos Van den Abeele staat op de Edelareberg.

Zo werd ook Dr Glibert opgepakt. Toen de dokter een bevalling was gaan doen in het gezin Hantson in "De vinke" waren twee gewapende mannen naar zijn woning getrokken. Enen stond aan de voordeur terwijl de andere aan de achterdeur stond. Ze wisten blijkbaar niet dat de dokter met ernstige zaken bezig was. In elk geval kreeg de vrouw des huizes de opdracht de dokter mee te delen dat hij zich persoonlijk kon aanmelden bij "De wacht" in Ronse. Na de bevalling nam de dokter zijn fiets en samen met zoon Prosper reden ze naar Ronse. De politiecommissaris Delobel vroeg hem: "Wat komde gij hier doen ?" Hij werd echter vastgenomen en opgesloten eerst in Ronse, dan in Gent (Wondelgem) en in het interneringskamp in de Wollestraat 105 ,waar hij ziek is geworden. Korte tijd na zijn vrijlating overleed hij in 1946. Tijdens de bezetting werd hij aangesteld om de keuring te doen van de opgeëiste mannen die zouden te werk gesteld worden in Duitsland. Moeilijke taak ook al waren er die zich vrijwillig aanboden om te kunnen gaan werken in Duitsland. Sommige gezinnen leden heel grote armoede.

Als kind hoorden en zagen we hele kolommen Duitsers de steenweg naar Ronse opstappen. Ik hoor mijn angstige moeder nog zeggen :”Ga van dat venster weg dat ze je niet zien!” De oorlog heeft in Nukerke niet zo actief ingegrepen, op een paar inslagen na. Aan “Den beitel” werden aan de kant van de boerderij Decordier door de Duitsers loopgrachten gegraven. Van op die plaats konden ze de Steenweg in beide richtingen onder schot houden.

Om meer te weten over deze oorlog in Nukerke lees je best de rubrieken die gaan over de oud-strijders. De verhalen werden door hen geschreven of verteld. In alle andere verhalen komt de oorlog ook aan bod.

Deze oorlog heeft in Nukerke, op de slachtoffers na, geen sporen nagelaten. Echter, in de Spijker, beneden in het bos, tref je nog resten aan van een Duitse schietstand uit de Grote Oorlog.

In die dagen hielden de Duitse dekkingstroepen nog hevig weerstand aan de oevers van de Leie en de Schelde. Om hun aftocht te vertragen of te verhinderen nam een Engels artilleriebataljon stelling in het diepe dal aan de Letterstraat tot achter ’t Zonneke. Zwaar geschut nam de scheldebrug te Kerkhove onder vuur. Bij elk schot trilden de flinterdunne ruiten in de kozijnen. We hadden schrik dat die ruiten aan diggelen zouden vliegen. Wij, toen nog kinderen, stopten onze oren af met onze handjes en keken angstig om ons heen. Tijdens de beschieting verbleven wij soms in de gewelfde kelder van Marcel Lepez. Daar waren wij toch meer beschermt tegen eventuele obussen van de Duitsers. Na enkele dagen kwam er een einde aan het schieten. De Britten braken hun bivak op en vertrokken richting Oudenaarde. Waren dit dan de laatste schermutselingen die we in Nukerke zagen?

Tijdens de eerste oorlogsjaren eisten de Duitsers alle beschikbare mannen op om te gaan werken in de Duitse industrie. Zo kregen de veldwachters de opdracht de opeisingbrieven aan de man te brengen. Maar tegen de dag van uitvoering doken sommigen mannen onder en verschenen niet op het appel. De Duitsers maakten een lijst op en vergezeld van een paar Duitsers werd jacht gemaakt op die mannen. Meestal probeerde men die ondergedoken ’s nachts op te pakken. De champetter leefde natuurlijk mee met die families en had een goed trucje. Wat deed hij ? Wel hij maakte, indien mogelijk, een grote omweg en passeerde gehuchten waar de honden gemakkelijk blaften. Dat was bij nacht het sein van onraad en konden de mensen maatregelen treffen. Binst den oorlog werd de champetter bij de “Bende van de witten” gerekend. Maar na een paar geheime vergaderingen heeft hij daar gauw komaf mee gemaakt. In Nukerke bestond de “Bende van de witten” in oorsprong uit 5 man: Maurice Maes, Michel Van Moorleghem, Michel Maes, Hector Van Moorleghem en Charles Verdonckt. Maar die laatste hield het dus gauw voor bekeken. Onmiddellijk na de bevrijding waren er plots wel honderd witten (in de literatuur omschreven als “septemberpatriotten”). Maar dat was uit opportuniteit zeker !

Als die Engelse vlieger neergevallen was in Etikhove dan was dat ook een grote bedoening want die piloot was niet te vinden. Neen, dood was hij niet en hij is ook niet in Duitse handen gevallen. Hij zat enkele dagen in een “kiekenskot” in Louise-Marie.

NUKERKE IN REP EN ROER

Toen in de kerk van Nukerke een “oostfronter”, Vannieuwenhove uit de Donderije, werd begraven stond de plaatse in rep en roer. De familie Joseph Vannieuwenhove was enkele jaren voordien in Nukerke komen wonen. De jonge Nukerkse oostfronter was gesneuveld aan het oostfront en de begrafenis zou doorgaan in aanwezigheid van hoge Duitse officieren en SS-ers. Inwoners van Nukerke waren daarvan blijkbaar op de hoogte en in de nacht vóór de dienst werd de plaatse vol gekalkt met slogans tegen de bezetter. De Duitse ordediensten waren niet opgezet met deze “provocatie”. Ze merkten al dadelijk dat enkele van de daders achter de gordijn zaten te gluren in de herberg bij Arco Elodie (Michel Aelvoet). Ze werden eruit gehaald en aan het werk gezet om stante pede de grond schoon te schrobben. De begrafenis én het Duits vertoon kon ordelijk doorgaan. Gelukkig zijn er nadien geen represailles genomen. Alhoewel. Een andere versie vertelt dat de dag na de begrafenis er klopjacht werd gemaakt op de jonge lieden. Velen verscholen zich, anderen werden opgepakt. Vlug een zak met het hoogst nodige en mee met de Feldwebel. Enkele dagen nadien waren ze al op treintransport gezet richting Duitsland. Daar werden ze verplicht te werk gesteld. Enkele namen Georges Verhellen, René De Rooze, Adrien Van Maelsaeke ...

Waarom trokken soms heel jonge knapen naar het oostfront? Het antwoord vind je in *“De Vlaamse Oostfronters Sociaal profiel en wervingsverloop, november 1941-augustus 1944. “Na de inval in Rusland werden overal in Europa (waar de nazi-ideologie het toeliet) nationale legioenen opgericht teneinde het ‘Rode Gevaar’ te bezweren 7 .Het voorstel tot oprichting van een Vlaams Legioen (8 juli 1941) werd in VNV-kringen enthousiast onthaald. Dit was niet zo verwonderlijk. Het idee van een Vlaams nationaal leger dat ten strijde trok tegen het bolsjewisme entte zich op een mentaliteit en een politiekideologische constellatie zoals die zich voor de oorlog reeds had ontwikkeld. Zo is de verstrengeling in Vlaanderen tussen katholicisme en anti-communisme zeker een voedingsbodem geweest voor de Duitse propaganda (bv. het kruistochtideaal). Ook het communautaire aspect speelde een rol. Aan een ‘Belgisch’ Legioen werd op geen enkel ogenblik gedacht. De verwachtingen binnen VNV-kringen waren dan ook hoog gespannen. Het Vlaams Legioen zou een zelfstandig leger worden, met Vlaamse officieren, een Vlaamse commandotaal, enz... De ontzuivering volgde spoedig. De ontgoochelingen op het thuisfront en vernederingen in de opleidingskazernes stapelden zich op. De SS hield in niets rekening met de Vlaamse verzuchtingen. **Kristof Carrein** .*

De gevechten bij Krasny-Bor

Nog voor de Russische overwinning te Stalingrad op 2 februari 1943 hadden de Sovjetrussische bevelhebbers aan het Wolchow- en aan het Leningradfront de opdracht gekregen zich gereed te maken voor een krachtig Sovjetoffensief dat zich van de Kaukasus tot Leningrad ontwikkelde. In januari '43 poogden de Russen voor een tweede maal Leningrad te ontzetten. Niet minder dan drie Russische infanteriedivisies beukten daarbij ter hoogte van Krasny-Bor op de stellingen van de Spaanse Blauwe Divisie in. De Spanjaarden werden totaal overrompeld en verloren op drie dagen tijd 3200 manschappen. Op 20 maart '43 kreeg het Vlaams Legioen, dat sinds enkele weken voordien in reserve achter de Spanjaarden was gelegen, het bevel de Spaanse stellingen met een stormloop op de Russen te heroveren. De Vlamingen slaagden in hun opdracht, maar van de 500 ingezette soldaten overleefden slechts een veertigtal de stormloop. (uit Nieuwe orde)

OPLETTEN GEBLAZEN

Eskaders geallieerde B24-bommenwerpers overvlogen ons land richting Duitsland. Op 20 februari 1945 viel er zo'n gevaarte uit de lucht op de grens tussen Ronse en Dergneau. Boven Nukerke heeft een geallieerde B24-bommenwerper eens een lege kerosinetank moeten lossen. (Dat was gebruikelijk. De ballast verminderde zo.). Die tank is de Sponde neergekomen, onbeschadigd maar verzonken in de grond. Madam conteur ('t cabineurke) was daar nogal gauw bij en verzocht de kijklustigen zo vlug mogelijk het hazenpad te kiezen wegens ontploffingsgevaar. Ja, de meesten waren niet vertrouwd met dat gevaarlijk goedje. Maar wat is er gebeurd met de inhoud. Wie was daar mee gaan lopen? Je kan het wel raden zeker. Dat goedje was goud waard op de zwarte markt. De Nukerkenaren waren heel voorzichtig in hun doen en laten. Immers, er waren bij sommige particulieren Duitsers ondergebracht. Tegen heug en meug moest men die Duitsers een convenabele slaapgelegenheid aanbieden. Zo was er een Leutnant Wilcher ondergebracht bij dokter Glibert. Soldaat Adolf Heindfalt alias "den Dolf" was bij de champetter gehuisvest. "Den Dolf" werkte in de veldkeuken maar volgens zijn zeggen was hij in het burgerleven "ein Gartenbauer in Dinkelsbühl (Beieren)". Voor hun eten gingen ze naar de veldkeuken in de Oude Boelaerdstraat op een veld van Deschaumes Richard. Dokter Glibert woonde reeds vanaf 1937 in de nieuwe moderne woonst. Voordien woonde hij sinds 1926 in de woning tussen T'Sjoen en "De krone"

In 1940 hielden de Engelsen nog een tijdje stand achter de Schelde in Kerkchove. Vandaar nam hun artillerie de Steenweg onder vuur om oprukkende Duitse troepen tegen te houden. Bij die beschieting kwamen Duisters om. Zo werd er ene begraven in de Sponde. Tijdelijk lagen er twee Duitse soldaten begraven langs de Boelaerdstraat (nu Nukerkestraat nr 6). Achteraf werden de lijken terug opgegraven. Maar ook kwam vrouw Geerseau en kind om het leven op het plankier van hun woning in De Spijker 1. Daar werden ze getroffen door de scharpenels van een Engelse obus.

Tijdens de oorlogsjaren lagen dus heel wat taken weggelegd voor de champetter van het dorp. De dieren nauwkeurig geteld zoals koeien, varkens en schapen. Ja, die schapen leverden wol en die was gegeerd door de Duitse bezetter. Er was tijdens en na de oorlog een strenge controle op het kweken van tabaksplanten. Sommigen gingen zo ver dat ze tabaksplanten kweekten midden op de kouter in een korenveld. Bij een telling was de champetter steeds vergezeld van een garde van de belastingen. De champetter wilde wel elke inwoner tot vriend hebben maar een optreden was soms nodig. Ook de champetter had een huisgezin. Hij moest dus al een schipperen. Tijdens de bezetting mochten de boeren niet zelf karnen want de melk moest naar de melkerij die onder Duitse controle stond. Opdat de boeren niet zelf zouden kunnen karnen werden de karners (karnmachine) verzegeld. Maar ge weet hoe dat gaat. Dat touwtje wilde al eens stuk gaan en dan moest de boer de hulp inroepen van de veldwachter om er een nieuw loodje te komen aandoen. Natuurlijk had de nijverige boer de achter gehouden melk gekarnd en de boter tegen grof geld verkocht op de zwarte markt aan een of andere rijke familie. Hoe zou je zelf zijn hé ! Het moet gezegd, voor wat hoort wat en er viel dus voor de champetter wel eens een half kilootje boter naast de pot!

Langs de Staatsbaan stonden bomen . Op ene nacht werd een boom, die omzeggens voor de deur van de veldwachter stond, omgehakt. Tegen de morgen was al het hout verdwenen. Hoe ze dat gedaan kregen is een raadsel.(L.V.)

Tegen het einde van de oorlog organiseerden sommige Nukerkse boeren zich om in konvooi naar de Borinage te rijden met wagens volgeladen met graan en paardenbonen. Op de terugweg brachten ze een maximum aan steenkolen mee. De wagens werden getrokken door 2 paarden en ze deden er, heen en terug, 3 dagen over.

De bevrijding van onze streek kwam inzicht (Brussel was reeds op 2 september 1944 bevrijd). Op een mooie zondagnamiddag op 3 september 1944 rolden lange kolommen Engelse pantser- en wielvoertuigen over de Steenweg van Ronse naar Oudenaarde. Mensen uit Zulzeke en Etikhove kwamen samen met gans Nukerke om de bevrijders te verwelkomen. Aan “Den engel” stond er een massa volk. Een gelukkig volk, zingend en juichend om de bevrijding. Het knarsen van de ratelende rupsenbanden op de kasseien overstemde het gejuich. Zonder stoppen en in snelle vaart bolde het lange ijzeren gevaarte de Steenweg naar beneden. Onze streek werd bevrijd door het “V Royal Tank Regiment, 7 th Division, 2nd British Army.”

Pas bevrijd van oorlogsgeweld ! Sommige burgers vonden de tijd rijp om af te rekenen met burens en kennissen. Oude buurtconflicten werden boven gehaald. Het was vaak voldoende een Vlaams katholiek te zijn, een dagblad te lezen, ‘t Volk van Ronse te kopen of een halve intellectueel te zijn om in de gendarmerie van Ronse aangegeven te worden op basis van collaboratie...”Ik heb mensen weten oppakken door de gendarmes. Die brachten de mannen naar de kelders onder het stadhuis van Ronse.” Op enkele woningen werden swastika’s aangebracht. (Woning van G. Vda Steenweg 35, hoek Hollandstraat Mellickstraat en hoek Ruitegem Mellickstraat boerderij van F.Dev. (daar hadden Duitse paarden gelopen) en op de boerderij op de hoek Mellickstraat/Hollandstraat bij M.E. (Maurits stond tijdens de oorlog in voor kolenbevoorrading). In de buurt van ‘t Zonneke daagde een groepje geweldenaars op en lieten iets verderop in de buurt een strooien pop verbranden. Aan “Den Appel” werd de woning van Jan Vanacker (een leraar) geplunderd. De rest lag buiten voor het grijpen. Het gezin, dat onraad rook, was de dag voordien al door de velden gevlucht op weg naar Oudenaarde.

In Ronse werd de gasfabriek langs de Zonnestraat door een verzetsgroep gesaboteerd en op 24 augustus fusilleerden de Duitsers 4 Ronsenaars. Op 3 september schoten vluchtende Duitsers inwoners neer langs de Zonnestraat.

Behaeghel

Zondag 3 september was een spannende en heuglijke dag. “Rond 14u30 hoorden we een hevige ontploffing gevolgd door een grote zwarte rookwolk op de hoogten van Kwaremont. Enkele minuten later volgde een tweede harde explosie. Achteraf vernamen we dat de Duitsers nog de tijd namen om het V2-lanceerplatform (nog in opbouw want de V-2’s zijn maar gebruiksklaar vanaf de herfst)) op het domein van Behaegel door een achterhoede te laten vernietigen ook al zaten de Engelsen hen zeer kort op de hielen. Rond die tijd stonden de eerste Engelse verkenners reeds in Ronse, tot vreugde van elke Belg.”
L.V.

Uit het oorlogsdagboek van Roger Vandendaele

De tekst wordt letterlijk weergegeven.

Voorwoord

Aan de Gemeentelijke Basisschool Hoolandstraat 22, 9681 Nukerke-Maarkedal
Beste Heer Vandenabeele

Met zeer groot genoegen heb ik Uw vriendelijk schrijven van de Gemeenteschool van Nukerke ontvangen, met al die lieve handtekeningen van jongens- en meisjesstudenten, die na Uw initiatief, Heer leraar, dankbaar hebben gebruik gemaakt om van mijn gegevens uit mijn oorlogs- en krijgsgevangendagen er een echt boeiend opstel met neer te pennen.

Het doet goed als Nukerkenaar, dat ons jeugdig volkje , dit Vaderlandse gebeuren gedachtig moge zijn en blijven. Waarlijk het gaf mij een druppel goed bloed ten beste!

Zeer gevoelig en met oprechte dank en groeten
Roger Vandendaele, 8400 Oostende

Zoals ik U op 11 november 1987 beloofd heb wil ik mijn woord houden en U vertellen over mijn belevenissen vóór en tijdens de oorlogsgebeurtenissen 1940/1945 en over mijn krijgsgevangenschap in Stalag IA Oost-Prusen.

Verhaal van Roger

Ik ondergetekende Roger Vandendaele (broer van Gilbert Vandendaele, hoofdgriffier op rust en wonende te Edelare (Oudenaarde) ben geboren te Nukerke op 28 mei 1914 in “Den Engel” Staatsbaan 42, die nu niet meer bestaat maar onteigend is.

Ik liep school bij de zusters in de Dorpsschool te Nukerke tot aan mijn plechtige communie. Nadien gingen wij met de fiets naar het St-Antoniuscollege te Ronse samen met Albert T’Sjoen, Georges de Jaegher, Tuur De Weer, De Keyser enz. Ik deed daar mijn plechtige communie. Ik was de 1ste in Nederlands en Jacques Ponnette was de 1ste in Frans en catechismus. Ook mijn broer ging daar naar school. Ik deed mijn middelbare studies en bleef dan thuis bij mijn ouders en werd ik kleermaker. Ik leerde ook de stiel en volgde de snijsschool in Brussel. Ik volgde nadien ook een leercontract in Ronse.

Mijn militaire dienst vervulde ik als soldaat in 1935 in de 3de Linie 10 te Gent in de Sint-Pieterskazerne.

Het was bij ons thuis café én kleermakerij en tevens lokaal van de schuttersmaatschappij St-Sebastian. Schieten en voetbal dat was onze hobby. Ik was dus een echte Nukerkenaar.

Na al die goede jaren brak de mobilisatie van ’39 uit en werd ik gemobiliseerd rond Gent, ’t is te zeggen in Zwijnaarde en Wondelgem. Na een tijd mochten we terug naar huis terug wegens het verdrag van Chamberlain en een tijd nadien was er terug mobilisatie.

Men vertrok met ons van links naar rechts in ’t land, naar Oostende en naar Berchem bij Antwerpen. Wij hebben ook met onze compagnie de Engelse vliegers, die voor den oorlog waren neergekomen in ’t fort van Borsbeek bij Antwerpen en daar waren geïnterneerd, bewaakt onder het bevel van majoor De Wilde, oud-burgemeester van Leupegem. Dan werden wij verplaatst naar Nijlen, Grobbendonk aan het Albertkanaal en van daar naar Bergen om dan terug te komen naar het Albertkanaal in Schilde-Wijnegem.

Daar lagen wij op 10 mei waar er om 3 uur ’s morgens alerte was omdat onze stellingen overvlogen werden door Duitse vliegers.

Zaterdag 11 mei en zondag 12 mei waren er vliegers. Was me dat een schieten. Wij zagen toen de eerste valschermspringers.

Op maandag 13 mei trok het Franse leger naar het fort van Turnhout over het Albertkanaal.....en dan kwamen deze Fransen terug na enkele uren

Op dinsdag 14 mei zagen wij Duitse spionnen die gekleed waren als geestelijke, zoals nonnen en priesters.

Woensdag 15 mei waren er overal bombardementen in ’t land. ‘ En wij ons maar ingraven in de bossen aan het Albertkanaal. En maar vluchtelingen van Turnhout die richting .Schilden en Wijnegem trokken. Ons leger begon dan aan de terugtocht. Ondertussen bleven de Duitse vliegers maar komen. Wij hadden veel vrees.! Hoe zou jezelf zijn!

Op vrijdag 17 mei om 6 uur ’s namiddags vertrokken wij uit Schilde naar Wijnegem en Hemiksem waar wij overnachtten tot vroeg in de morgen .Dan vervolgden wij de aftocht. Ondertussen dekten wij de 12de Divisie tot wij de eerste Duitse motorrijders zagen aan de over zijde van de Schelde. Wij trokken over Steendorp richting Lokeren waar wij terug hebben overnacht in een zijgebouw van een huis . Zeveneken, waar onze keukentrein stond werd gebombardeerd. Wij eisten paarden op bij de boeren en dan vertrokken wij naar Gent over Ledeberg, waar ik binnenwipte bij tante Marie Vandendaele, zuster van pa. Daar

heb ik wat gegeten. “Kijk daar rijdt een piot te paard.” ’t Was ik. Ik vertrok met onze compagnie naar Zomergem. Daar sprak een generaal ons toe: “Gedenk de mannen van 14-18 !”; Wij verspreidden ons in de velden rond de Schipdonkse vaart. (Kanaal van Schipdonk)

Dan werd het 19 mei...20mei.. 21 mei. Wij moesten opschuiven richting Ronsele, ons ingraven en de stellingen betrekken achter de Schipdonkse vaart, die na het kanaal van Terneuzen de 1ste frontlijn werd. Wie ik toen op bezoek kreeg per fiets was mijn broer Gilbert, Marcel D’Hondt en anderen uit Nukerke. Ik zei hen: “Wees maar niet te stout zo in volle gevechtszone !”. Zij trokken dan verder op. Wij verbleven in een kleine hoeve in Oostwinkel-Ronsele. De P.C. van onze commandant lag niet ver van ’t kanaal. Onze verkenners waren over een klein pontonbrugje over het water gegaan. De bruggen over het kanaal werden opgeblazen, terwijl Duitse krijgsgevangenen naar achter werden gebracht. Ondertussen klonk daar een oorverdovend geluid van mitrailleurvuur en van granaten en obussen die ontploften. Vliegers doken over ons en mitrailleurden onze stelling.

Het werd 24 mei 1940. Wij moesten tot aan de vaart optrekken met al wat we bezaten. Ik had een mitraillette met veel laders. Onze commandant en de luitenant van het 1ste peloton gaven het bevel .Er werd stevig over en weer geschoten. Ook onze artillerie schoot boven ons hoofd. Rechts van ons lag het 22de Linie aan de Steenweg van Waarschoot. Opeens werden wij omsingeld. Wij schoten ondertussen in de richting van de vaart en het bruggetje en op de roeiboortjes waarmee de Duitsers overkwamen. Opeens stonden wij oog in oog met de degenen die ons zouden gevangen nemen . Oef !

De mouwen opgesloofd, de granaten in de hand en de mitraillette op ons gericht. Onze commandant en de luitenant waren de eerste gesnapt en wij, met een tental, moesten de wapens weggooiden, zo werd ons gezegd want wij waren ook bij de lurven gevat. Ik had gans mijn lader verschoten, 32 ballen, en verdook de andere nog volle laders terwijl ik nog kon. Vliegenvlug verstopte ik ze in de grond.... Zonder helm en met de handen in de lucht moesten wij over dat noodbruggetje dat met lijken, van de onze en ook van Duitsers, was bedekt. Wij dus over ’t water met ons groepje denkende dat het voor ons gedaan was . Maar het fluiten van de kogels en het rammelen van de wapens rondom ons verdoofden onze oren. En dan in de verte die doffe slagen van de artillerie. Op alle gezichten vrees ...! ’t Was een hel. Wij kropen door een gracht en kwamen aan een haagkant. We kropen uit de gracht om de weg over te steken. Maar ’t was weer “halt!” Een Duitse mitrailleur beschoot die haag en dan riepen ze :”Löss !Löss! Schnell !” “Waffen weg ! Hände hoch !. Maar wij waren reeds ontwapend. En zo geraakten wij onder bewaking achteruit naar Oostwinkel, Ronsele en Lembeke tot aan de kerk van Waarschoot, waar we werden opgesloten en waar we de nacht doorbrachten onder het vuur van ons eigen artilleriegeschut. De ruiten van de glasramen sneuvelden onder het gedreun en de glasscheven rinkelden. Wij hielden ons bij elkaar tegen de kerkmuur.

25 mei ’40. Vandaar gingen wij in een reeds grotere groep gevangenen naar een school in Lembeek en nadien naar de kerk van Wachtebeke.

26 mei: Daar hebben we gerust om nadien terug te voet naar een fabriek in Moerbeke-Waas te trekken.

Op 27 mei trokken wij terug verder naar een fabriek in Lokeren waar ik Maria Claus zag, de vrouw van de brouwer uit Lokeren, die mij kende. Ik gaf haar een briefje en vroeg haar het bij mij thuis te willen bezorgen. Zij was immers van Berchem (bij Oudenaarde)(bij haar oom) zij was de zuster van advocaat Claus uit Ronse. Zij bezorgde ons ondergoed en eten en kleren in een pak “want “ zei ze, “ik zal u die brengen , men weet nooit!”. Ze moest die niet brengen want

Duitse camions kwamen ons opladen om verder te rijden om ons "Entlassungschein" te gaan halen, zo zeiden de Duitsers. Ondertussen was Marietje met het pakje aangekomen. Ze wierp het nog mij toe toen wij op de open camion zaten. Jammerlijk vloog het er neven en wij maar rijden...tot aan de Normalschool van Sint-Niklaas in de Kasteelstraat waar ik Emiel Dekeyser zag, een Nukerkenaar. Wij tweeën zwoeren samen te blijven. Zo deden wij dit met nog andere kennissen uit de streek, zoals Georges Vandenabeele, Michel Kestelijn (in Nukerke gekend als pijpke omdat hij pijp rookte), Valère Van Coppenolle enz...

28 mei 1940

Wij vernamen dat onze koning Leopold-III gecapituleerd had. Vanaf nu waren wij dus zeker dat we met ons beloofde "entlassungschein bei die Mutter gehen". Maar helaas ze voerden ons weg. We reden over de brug van Hemiksem, over de Schelde. Plots bleef de ganse colonne voertuigen staan op de geniebrug ... om de stevigheid ervan te testen. Nadien schokten we verder naar Brasschaat (Polygoon). Daar waren we al met honderden, zeg maar met duizenden gevangen soldaten, allen krijgsgevangenen. Rond 4 uur 's namiddags ging de tocht te voet verder richting Kalmthout en van daar per spoor in beestenwagens naar Duitsland over Holland. langs Breda, Tilburg, Rozendaal, Mauheim, Essen en Dortmund. Ondertussen hadden we er 17 uren trein opzitten.

29 mei.

De beestenwagens stonden nog klaar. "Einsteigen !" De volgepropte sliert beestenwagens zette zich in gang en knarste over de sporen. We waren nogmaals op weg. Waarheen ?. "Ik las de namen van de stations die wij voorbij reden. Door de ijzeren raampjes, met ijzeren baren afgesloten, zagen wij het landschap voorbijgliden.

Zaterdag 30 mei

Om 11 uur stopte de trein in Dortmund. "Aussteigen! Schnell!". We werden samengebracht in het sportpaleis.

Vrijdag 31 mei

We sliepen onder tentzeilen niet ver van het Dortmundse Sportpaleis.. Alles wat maar enige waarde had moesten we afgeven ook mijn portepenne werd mij afgenomen. Verder moest ik het dan stellen met een potloodje om mijn notaboekje(agenda) bij te houden, want ik noteerde alle namen van stations die wij in het Duitse Rijk voorbij reden. In elk station stond op grote spandoeken geschreven "Wir capitulieren nicht!" In de straten van Dortmund werden wij vanaf de bovenverdiepingen bekogeld met allerlei huisgerief. De Engelse krijgsgevangenen trokken de spits. Fair play was hun leuze. Ze schuifelden en floten uit

volle borst. Dat stond de Duitse bevolking helemaal niet aan, daarom hun woede om zelfs met stoelen naar ons te werpen. In 't sportpaleis werden wij ingedeeld in de 6de Cie. Die namiddag komen nog veel Belgische krijgsgevangenen aan. Die nacht hebben wij goed geslapen want wij waren echt moe.

Zaterdag 1 juni.

De gehele dag bleven wij in de omgeving van het sportpaleis.

Zondag 2 juni

Om 5 uur stonden wij op. Eerst gingen wij naar het sportpaleis en vandaar naar het station. Om 5u30 terug de beestenwagens op en weg waren we. Ziehier de reisweg. We reden langs Soest, Brenninghaven , Lippstadt, Gescke, Paderboven Neuenbeken, Homburg , Susen, Altenbeken(tunnel)Ringelheim, Serlsgritter, Biele, Burgdorf, Hedeper, Mattiezehl, Jersheim, Sollingen, Schöningen, Döhlpe, Eilsleben, Dreileben, Welder, Niederdodeleben, Magdeburg, (hier was een stop), Biederitz, Bergzow, Parchem, Brandenburg, Werder, Wildpark, Potsdam, Charlotteburg, Babelsberg, Nikolassee(Berlin). Grünerwald, Halensee, Smargendorf, Wilmersdorf, Insbrückerplata, Papestruze, Tempelhof (vliegplein Berlin), Braunaustrasz, Ostkreuz, Lichtenberg, Friedsichsfelde, Biesdorf, Karelisdorf, Malsdorf, Hoppengarten, Neuerhagen, Friedersdorf, Strausberg, Herrensee, Rehfelde, Damsdorf, Trebnitz, Gusow, Werbig, Gelzow, Goegast, Hustrin, Neustadt, . We hebben gans de nacht gereden in die beestenwagens,tot na 9uur. Dan volgen Liesan, Simonsdorf, Werder, Marienburg, Elbing, Bramsberg, Ludwichshort, Robbelbude, (Köningsberg Bonhart), Köningsberg (wij zijn in Oost-Pruisen), Weckbold (stop), ...Tarrau, Schrombeknet, Knautern, Stablack.

Dinsdag 4 juni

Na een treinreis van 51 uren kwamen we eindelijk rond 7 uur 's avonds aan in Stablack. Daar werden we ondergebracht in een tentenkamp Stalag 1A (Kriegsgefangenenlager).

5 juni

Ik heb goed geslapen, ook al was het op de grond. Die dag hebben ze ons de pokken gezet en kregen we pikuren.(inspuitingen) . Gisteren zag ik Jules Teirlinck, Georges Vandenabeele en Laurant Deweer.(bakker te Nukerke)., alle drie uit Nukerke. Ach, wat doet het deugd ons eigen mensen te zien.

6 juni

Terug in de tent geslapen. We werden in de rij gezet voor een doktersonderzoek. Er werden ook vingerafdrukken genomen en we moesten ons huisadres opgeven. Van de Duitsers kregen wij dan ons stamnummer. Mijn stamnummer is N 6660BStalag IA.

's Namiddags werd ons haar afgeknipt en werden we onder een stortbad gezet. Dan was er verzameling geblazen en werd er een groepsfoto genomen.

7 juni

Ik werd in de tent van de 30ste Cie ingedeeld. Die nacht heb ik weer goed geslapen, op de grond, ook al zijn de nachten hier zeer koud. Overdag is het stik-heet. Vandaag hebben wij een soort “kloterkaas”(platte kaas) gegeten.

8 juni

Het was een koude nacht maar een warme dag. Vandaag aten we saucissen met een stukje droog brood.

9 juni

't Is zondag en we hebben in de tent geslapen. Ik heb een sergeant van het 23ste gezien. Hij noemt Van Hove en is afkomstig uit Nederbrakel. Hij is destijds nog met zijn moto bij mij geweest in Nukerke. Vandaag aten we kaas, brood en boter.

10 juni

Terug in de tent geslapen en nog redelijk goed ook. Ik voel me wel moe. Verder is er geen nieuws.

11 juni

In de tent geslapen. Om 6 uur in de morgen ben ik vertrokken naar een boerderij. Daar moest ik aardappelen verlesen en strooi (stro) op een mijt gestapeld. Om 9 uur 's avonds was ik terug in de tent. Die zelfde avond zag ik ook nog Jules Teirlinck, Georges Vandenabeele en Laurent De Weer.

12 juni

Om 4 uur 's morgens zijn Jules Teirlinck, Georges Vandenabeele en compagnie met de trein vertrokken. Ze kregen anderhalf brood mee. Misschien gingen ze wel naar huis. Maar dat weet ik niet.... Die namiddag werden wij verplaatst van de tent naar een barak achter de keuken (als men dat nog een keuken kan noemen) In die barak lagen tot gisteren Jules, Georges en Laurent. Nu behoren wij tot de 21ste compagnie en krijgen een strozak ! OK!!!

13 juni

Ik heb goed geslapen op mijn strozak in de barak. In plaats van groep 6 worden wij nu groep 7.

14 juni

Zopas heb ik bemerkt dat in mijn barak ook Maurice Haelters ligt. Hij is familie van mij en woont in Oudenaarde. Verder zag ik Michel Kestelijn terug en sprak ook voor het eerst met Meester Lepez en Vincent Ysebaert..

15 juni

Eindelijk nog eens goed geslapen. Nieuws heb ik niet.

Zondag 16 juni

Om 8 uur was er een mis in open lucht juist vóór de keuken. Daar zag ik weer de vertrouwde gezichten van Michel, Vincent en van Heuvick uit Etikhove. 's Avonds liep ik broeder Van Hautte Albert tegen het lijf, hij is brankardier. Hij was van de Broeders van Liefde van de Christelijke Scholen te Kortrijk. In de jaren 30 is hij opgegroeid in het hospice van Nukerke.

Maandag 17 juni

De nacht verliep rustig en ik heb goed geslapen. Er is sprake dat wij morgen van hier zouden vertrekken uit het kamp. We vernemen ook het nieuws dat Frankrijk gecapituleerd heeft. Ons gevechten en één jongen uit Anzegem, twee van St-Denijs-Helkijn en één uit Zelzate zullen samen zijn om bij een boer in Nörhitten aan de Pregel in Oost-Pruisen te werken.(zie verder)

Dinsdag 18 juni

Goed geslapen. 's Namiddags moesten wij naar het onderzoek van N(?). Men zegt ons nog maals dat wij morgen vroeg om kwart voor drie moeten opstaan om dan te vertrekken naar Insterburg.

Woensdag 19 juni

En werkelijk... we werden gewekt om kwart voor drieën. We vertrokken in het station van Stabach om 7 uur per spoor naar Insterburg. We reden langs Knautern, Schrombeknet, Tarau, Speicherstadt, Königsburg, Selingenfelde, Guttenfelde, Einbrau, Fapiau, Wehlau, Norhitten en Insterburg. Om nadien terug te keren naar Norhitten. Wij kwamen om 12 uur aan in Insterburg en daar stonden boeren, gevangenen en soldaten, zoals op een markt ons op te wachten. Een boer vroeg "neun Stuck" – negen man -. Zo kwamen wij bij die ereboer terecht. Ons gevechten, één uit Anzegem, twee van St-Denijs-Helkijn en één uit Zelzate. Om 7u30 's avonds arriveerden wij op de boerderij . Wij kwamen daar aangereden met kar en paard én een wachtman én de boer. Wij verbleven daar op een hof van een requieteur die het beheer had over dat domein, de landerijen, de meersen en de werkmanswoningen, gelegen langs de Pregel, rivier die uitmondt in het Frisches Haf (Baltische Zee- Oostzee). In de streek waren er 17 zulke grote kasteelhoeven, die vroeger behoorden aan de Heren van Pruisen. De landerijen strekten zich zo ver uit, tot aan de gezichtseinder langs de rivier De Pregel tussen Insterburg, Norkitten in de richting van Königsberg.

Wij waren dus samen met 9 Belgen. 1) Georges Vandenaabeele(Nukerke), 2) Valère Van Coppenolle (Nukerke), 3) Georges Schiettecatte (Etikhove), 4)Emiel Dekeyser(Nukerke), 5) Roger Vandendaele (ik dus uit Nukerke), 6)De Rijcke (St-Denijs-Helkijn), 7) Van Overbeke (St-Denijs-Helkijn), 8) De Vriese (Anzegem), 9) Van Steenbeke (Zelzate).

Wij werden "ingesperd" in ons logement waar eerder de Poolse en andere landarbeiders onderdak kregen tijdens het landbouwseizoen. Maar ...met dit verschil, nu waren de ramen en de deuren voorzien van ijzeren staven. Vóór het slapen gaan moesten onze kleren afgelegd worden. Deze werden dan in een houten koffer opgesloten. Zo was de bewaker er zeker van dat we 's nachts niet zouden weglopen.

Donderdag 20 juni

Onze eerste nacht op de boerderij was voorbij. We sliepen op strozakken en in stapelbedden. Norhitten is een kleine gemeente gelegen aan de Pregel tussen Insterburg en Königsberg. Daar zijn wij dus gelogeed met ons negen, maar binnen kort zullen er nog 3 Fransen bijkomen - Frankrijk heeft ondertussen

gecapituleerd. Maar nu aan het werk ! Ons eerste werk was hooi van op de delten (zolder van de schuur) lossen . We gaven het hooi door van man tot man met een vork.

Ons menu bestond uit cichoreisap met bruine stukken brood met boter en 's middags werd ons gesmolten vleesblokjes(kontjes) met brood en aardappels in de pel .voorgescheteld. 't Eten was in alle geval beter dan in 't kamp! Nu moeten wij het hoofd hoog houden dat wijde dag afwachten om naar huis te kunnen gaan

Verder volgt mijn ganse agenda dat ik van dag tot dag bijhield en waarin ik noteerde wat er zoal voorviel. (Dat agendaatje van '40 dat bezit ik nog).

Vrijdag 21 juni | het hooi gewerkt op den delten(*ruimte onder het nok van de schuur*).

Zaterdag 22 juni: op 't veld in 't hooi gewerkt.

Zondag 23 juni: gevist

Maandag 24 juni: op 't veld gewerkt, in het hooi

Dinsdag 25 juni: op 't veld in het hooi gewerkt

Woensdag 26 juni: hooi op de delten gestapeld en op het bietenveld gewerkt. De Duitsers waren kwaad op de Polen die daar gewerkt hebben voor ons want die hadden hele rijen jonge planten uitgekapt.

Donderdag 27 juni: het hooi werd op hoppers gezet. 's Namiddags regent het. Dus moesten we aardappelen verlesen.

Vrijdag 28 juni: hooi

Zaterdag 29 juni: hooi

Zondag 30 juni: gevist

Maandag 1 juli: in het hooi gewerkt en 's avond geld ontvangen. Wij kregen 0,80Pf in plaats van 0,60Pf.

Dinsdag 2 juli: in het hooi gewerkt

Van woensdag 3 juli tot en met zaterdag 6 juli lag ik ziek te bed.

Zondag 7 juli: :we hebben gekaart.

Maandag 8 juli: we hebben hooi binnen gehaald. 's Avonds zijn er 3 Franse krijgsgevangenen aangekomen

Dinsdag 9 juli: we hebben hooi binnen gehaald en op het bietenveld gewied.

Woensdag 10 juli: hooi binnengehaald en in de bieten gewerkt

Donderdag 11 juli tot en met zaterdag 13.juli: mest uitgevoerd.

Zondag 14 juli: het regende en we hebben gekaart.

Maandag 15 juli: zakken kolen gevuld.

Dinsdag 16 juli: mest uitgevoerd en het veld met wortelen gewied.

Woensdag 17 juli tot en met vrijdag 19 juli: mest uitgevoerd.

Zaterdag 20 juli: mest uitgevoerd en koren en rogge gebonden

Zondag 21 juli: Nationale feestdag met regen

Maandag 22 juli: rogge gestuikt

Dinsdag 23 juli: rogge gestuikt

Woensdag 24 juli: rogge gebonden

Donderdag 25 juli: rogge gebonden

Vrijdag 26 juli: rogge gestuikt

Zaterdag 27 juli: ziek

Zondag 28 juli: regen en ik heb een brief geschreven naar huis.

Maandag 29 juli: op het roggeveld gewerkt . Dan heeft het geregend.

Dinsdag 30 juli: rogge

Woensdag 31 juli: rogge

Donderdag 1 augustus: op het roggeveld gewerkt en een kaart naar huis gestuurd.

Vrijdag 2 augustus: op het roggeveld gewerkt

Zaterdag 3 augustus: we hebben rogge binnengehaald..

Zondag 4 augustus: in de namiddag hebben we rogge ingehaald.

Maandag 5 augustus: rogge ingehaald.

Dinsdag 6 augustus: rogge ingehaald.

Woensdag 7 augustus: rogge

Donderdag 8 augustus: rogge en gerst gestuikt.

Vrijdag 9 augustus: aardappelen in kisten gedaan en zakken gevuld.

Zaterdag 10 augustus: gerst gestuikt.

Zondag 11 augustus: we hebben de was gedaan en de bedden geplaatst. Het was mooi weder.

Maandag 12 augustus: de silo gevuld met klaver.

Dinsdag 13 augustus: de silo verder vullen met klaver en de koestal opgescheept. Nadien hebben we koren opgesteld.

Woensdag 14 augustus: de silo gevuld en koren opgesteld. (Roger wil bedoelen dat ze de roggebundels hebben gestuikt)

Donderdag 15 augustus: van alles gedaan o.a. gerst en haver opgesteld.

Vrijdag 16 augustus : aan de dorsmachine gestaan en nadien rogge en haver gekeerd.

Zaterdag 17 augustus: aan de dorsmachine en haver gemengsel opgesteld. Her regende nadien.

Zondag 18 augustus: schoon weder.

Maandag 19 augustus: ik was ziek; reuma aan handen en arm.

Dinsdag 20 augustus: silo en haver gekuild.

Woensdag 21 augustus: op de delten rogge aangegeven voor de dorsmachine.

Donderdag 22 augustus: mest open gespreid op het veld.

Vrijdag 23 augustus : mest open gespreid en haver opgeschud.

Zaterdag 24 augustus: mest open gespreid.

Zondag 25 augustus: een kaart naar huis geschreven

Maandag 26 augustus: mest open gespreid.

Dinsdag 27 augustus: mest open gespreid . De rozenkrans gelezen en gerst ingehaald.

Woensdag 28 augustus: mest open gespreid.

Donderdag 29 augustus: mest open gespreid , koren ingehaald, op veld samen gelegd en ingehaald.

Vrijdag 30 augustus: regen ... mest open gespreid.

Zaterdag 31 augustus: mest open gespreid.

Zondag 1 september: met de kaarten gespeeld.

Maandag 2 september: klaver gekeerd.

Dinsdag 3 september: klaver gekeerd en gemengsel... ik werd weer ziek.

Woensdag 4 september: ziek.

Donderdag 5 september '40: aardappelen uitgedaan , klaver gekeerd, gemengsel samen gelegd voor in te voeren

Vrijdag 6 september '40: aardappelen uitgedaan en gerst gekeerd

Zaterdag 7 september '40: aardappelen uitgedaan

Zondag 8 september '40: op 't veld gerst samen gelegd en 's middags binnengehaald in de schuur.

Maandag 9 september '40: gerst gekeerd , dan regen en klaver gekeerd. Valère Coppenolle is naar Insterburg gevoerd want hij is ziek van de zweren. Ook goed nieuws want men wacht op ons.

Dinsdag 10 september '40: mest open gespreid en paardebonen en klaver gekeerd. De paarden gemend.

Woensdag 11 september '40: mest open gespreid en 's middags heeft het geregend en zijn we thuis gebleven. We hebben gewassen. Kaart ontvangen : ze zijn thuis gelukkig! Valère heeft een brief terug geschreven en kaart naar huis geschreven.

Donderdag 12 september '40: rond de schuur gewerkt en aardappelen opgegraven.

Vrijdag 13 september '40: aardappelen geraapt achter de machine en nadien gerst en klaver gekeerd. Kaart van Gilbert en kaart van ma.

Zaterdag 14 september '40: aardappelen opgegraven

Zondag 15 september: gerst ingehaald en aardappelen uitgedaan bij de zwijnenmeester. Goed gegeten. Het waren varkenskoteletten .

Maandag 16 september '40: koeien ingejaagd en naar huis een kaart geschreven.

Dinsdag 17 september: aan de dorsmachine gestaan.

Woensdag 18 september '40: aardappelen geraapt.

Donderdag 19 september '40 : paardebonen ingehaald.

Vrijdag 20 september '40: aardappelen geraapt en paardebonen gekeerd en ingehaald.

Zaterdag 21 september '40: aardappelen geraapt.

Zondag 22 september '40: bij Rufer aardappelen uitgedaan en nadien goed gegeten nl. konijn en kieken.

Maandag 23 september '40: aardappelen uitgedaan en klaver gekeerd

Dinsdag 24 september '40: aardappelen uitgedaan en pakje ontvangen van huis met onderlijfje, kousen, zeep, pakje sigaretten en 2 zakdoeken. (werd verzonden den 12ste ?)

Woensdag 25 september '40: kaart geschreven naar huis en de stal gewit.

Donderdag 26 september '40: stal gewit.

Vrijdag 27 september '40: de stal gewit en een kaart ontvangen van Ruien.

Zaterdag 28 september '40: gras opgehoopt, regen.

Zondag 29 september '40: gewassen en genaaid.

Maandag 30 september '40: gras opgehoopt en schoon weer.

Dinsdag 1 oktober '40: aardappelen geraapt.

Woensdag 2 oktober '40: aardappelen geraapt.

Donderdag 3 oktober '40: aardappelen geraapt en kaart geschreven naar huis.

Vrijdag 4 oktober '40: aardappelen geraapt en nieuws ontvangen dat we dinsdag vertrekken met 6 man.

Zaterdag 5 oktober '40: ik ben ziek. Er zijn terug tegenorders want we vertrekken nog niet. Het vertrek is 14 dagen uitgesteld.

Zondag 6 oktober '40: naar huis een brief geschreven.

Maandag 7 oktober '40: Ik ben nog ziek en heb een kaart geschreven naar Melden.

Dinsdag 8 oktober '40: de koppen van suikerbieten afgestoken.

Woensdag 9 oktober '40: de koppen van suikerbieten afgestoken.

Donderdag 10 oktober '40: suikerbieten samen gehoopt.

Vrijdag 11 oktober '40: suikerbieten samen gesmeten. Een brief ontvangen van mama die op 6 september was geschreven en op 12 september was verzonden.

Zaterdag 12 oktober '40: suikerbieten samen gesmeten. 's Avonds zegt de wachtman ons dat we ons gezessen maandag 21 oktober einfaren.

Zondag 13 oktober '40: ik heb kleren genaaid.

Maandag 13 oktober '40: suikerbieten samen gesmeten.

Dinsdag 15 oktober '40: Valère moet naar Instenburg en de wachtman zegt ons dat het vertrek voor maandag terug is uitgesteld.

Woensdag 16 oktober '40: aan de suikerbieten gewerkt.

Donderdag 17 oktober '40: voederbieten opgelaten.

Vrijdag 18 oktober '40: voederbieten opgeladen.

Zaterdag 19 oktober '40: voederbieten opgeladen.

Zondag 20 oktober '40: niets bijzonders gedaan.

Maandag 21 oktober '40: in de bieten gewerkt en een kaart geschreven naar huis.

Dinsdag 22 oktober '40: kaart van thuis ontvangen die op 18 september was verzonden en een kaart van het Rood Kruis ontvangen die verzonden was op 5 oktober.

Woensdag 23 oktober '40: Bieten opgeladen.

Donderdag 24 oktober: het heeft hard gevroren. In de morgen geen aardappelen uitdoen. Nadien goed weder.

Vrijdag 25 oktober '40: we hebben aard appelen uitgedaan. Ik heb een pakje gekregen van Bocquet (waarschijnlijk de kleermaker langs de Zonnestraat, naast de Volksbond) uit Ronse. Het pakje bevatte chocolade, kaasjes en leverpastei.

Zaterdag 26 oktober '40: gedorst en aardappelen uitgedaan.

Zondag 27 oktober '40: kaart naar huis geschreven.

Maandag 28 oktober tot en met donderdag 31 oktober '40 hebben we in de bieten gewerkt.

Vrijdag 1 november '40: een kaart van mama ontvangen die verstuurd was op 2 september en nog een kaart ontvangen van mama die verstuurd was op 10 oktober. Ook nog een kaart van Ruien ontvangen die verstuurd was op 10 oktober. Die dag werkten we verder in het hooi en de bieten.

Zaterdag 2 november '40: in de bieten gewerkt.

Zondag 3 november '40: een brief naar huis geschreven.

Maandag 4 november '40: aardappelen geraapt.

Dinsdag 5 november '40: suikerbieten geladen.

Woensdag 6 november '40: suikerbieten geladen.

Donderdag 7 november '40: aardappelen uit gedaan.

Vrijdag 8 november '40: rapen opgeladen.

Zaterdag 9 november '40: het heeft gesneeuwd. Een kaart van huis ontvangen die geschreven was op 19 oktober.

Zondag 10 november '40: Nog meer sneeuw en vorst.

Maandag 11 november '40: aan de dorsmachine gestaan (kaf weggedaan).

Dinsdag 12 november '40: aardappelen uitgedaan met de machine. Valère is terug gekomen. Ik heb een kaart van ma ontvangen die verstuurd was op 13 oktober én een brief die verstuurd was op 13 september.

Woensdag 13 november '40: aardappelen uitgedaan

Donderdag 14 november '40: aardappelen uitgedaan en kaart naar huis gestuurd.

Vrijdag 15 november '40: aardappelen uitgedaan

Zaterdag 16 november '40: laatste aardappelen uitgedaan.

Zondag 17 november '40: niets van nieuws.

Maandag 18 november '40: bieten en wortels uitgedaan.

Dinsdag 19 november tot en met donderdag 21 november '40: wortels uitgedaan. Vandaag ook silo's uitgegraven. Pakje ontvangen en kaart van ma, verstuurd op 30 oktober. Brief ontvangen van 3/11/40.

Vrijdag 22 november en zaterdag 23 november '40: wortelen uitgedaan

Zondag 24 november '40: brief naar huis geschreven.

Maandag 25 november tot en met woensdag 27 november '40: wortelen uitgedaan. Vandaag, woensdag ook kaart ontvangen van ma (verstuurd op 8 november) en kaart van nonkel Jules (verstuurd op 6 november).

donderdag 28 november '40: spruiten getrokken.

vrijdag 26 november '40: bietenhoop afgedekt. 's Avonds zegt de onderofficier dat De Keyser Emiel maandag naar Insterberg moet vertrekken, naar het coiffeursaloon van de Hindenbergstrasse.

Zaterdag 30 november '40: bietenkuil bedekt.

Zondag 1 december '40: het heeft hard gevroren.

Maandag 2 december '40: Em. De Keyser vertrekt naar Insterberg,. Aandenken E.D.K.. Ik ben ziek.

Dinsdag 3 december '40: Ik ben nog ziek.

Woensdag 4 december '40: aardappelen geraapt.

Donderdag 5 december '40: aardappelen luchtigen. (open trekken om meer lucht te geven)

Vrijdag 6 december en zaterdag 7 december '40: gegraven.

Zondag 8 december '40: twee broeken gemaakt.

Maandag 9 december '40: lochting (*moestuin*) omgegraven.

Dinsdag 10 december '40: pakje van huis gekregen.

Woensdag 11 november '40: hout weggebracht.

Donderdag 12 december '40: vier brieven van huis ontvangen.

Vrijdag 13 december '40: hout weggebracht.

Zaterdag 14 december '40: aan de dorsmachine gestaan.

Zondag 15 december '40: bij Pasck broek gemaakt.

Maandag 16 december tot en met vrijdag 20 december '40: ziek

Zaterdag 21 december '40: gedorst.

Zondag 22 december '40: een brief naar huis geschreven.

Maandag 23 december tot en met zaterdag 28 december '40: gedorst bij Pasck. Vandaag, zaterdag, ook pakje van huis ontvangen, verstuurd op 3 december '40.

Zondag 29 december '40: kaart naar huis geschreven.

Maandag 30 december '40: hout bijeen gebracht.

Dinsdag 31 december '40: hout gekapt.

Woensdag 1 januari '41: er is volop sprake bij de mensen hier op 't hof dat wij weldra zullen vertrekken naar 't kamp om naar huis terug te keren. Ondertussen werden adressen opgenomen. van onze soldaat die ons opgeleid heeft. Wilhi Almonet, Wilhelmstrasse 173 Steausberg bei Berlin.

De mensen van de boerderij: Erich Bavitsch Nörkitten (Kreis Insterberg), Ost-Pruisen Deutschland.

Heinz Volgnaun – zelfde adres. Richard Schuller “ Domeinen Nörkitten, Nörkitten Insterbrug. INSTERBRUG ???, Komar (Frans) Borteck Hoffmeister , (ook onze kookvrouw) Lindenau Nörkitten (Insterbrug).

Adressen van de Fransen die bij ons gevangen zaten bij de boer: Lucien Barbe- St Medard en Jalles Gironde France(FZ 12204)-

Constant Masure Bauriez Marais de onze villes- Somain (Nord) France. Deze is na de inval van de Russen in Oost-Pruisen ginder ziek geworden en gestorven. (FZ 9764 Stalag 1A). Dat heb ik nadien geweten van zijn weduwe.

Pierre Lacrois Hamcau La Fougère(FZ11850 Stalag 1A) Commune de Lant (Ain) France. Paul Riffard, La Rive Commune les Vastres Département de Haute Loire France. (FZ 12318 Stalag 1A)

Belgen:

Georges Vandenaabeele Nukerke(37 ste Linie 6de cie)

Emiel De Keyser 2, Place Communale Hoeylaert Brussel

André Derycke Koffiestraat St-Denijs Helkijn

Richard Van Overberghe Strijstraat 64St-Denijs Helkijn

Marinus Steenbeke, Kallenmeersputte Zelzate

Devrieze Daniel Krisweg Vlaams huis Anzegem

Valère Van Coppenolle Nukerke (nu wwont hij aan de statie in Leupegem)

Georges Schiettecatte Etikhove

Zo bleven wij vanaf 1 januari 41 wat kleine werkjes doen op het hof tot donderdag 6 januari '41, de dag waar wij op wachtten.

Terug naar huis.

Verzameling op 6 januari met lederen klompen aan, houten zool, kartonnen doos met wat ondergoed, gelapte broek en met tranen in de ogen afscheid nemen van de Fransen die daar bleven en ook aan de werkmensen van het hof (want ze waren gebonden daar te werken of soldaat bij 't leger te worden). Wij te voet naar Insterburg per trein naar Stablack en dan naar Stalag IA, ons onderkomen. Daar hebben we een douche genomen, een doktersonderzoek gehad enz., andere formaliteiten en onze Entlassungshein (welke ik nog heb). We bleven daar in 't kamp tot 14 januari '41. Vandaar vertrokken wij: “ Vaarwel Sta-

lag IA". Met honderden keerden wij bij die Muttie terug via statie Stablack de trein op , 3de klasse, geen beestenwagens meer. Om 9u26 juist. vrijdag 14 januari naar Königsberg, waar wij 1 uur middagstond hadden met een stukje bruin brood, wat worst en erzatskoffie. Verder de trein op over Braunsberg, Elbring, de brug over de Weichel, Dirschau, de Corridor van Dantzig. De dinsdagavond 's avond om 19u30 soep gekregen en verder 's nachts gereden. Het werd de zaterdagmorgen 15 januari '41. Om 6 uur koffie gekregen. We reden verder om 8 uur over Kreuz, Landsberg, Nietz, Kustrin,. In Strausberg kregen we om 14 uur soep. Om 16u30 reden we Berlijn binnen en pas om 19 uur waren we buiten Berlijn.

Het werd zondag 16 januari '41. Om 0u30 waren we in Hannover. Daar dronken wij koffie. Om 10 uur reden we Kamen voorbij en om 11 uur waren we in Dortmund. Verder ging het over Oberhausen, Duisberg en de Rijn over. Soep of LOEP, Krüppfabriek, Krefeld, Wieze. Goch soep.

Het werd maandag 17 januari '41. Eindelijk, om 2 uur 's nachts zijn wij in Antwerpen aangekomen. Daar papieren, Rode Kruis, ... We vertrokken uit Antwerpen met de elektrische trein richting Brussel , waar we om 5 uur 's morgens aankwamen. We moesten in Mechelen overstappen want de brug was er gebombardeerd. Om 8u10 vertrokken wij in Brussel-Noord naar Brussel-Zuid. Eindelijk zijn wij in Audenaarde om 9u19 toegekomen. Ik kon daar de bus nemen naar Nukerke om 9u30. In Leupegem deed ik de buschauffeur Hector Herminaire wat wachten. Daar moest ik bij de vader van Hector De Keyser, die aan de spoorwegbarreel woonde, de groeten overbrengen van zijn zoon Emiel, die met een ander konvooi krijgsgevangenen achterkwam. U moet niet vragen welke vreugde voor die mensen als ze me zagen staan op mijnklompen. En ik verder naar de bus. In Nukerke gekomen vroeg ik aan Hector te stoppen aan de woning van Dokter Glibert want ik wist niet hoe dat mijn ma zou verschieten. Ik werd goed ontvangen met een glaasje wijn en vroeg aan Nestor (de dokter) om met mij mee te gaan tot thuis. Hij deed dat en aan Den Engel stonden wel tientallen mensen te wachten en riepen: "Roger uit Den Engel is terug!" en wij binnen en mijn moeder was zo verschrokken van blijdschap dat ze enkele dagen spraakloos was. 't Was vreugde en verdriet , wij omhelsden elkaar , pa en broer en vrienden en kennissen. Dokter Glibert gaf ma een spuitje en ze bleef enkele dagen te bed. De verloren zoon was daar terug . Op mijn kleermakers-tafel zat een Duits soldaat te naaien. Ik zei dat het hun fout was, doch ik kalmeerde nogal gauw. Het zag er een braaf mens uit. En alles was voorbij na zoveel ellende en krijgsgevangenschap te hebben doorstaan. Ik moet ook van Vincent Ysebaert gaan zeggen bij zijn moeder dat hij afkwam met de volgende trein, maar ontgoocheling, zijn moeder was juist overleden. Dus ik kon het blijde nieuws niet meer vertellen. Dit was dus op mijnmoeders verjaardag 17 januari 1941 het blijde geschenk van mijn thuiskomst, haar zoon Roger terug te zien.

Ik ben dan in 1943 gehuwd met Rita Vercruysse uit Kortrijk. We hebben samen drie kinderen gekregen; 2 jongens en 1 meisje. Ik woonde van 1952 tot 1979, tot mijn pensioen, in Kortrijk gewoond. Dan tot 1986 woonde ik bij mijn dochter in Snaaskerke en nu ben ik op rust in Oostende... aan 't zeetje !

Hartelijk

Roger Vandendaele"

VERZAMELDE OPSTELLEN

Het oorlogsverhaal van Adriën Van Maelzaeke

Ik stel mij even voor.

Soldaat milicien van de klas 1937 gekazerneerd bij het regiment van het 4de Linie, 15 de Cie – 4de bataljon mortier 7.6

Stamnummer: 104.86.153

Legerdienst vervuld als soldaat van 28 mei 1937 tot 30 mei 1938

Eerste mobilisatie in augustus 1938 voor 4 dagen

Tweede mobilisatie in september 1939

Mobilisatie

Ik werd binnen geroepen in Brugge en vervolgens naar Oostende gebracht. Daar hadden wij onze stelling dicht bij het Fort Napoleon. Na een drietal weken zijn wij naar Schilde getrokken waar we drie maanden een stelling bezetten aan het Albertkanaal dat deel uitmaakte van de verdediging van de stad Antwerpen.

In de maand januari 1940 mochten we op rust aan zee in Wenduine. Voor niet lang echter want rond half januari was er weerom alerte en moesten we per trein, in goederenwagens, naar Leuven in de Ridderstraat, waar we gebleven zijn tot einde februari 1940. In begin van de maand maart vertrokken we te voet naar Diepenbeek bij Hasselt... Daar moesten we nieuwe stellingen maken dicht bij de spoorlijn Hasselt-Luik. We zijn daar gebleven tot de 10de mei 1940 bij het uitbreken van de oorlog.

't Is oorlog.

In de morgen van 10 mei 1940 werden we rond 3 uur in de morgen gewekt met het bericht "'t is oorlog!". We wilden het eerst niet te geloven tot de luitenant ons een tweede maal kwam oproepen. Als we buiten kwamen begon het reeds te klaren. De lucht was grijs van het ontploffen der granaten van ons af-

weergeschut en wij naar onze stellingen. Daar lagen we juist inde driehoek Holland-België-Duitsland. We moesten nog dringend onze stellingen afmaken. We deden nu meer op een dag dan wat we deden op 3 maand.

In de voormiddag zagen we reeds twee Duitse vliegtuigen neerschieten die als Belgische waren geschilderd. In de namiddag zagen we de eerste vluchtelingen op de weg komende van Genk en het Albertkanaal. Tegen de avond waren er reeds honderden voorbij getrokken, te voet soms met volgeladen kinderwagens, per fiets ...

Op 500 meter van onze stellingen stond een spoorwegkanon te schieten naar Maastricht, elke 20 minuten werd er een schot gelost. Gans de nacht door werd er gevuurd. 's Anderendaags, rond, 9 uur 's morgens, verschenen negen Duitse vliegtuigen om het kanon te bombarderen. Er vielen zo'n 21 bommen, maar het kanon was reeds vroeg vertrokken, er stond enkel nog een nagemaakt kanon.

Op 12 mei zagen we de eerste Franse verkenningwagens naar het Albertkanaal rijden. Maar... ze trokken zich snel terug en het zag er dus niet goed uit voor ons. Al gauw begonnen soldaten van het 11de Linie zich terug te trekken, ze hadden reeds de vuurdoop ondergaan. Vliegtuigen mitrailleurden hun loopgrachten en er vele veel doden en gekwetsten.

's Avonds kregen we ook bevel om achteruit te trekken. Gans de nacht trokken we dwars door de bossen om zo beschut te zijn voor het zicht van de vliegers. Enkele mannen moesten met paard en kar ons materiaal vervoeren over de grote weg en die werden al de 2de dag overvallen door een Duitse patrouille. Zo hebben we onze blauwe zakken en ander materiaal nooit meer terug gezien.

En zo trokken wij dag en nacht achteruit met af en toe een korte rustpauze. Onze aftocht ging langs Leuven waar de Engelsen hun stellingen hadden. Van daar gingen wij naar Puurs tot wij in Bornem belandden. Onderweg hebben we nu en dan een luchtgevecht tussen Engelse en Duitse vliegtuigen meegeemaakt. Af en toe kwam er ook een Frans vliegtuig tussen. In Bornem had onze compagnie de achterwacht; we moesten de aftocht dekken van de manschappen die over de Scheldebrug trokken in Temse. Daar waren de laag gelegen gronden reeds onder water gezet. Ik zat als waarnemer met een T.G. en nog een makker op de toren van het patersklooster. Om 6 uur 's avonds mochten wij onze post verlaten en ook de brug overtrekken.. Nog geen 5 minuten nadat de laatste soldaat was vertrokken vloog de brug in de lucht en volgde er een felle brand. Die nacht brachten wij de nacht door in een school en 's anderendaags 's morgens zijn we met goederenwagens naar Drongen (Don Bosco) bij Gent gebracht. Daar vernamen wij dat kort na ons vertrek uit Temse de statie (station) daar gebombardeerd werd.

Van Don Bosco werden wij met autobussen naar Wevelgem vervoerd. We moesten daar de stellingen van de Engelsen overnemen want zij trokken zich terug om in te schepen naar Engeland. De Engelsen hadden de Duitsers die voormiddag nog erg gebombardeerd; in de namiddag, na de inname van onze nieuwe stelling, kregen wij een echt trommelvuur over ons van de Duitsers.. Na twee dagen moesten wij ons terugtrekken langs Menen en Geluwe. In de kom van de gemeente ontploften opnieuw schrapnels (granatenscherven) boven onze hoofden. 's Avonds mochten wij ergens in een schuur overnachten, maar van sla-

pen was er geen sprake meer. Opnieuw werden we beschoten en de volgende morgen zagen we rond de hoeve kraters van obussen, zo groot dat je er eens huis kon in zetten.

Op den duur begon de toestand er voor ons benauwd uit te zien.. Er was bijna geen bevoorrading meer en onze keukens waren reeds lang van bij ons weg.. Dus aten wij af en toe een stuk brood.

Ondertussen hadden we reeds enkele slapeloze nachten doorgebracht. Op een avond hielden we halt, naast ons schoten ze met de artillerie. Wij nestelden ons in een gracht. Daar zijn wij nadien in slaap gevallen ondanks het lawaai dat het geschut maakte. 's Anderendaags trokken we langs Zonnebeke naar Ieper langs de berg van Mesen waar we fel werden gehinderd door een stroom vluchtelingen. Zo moesten wij eens met onze mortieren een hoeve beschieten waar Duitsers achter zaten., maar ... die hoeven zaten overal vol met Belgische vluchtelingen. Waar wij zaten als waarnemer was er een obus gevallen en gelukkig niet ontploft. De obus was op een huifkar gevallen en was zo een tiental centimeter van een muur plat gevallen.

Daarna moesten wij onze mortieren terug gaan halen en zelf voorttrekken terwijl de kogels rond de oren floten. Vele compagnieën waren gans uiteen geslagen; van een regiment kon men nog hooguit enkel een bataljon vormen.

We zaten goed in de frontlijn. Overal lagen dode paarden en stonden er vele kruisjes met een helm erop. Zo belandden wij in Staden . Daar sliepen wij in een grote schuur.. Vroeg in de morgen van 28 mei kwam er bericht dat het Belgisch leger zich had overgegeven. Eerst konden wij het niet geloven. De soldaten waren blij dat het gedaan was, maar de officieren liepen met het hoofd in de grond. Die voormiddag trokken wij naar Klerken, naar een school waar we onze wapens moesten afgeven. We werden krijgsgevangenen en moesten op weg. De dagmarsen begonnen, dus te voet naar Deerlijk. Vele van onze West-Vlaamse makkers waren reeds naar huis getrokken, maar zij moesten hun stempel gaan halen in Brussel. Maar... in plaats van hun stempel te krijgen zijn zij naar Duitsland getransporteerd. Wij echter trokken te voet verder van Deerlijk naar Anzegem, Kerkhove, Berchem en vandaar naar Ronse. Eerst moesten wij verzamelen in de fabriek Delacroix, maar daar was geen plaats meer voor ons. Dan maar naar de fabriek van Lagache in de smalle Spinstersstraat . Daar was een vrouwtje het voetpad aan het schuren. De voordeur stond wijd open. Dus ik naar binnen en de deur dicht. Nadien kreeg ik van dat vrouwtje oude kleren van haar man en zo kon ik nadien in burgerkleren naar huis.

Adriën Van Maelzaeke mei 1986

Oorlogsherinnering van Michel Deventer

Geboren op 9 augustus 1910 en wonende Bakkerbos te Nukerke waar hij tot aan zijn pensioen een landbouwbedrijf runde.

Het is ongeveer 45 jaar geleden dat Duitsland brutaal België is binnen gevallen. Daarom nodigden wij een oud-strijder uit naar de klas. Het was Michel Deventer, reeds enkele jaren gepensioneerd landbouwer in de Hoevestraat te Nukerke.

Hoe het allemaal begon?

“Toen onze landbestuurders zagen dat Duitsland oorlog stookte met Polen, Frankrijk en Nederland, dacht de Belgische overheid wel dat ons land aan de beurt zou komen. Daarom maakte België zich klaar. Vele Belgische jonge mannen werden reeds in september 1939 gemobiliseerd. Eén van hen was ik, de 26-jarige landbouwer Michel Deventer. De eerste jaren van mijn lange mobilisatie was ik gekazerneerd te Bachte-Maria-Lerne. Daar kregen wij een versnelde opleiding. We groeven loopgrachten, trokken de wacht op en leerden met wapens omgaan. Alle soldaten overnachtten in de schuren van het kasteel van Ooidonk.

In oktober 1939 vertrok het 22ste Linieregiment, waartoe ik behoorde, naar Broechem aan het Albertkanaal. Daar namen wij de stellingen over van de vermoeide kameraden. Op 11 november 1939 moest ik in een bunker de wacht optrekken. Die dag herinner ik mij nog levendig. De dag waarop men een oproep naar vrede de wereld instuurde bereidden de landen zich voor op een nieuwe verschrikkelijke oorlog.

Op 1 december 1939 om 9 uur 's morgens vertrok ons regiment naar Casteau. Dagen aan een stuk regende het pijpenstelen. Het was een ellendige voettocht. Na enkele weken welverdiende rust vertrok gans ons regiment met de trein naar 's Gravenwezel. Wat was die Kempen toch wondermooi, spijtig konden wij er niet ten volle van genieten. Er dreigde immers oorlog ! En... oorlog brengt dood en vernietiging.

Toen... ,op de mooie lentemorgen van 10 mei 1940, brak de oorlog uit. In de vroege morgen om 4 uur viel de Duitse agressor België binnen. Onze sergeant riep: "Alarm! Geen oefenalarm! 't Is oorlog! Iedereen op zijn post." De lucht was vol van motorgebrom. Die morgen werd Antwerpen reeds gebombardeerd. Belgische forten werden koelbloedig ingenomen. Het Belgische leger was werkelijk verrast. Maar wij zouden niet terugdeinzen maar standhouden! Zo luidde het bevel. Maar een grote gemotoriseerde troepenmacht naderde het Albertkanaal. De Duitsers voerden een omsingeling uit. In het begin hield de Belgische vuurlijn stevig stand maar de Duitse overmacht was zó groot dat wij dreigden onder de voet te worden gelopen. Dan maar liever terugtrekken dan nu al in Duitse handen te vallen. Achter gelaten bruggen werden vernield want de aanvaller naderde snel. Wij trokken terug langs Temse en Lokeren. Ondertussen gingen de luchtaanvallen verder. Eindelijk moesten wij onze nieuwe stellingen aan de Schipdonkse vaart bezetten. En kijk, enkele dagen later reeds stonden wij oog in oog met de vijand. Het eerste Duitse offensief werd op 26 mei '40 door het Belgische leger afgeslagen. Maar de Duitsers hielden aan en zette op 27 mei een bloedige aanval in. Toen vielen er honderden doden en zeer veel gekwetsten. Dank zij een hevig verzet kon een grote troepenmacht van de geallieerden naar Engeland ontkomen. Neen, niet enkel uit vrees want... eens zouden ze versterkt terug komen.

Op 28 mei '40 , rond 2 uur, vernamen we dat onze koning Leopold III had gecapituleerd. Ons leger was tijdelijk uitgeschakeld.

Duizenden lotgenoten werden krijgsgevangen genomen. Via Lokeren en Gent werden ze op transport gezet naar Walsoorden in Nederland. Daar werden wij in rijnen opgesloten. Op iedere boot zat er ongeveer 2000 man. Deze boten werden door een sleepboot getrokken. Wij kenden gedurende drie dagen veel

ontbering. Eindelijk konden wij voet aan wal zetten. Wij kwamen in Immerich aan. Vandaar vertrokken wij met de trein naar Oostenrijk. Die reis duurde zo maar eventjes 8 ellendige dagen . In die concentratiekampen verbleven duizenden gevangenen. Ikzelf verbleef in kamp Stalag 17b. Na maanden van hongerslijden mocht ik bij een wijnboer gaan werken. Ik verdiende een weinig geld waarmee ik dan kleren kocht voor de komende winter.

15 december '40 naderde. Het werd een heuglijke dag want we mochten naar huis! Na een lange rit die 6 dagen duurde kwamen we in het Antwerpse station aan met een bomvolle trein. Met een vrachtwagen werd ik naar huis gebracht.

Besluit: België hield 18 dagen stand terwijl Nederland het maar 10 dagen heeft uitgehouden. Nooit meer oorlog, liever vrede. Wie de oorlog niet heeft meemaakt weet niet wat dat is. Als er nu nog een oorlog komt dan ligt gans de wereld plat.

Twee jonge Nukerkenaren sneuvelden , er waren één politieke gevangene en 3 burgerlijke slachtoffers.”

Michel Deventer mei 1984

Oud-strijder Raphaël Schoorens en zijn oorlogsverhaal

Raphaël werd geboren op 12 april 1912 en was gedurende zijn leven landbouwer op zijn bedrijf in het Zeitje te Nukerke.

Het is nu bijna 46 jaar geleden dat de Tweede Wereldoorlog uitbrak. Voor een jeugdig publiek vertelde hij zijn verhaal.

Raphaël was pas getrouwd op 28 juni 1939.

”Nooit zal ik die dag vergeten toen ik op 1 september 1939 om 4 uur in de morgen door Richard Deschaumes, de toenmalige burgemeester van Nukerke, uit men bed werd getrommeld. Deze bracht een briefje waarop stond dat ik gemobiliseerd werd. Voor mij begon de fase B. Ik was een jonge landbouwer en die boodschap kwam mij zeer ongelegen want de volle schuur wachtte op de dorsmachine.

Ik werd gekazerneerd in Massenhoven achter het Albertkanaal tot november 1939. Daar werd ik ingelijfd in de 10de compagnie van het 3de bataljon van het 2de Linieregiment. Overdag moesten wij een stelsel van loopgraven uitgraven om zo een verdedigingslijn uit te bouwen.

Na enkele weken trokken wij te voet langs Rumst en Zemst over Zinnik naar een kamp in Casteau bij Bergen. Daar bleven wij tot de 10de januari 1940. Onder-tussen is mij moeder gestorven.

België was ongevraagd bij de oorlog betrokken., wij zouden immers neutraal blijven. Hét grote gevaar kwam uit het oosten. In 1934 was daar Adolf Hitler aan de macht gekomen. Volgens Raphaël klonk toen de Duitse leuze “Liever kanonnen dan boter”.

In de nacht van 9 op 10 mei viel het Duitse leger brutaal ons land binnen. De vliegvelden werden vooraf aangevallen om alle vliegtuigen te vernietigen. De Belgische forten, o.a. dat van Eben-Emael; kwamen op een soms listige wijze in Duitse handen. Moeilijk was het niet want Duitse spionnen hadden zich onder onze bevolking gemengd.

Op 10 mei 1940 zag de lucht zwart van de vliegtuigen. Duitse parachutisten werden vóór en achter onze linies gedropt. Zij moesten de bruggen proberen in handen te krijgen om ze dan eventueel op te blazen of om ze in handen te krijgen zodat wij ze niet konden vernietigen..

Ondertussen was ik bij de bevoorrading in de vuurlijn bij 's Gravenwezel. Daar ook was de Duitse overmacht zó groot dat de Belgische regimenten verplicht werden zich achteruit te trekken. Tijdens onze aftocht zagen wij ook Franse soldaten die zich moesten terugtrekken na de capitulatie van Nederland op 15 mei. Dat liet bij ons een ontmoedigende indruk na. Wij trokken dan ook terug via Hemiksem over een noodbrug over de Schelde. Vandaar gingen wij naar Sint-Niklaas en Lokeren en Zomergem. Onderweg daar naartoe werden wij gehinderd door de duizenden vluchtelingen die soms de weg versperden van de Belgische militaire kolonnes. Ze waren op weg met paard en kar, met de fiets of met een volgeladen kruiwagen. Af en toe ontstond er paniek als de vluchtelingenstroom werd beschoten door Duitse vliegtuigen. Daarbij vielen soms veel slachtoffers. Die nacht sliepen wij in een school maar vroeg in de nacht vertrokken wij te voet door een bosrijk gebied. Daar bleven wij dan 2 dagen. In die omgeving bezetten wij onze nieuwe stelling aan de Schipdonkse vaart

Op zondag 26 maart werd door het Belgisch leger een tegenoffensief ingezet. Bij die zware aanval verloor het 1ste bataljon bijna al zijn officieren. Ja die werden natuurlijk altijd de eerste geviserd. Ook mij eigen commandant Verbiest sneuvelde tijdens een bombardement. Maandagmorgen sloten wij dan aan bij de 6de compagnie. We trokken door roggevelden en hier en daar deden zich schermutselingen voor met groepjes Duitsers. Daarbij kwam nog dat we onder vuur kwamen te liggen van onze eigen artillerie. Achteraf vernamen wij dat ze dat deden om onze aftocht te dekken. Maar wat een massacre (slachting). Een regen van granaten viel uit de lucht. De "schrappels" veroorzaakten zware verwondingen. Alles werd vernield en er vielen veel doden. Op de weiden lagen dode koeien. Nadien werden we onder vuur genomen door Duitse mitrailleurs. Maar we trokken verder samen met groepen vluchtelingen langs Knesselare en Ruddervoorde.

Het was 28 mei. Daar vernamen we rond 10 uur in de voormiddag dat Koning Leopold-III akkoord ging met een capitulatie. Tegen den avond waren wij opgepakt door de Duitsers en werden wij als krijgsgevangenen behandeld. In kolommen stapten wij naar Kortrijk, waar we de Leie overstaken via de half ingestorte brug. Van Izegem stapten wij naar Oudenaarde. Maar op een bepaalde plaats was de Oudenaardse Steenweg afgesloten en werden wij noodgedwongen op een voetbalveld opgesloten.. Pas in de namiddag trokken wij verder richting Oudenaarde. Gelukkig was de Scheldebrug in Kerkhove nog niet gedynamiteerd. en kwamen wij zo sneller dichterbij huis.

Op 31 mei ontsnapte ik in het halfduister uit de kolom. Ik was even uit het zicht van mijn Duitse bewakers en kon mij verschuilen. Nadien vluchtte ik naar mijn boerderij in Nukerke. Heel veilig bleek ik daar ook niet te zijn want de burgemeester, Richard Deschaumes, raadde mij toen aan toch maar voorzichtig te zijn want er waren de laatste tijd in het dorp veel "Feldgendarmen" gezien.

Verhaal van André Hubeau

Joseph, André Hubeau geboren te Nukerke op 21 maart 1910 en godvruchtig overleden te Ronse op 19 februari 1995.

André had het voorrecht dat hij van zijn ouders mocht verder studeren ook al was hij de enige zoon op het erf naast een zus. Hij was zo'n flinke student dat hij volgende academische graden behaalde: Licentiaat in handelswetenschappen, financiële, consulaire en koloniale wetenschappen. Licentiaat in politieke- en sociale wetenschappen. Hij ging prat op zijn vorming maar liet dat niet openlijk blijken. Ook relativeerde hij zijn resem academisch graden. Hij vertelde dat in zijn tijd sommige van die graden werden bekomen mits het slagen in een paar examens. In de jaren 60 tot 80 hadden zijn vrienden uit de studententijd in Leuven belangrijke ministeriële posten in de toenmalige Belgische regeringen.

Burgemeester van Nukerke van 1953 tot en met 1976

Burgemeester van Maarkedal van 1977 tot en met 1983

Oud-strijder en krijgsgevangene tijdens de oorlog 1940-1945

Vele van mijn kameraden zijn met beestenwagens naar Oostenrijk vervoerd en in een of ander concentratiekamp terecht gekomen. Vele leden daar dikwijls honger en werden ziek. Gelukkig ben ik daar allemaal aan ontsnapt.”
Raphaël Schoorens Nukerke april 1985

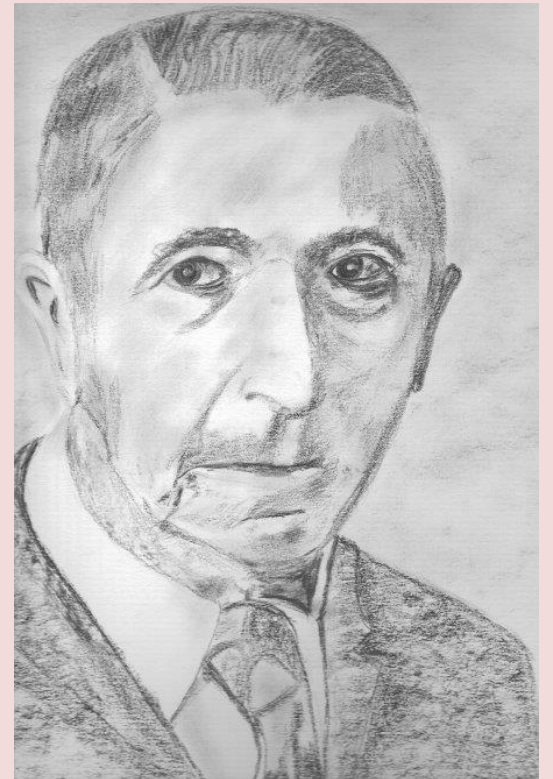
Op 15 maart 1984 vertelde André Hubeau zijn oorlogsbelevissen aan de schooljeugd.

André Hubeau werd te Nukerke geboren op 21 maart 1910. Tot voor enkele maanden was hij nog burgemeester van de gemeente Maarkedal en wordt door iedereen nog aangesproken met “burgemeester”. Hij is nu 74 jaar oud en woont nog steeds langs de Weitstraat in zijn grote hoeve, die ondertussen een rust uitstraalt na een eeuwenlange activiteit... We laten de burgemeester aan het woord.

“Tijdens mijn legerdienst volgde ik de opleiding van reserveofficier bij de infanterie. Op 21 september 1939 werd ik gemobiliseerd als jonge luitenant bij het 24 Linierregiment. (Daarop stapte hij naar de schone plaats, opende de deur vaneen mooie, grote antieke kleerkast en haalde trots zijn uniform van officier te voorschijn. Op de kapstok hing tevens zijn officiersmutsje. Op de vest prijkten drie gouden sterren, de graad van kapitein. Nu terug naar het verhaal.

Tijdens de mobilisatieperiode werden veel alarmoefeningen gehouden om de stellingen te leren bezetten in de korst mogelijke tijd. Iedereen wist trouwens dat er oorlog dreigde met ons buurland Duitsland.

In de vroege morgen van 10 mei 1940 was er voor de zoveelste keer alarm. Mijn ordonnans schudde mij wakker en riep: “Luitenant , Luitenant ’t is alarm, maar nu is het serieus!” Vliegensvlug werden de soldaten van mijn peloton gewekt en zoals ze getraind waren kleedden ze zich vlug aan, namen de gevulde ransel, gasmasker en wapen en trokken naar de inge oefende stelling. Mijn peloton bezette een stelling van mitrailleurs in verschillende

tuinen in Hasselt. Reeds van bij zonsopgang maakten wij kennis met de oorlog want Duitse vliegtuigen vlogen over onze hoofden. Bommenwerpers waren op weg om vliegvelden aan te vallen en kruispunten te bombarderen, kwestie van paniek te zaaien onder de angstige burgers. Ons afweergeschut was echter ontoereikend want de vliegers vlogen op een hoogte van 8000 m. Die dag vielen reeds veel slachtoffers, ook onder de burgerbevolking. Duizenden vluchtelingen trokken over het Albertkanaal uit vrees voor de gruwelen. Velen zullen die 10de mei 1940 nooit vergeten. Tegen de avond dan verschenen de eerste Duitse troepen aan de oever van het kanaal. Onze Belgisch mitrailleur vuurden wel uit volle kracht maar al gauw ondervonden wij de grote overmacht van de Duitse troepen die voortdurend hun tankgranaten op onze stellingen afvuurden. Ondertussen dynamiteerden Belgisch genie-troepen enkele bruggen over het Albertkanaal. Ik had wel de opdracht gekregen om zo lang mogelijk stand te houden Maar,...na vier dagen moesten wij echter de verdediging afbreken De Duitsers waren reeds doorgestoten tot voorbij Sint-Truiden. We moesten achteruit want de Duitsers waren van plan de tactiek van omsingeling uit te voeren. Daardoor zouden wij ingesloten worden en zouden zo hopeloos verloren zijn. Mijn peloton vertrok dan richting Loksbergen waar wij de mitrailleur tegen vijandelijke vliegtuigen opstelden. Daar hielden wij nog een paar dagen stand.. Ten slotte zijn wij voor de overmacht moeten wijken en trokken met onze mobiele mitrailleurposten, getrokken door boerenpaarden, naar Leuven. Dat was een lastige voettocht. Tijdens een van de veldtochten legden wij tot 72 km af in 24 uur. Ons regiment verhuisde van Leuven via Temse naar Sint-Niklaas. Het was toen reeds de 18de mei. In Sint-Niklaas gingen we de trein op en reden naar Gent. Hier heb ik ook wat geluk gehad want de trein na ons werd te Lokeren door Duitse eskaders aangevallen. Daar vielen vele slachtoffers.

In Gent kreeg ik bevel van hogerhand om mijn luchtafweergeschut in het Gentse stadscentrum op te stellen, maar na een paar dagen was de opdracht daar geëindigd en vertrokken wij via de Pinte naar Tielt ,Roeselare en Kortrijk. Daar aan de Leie betrokken wij een nieuwe stelling. Maar de Duitse aanval hield niet op en meermaals werden grote bressen in onze verdedigingslijn geslagen. Op 27 mei 1940 had de grote "slag aan de Leie "plaats. Onze reservetroepen werden ingezet. Maar vruchteloos ! Groepen Belgisch soldaten werden ingesloten, anderen werden tot overgave gedwongen en velen lieten er het leven bij. We werden tot overgave gedwongen. Ook ik liet een witte doek aan een loop van een geweer knopen om boven de loopgrachten te steken. Teken van onverzettelijke overgave. Daarop werd ik met mijn manschappen krijgsgevangen genomen. Alle militaire bezittingen zoals gasmaskers, wapens, munitie en legerkaarten moesten worden afgegeven Officieren werden gescheiden van de manschappen. Met een groep van een 40-tal officieren begonnen wij een voettocht naar Zwevegem en Moen. Nadien

brachten Duitse vrachtwagens ons via Ronse en Brakel naar Ninove.. Vandaar ging onze reis per trein, in goederenwagens, langs Gembloers, Namen en Maastricht. Enkele dagen later werden wij ondergebracht in een kamp in Soest (Duitsland). Dat “krijgsgevangenenleven” aldaar woog zwaar wegens de honger, de dorst en ... de verveling want gevangen officieren mochten niet te werk worden gesteld.

Eindelijk op 11 augustus 1940 mochten veel krijgsgevangenen , waaronder ik, naar huis. Via Antwerpen en Gent kwam ik in Oudenaarde aan. De laatste kilometers naar Nukerke legde ik per fiets af. Daar wachtte mij een blij verwelkomen!

Het werk op de boerderij kon beginnen, maar...helaas korte tijd nadien zouden de Duitsers onze paarden komen opeisen en moesten de velden wachten op betere tijden.”

Hierbij een foto van André Hubeau , gezeten in z’n vertrouwde zetel naast de Leuvense stoof op 15 maart 1984, met de Libre Belgique , de krant die hij dagelijks las. Onder de lange stoofbuis was er nog veel plaats over om af en toe kuikentjes warm gehouden. In de grote woonkamer stond nog een tafel met vier stoelen, een bank en tegen de wand een mooie staande klok.

Mijn herinneringen aan de oorlog 40-45

Ik ben nu al enkele jaren grootmoeder maar ik herinner mij toch nog enkele bijzondere momenten die toch je leven lang bij blijven, ook al was ik maar 5 jaar als de oorlog uitbrak.

Ik zag bijvoorbeeld op een avond mijn vader met enkele burens op ons kamer komen. Zij gingen aan het venster staan kijken naar de daken van de fabriek. Want van door ons venster kon je op de daken kruipen. (Wij woonden toen nog in Ronse). En ik, ik hield mij slapend, maar ik hoorde dat zij van plan waren langs de daken te ontvluchten voor de Duitsers. En de avond nadien zijn ze dan gevlucht naar Frankrijk om daar te gaan werken. Maar ze moesten verraden geweest zijn , want kort nadien zijn de Duitsers ons huis binnengestormd en hebben overal gezocht , tot op de daken van de fabriek. Gelukkig hebben ze hen niet meer ingehaald. Dan heb ik aan mijn mama gezegd wat ik die avond daarvoor gehoord had. En mijn mama heeft mij dan al wenend geprezen omdat ik daar toch niets van gezegd had. Goed dat zij het niet wist als die soldaten daar waren. We zagen onze papa niet veel. En als hij al eens naar huis kwam met wat eten en een beetje geld, was dat nog in het grootste geheim. Maar toen begrepen wij nog niet welke grote gevaren hij liep om eens bij zijn gezin te zijn. Mama was dus alleen met 5 kinderen, waarvan 2 ouder waren dan ik en ook 2 jonger.

Hetgeen ik mij ook goed herinner was op een middag dat mama bezig was met vlees te braden toen al met eens de sirene ging en dan moest iedereen naar de schuilkelder van de fabriek vluchten. Zij had toen reeds mijn zuster en 2 broers voorop doen lopen maar ik wilde bij mama en broertje blijven. Daarna zijn we dan ook met z'n drieën gegaan; ik voorop en mama volgde met broertje op haar armen en in haar ander hand de pan met vlees. Ja, het was een droeve tijd. In ons huis mochten wij niet boven slapen omdat het te veel tijd kostte als er een bomalarm was. Gans de gebuurte sliep in de schuilkelder. Elk had een matras en dekens en eten mee. Vele nachten hebben wij daar doorgebracht.

Op een grote weide recht over ons huis hadden de Duitse soldaten tenten opgeslagen. Daar deden ze oefeningen. Er waren daar ook brave mensen bij die thuis ook kinderen hadden. Last hebben de mensen van hen niet ondervonden en als ze eten over hadden verdeelden ze het onder de burenen. Dan hebben we nog meegemaakt als ze zelf moesten vluchten voor de oprukkende Engelsen in 1944. Er is dan nog gevochten geweest. En in de grote weide waren er 's anderendaags reeds andere tenten met Engelsen. We waren natuurlijk blij dat het vrede was maar met die Engelsen was het voor ons zo goed niet. Ze hadden grote ketels waar ze hun eten in kookten en als er over was deden ze dat in een grote ketel, soms 2. Dan groeven ze een grote put en daarin deden zij al dat eten in plaats van dat aan de mensen uit te delen. Natuurlijk waren ze niet allemaal zo. Er waren er ook goede en vriendelijke mensen bij. Tot in de scholen waren er soldaten ondergebracht. En dan beetje bij beetje zijn ze vertrokken.

Zo dat was dan mijn verhaal van de oorlog. Het is te hopen dat onze kinderen en kleinkinderen dit nooit moeten meemaken. Mevrouw Nicaise

De eerste Duitsers te Nukerke

“Toen de Duitsers in Nukerke aankwamen was ik niet thuis. Ik was bloem gaan halen naar de molen te Etikhove, voor mijn tante. Daar hoorde ik vertellen dat er Duitsers op den Bossenaar waren opgemerkt. Ik ben vlug naar huis gereden met mijn fiets. Toen ik thuis aankwam waren de eerste Duitsers er al. Eerst waren er twee met een motorfiets en dan kwam er een hele reeks met de fiets. Nadien arriveerden de paarden met karren, de lichte kanonnen en de tanks. Deze Duitse eenheid maakte deel uit van een frontlijn tot aan de Schelde. De generale staf was gelegerd in de boerderij van René Devenijns, de boerderij recht tegenover de onze. De soldaten sliepen in onze woonkamers en wij met de ganse familie moesten in de kelder slapen. De veldkeuken stond opgesteld in onze boomgaard. Ik heb nog moeten helpen loopgrachten graven voor de Duitsers. Men vertelde dat de trein van Hitler in de tunnel van Louise-Marie heeft gestaan maar later vernamen wij dat het de trein van Goering (?) was. Twee keer zijn mijn vader en ik met onze paarden naar het dorp moeten rijden. De paarden die de Duitsers goed vonden eisten ze dadelijk op. Opdat ze onze paarden niet zouden opeisen trokken we, vooraleer naar het dorp te gaan, eerst naar de hoefsmid. Daar lieten wij een steentje plaatsen tussen het hoefijzer en de hoef zodat het paard bij het lopen hinkte. Bij de terugkeer van het dorp gingen wij weer naar de hoefsmid om het steentje te laten verwijderen. Op het dorp hadden de Duitsers kratten gezet waarin krijgsgevangenen zaten.

Aan het einde van de oorlog, toen de Duitsers moesten vluchten, lieten ze veel fietsen achter. Af en toe trokken mijn broers en ik naar de Koppenberg en zochten ons een fiets uit om mee naar school te rijden".(L. Willems)

Oorlogsverhaal van Marie-Odette

Rantsoenzegels

Het systeem van de rantsoenzegels moest er voor zorgen dat elke bewoner kon overleven tijdens de duur van den oorlog. Hoe dat werkte ? Om te beginnen moest de winkelierster een klantenlijst bijhouden waarmee zij naar het gemeentehuis trok. Die lijst bevatte alle leden van het gezin. Aan de hand van die gegevens konden de comitéleden het aantal zegels berekenen waarop dat gezin recht had gedurende een maand. De winkelier ontving voldoende vellen met zegels. Ter waarde van de voorgeschreven zegels ontving de klant de kruidenierswaren. Meestal hadden de zegels betrekking op slechts 100 of 200 gram. De kruidenierster kleefde de

zegels op een fiche en stempelde ze af om ze te ontwaarden. De volle fiches werden aan het comité bezorgd die voor de tegenwaarde een bon overhandigde aan de winkelier. Met die bons trokken wij naar Ronse bij de "grossist" Octaaf Deriemacker die langs de Zonnestraat woonde. Ter waarde van al die bons leverde Octaaf dan de waren. En zo konden wij opnieuw herbeginnen. Volgens Marie-Odette was er toen "ersatzgeld" (ersatz = vervanging) in omloop. Dat was Duits waardeloos geld. Belgische minister Gutt roept in oktober 1944 de bevolking op om tussen 9 en 12 oktober haar Belgisch geld om te ruilen voor een beperkte hoeveelheid nieuwe bijetten.

't Meel dat we kregen van "'t comiteit" was echt slecht. Na het bakken van het brood was enkel de korst eetbaar. Het binnenste was een echte onetelijke pap. Dat kwam doordat wij meel kregen van doorgeschoten graan. 't Beste graan ging naar 't Duitse leger.

Graan, boter, vlees en meel waren zeer duur. Er werd toen dus veel "geblauwd". En,... voor geblauwde goederen golden woekerprijzen. Hoe dat ging? De boeren waren verplicht hun melk aan de melkerij te leveren. Natuurlijk was de verleiding groot en werd er af en toe een hoeveelheid achter gehouden. Die

melk werd gekarnd en de boter werd in 't zwart verkocht. Zeg maar geblauwd. Tot uit de Borinage kwamen mensen per trein naar Nukerke om boter te kopen. Ze mochten zich zeker niet laten pakken.

Boeren vonden toen allerlei truckjes uit om een koetje of een varkentje in 't geheim te kweken.

De kolen die werden verdeeld deugden ook niet. 't Was fijn kolenstof dat we met water moesten vermengen. Ja we moesten ons met van alles een beetje verhelpen.

Dan maar onderduiken

Georges en Adriën Van Maelsaeke werden gemobiliseerd in 1940. Na de capitulatie mocht Georges vlug naar huis. Zijn eenheid was niet eens bewapend. Adriën werd gevangen genomen en werd in kolom afgevoerd. Op een dag passeerde de kolom gevangenen de Zonnestraat in Ronse. Maurice Van Wetteren die daar juist stond riep hem een huis binnen. En zo is hij niet naar Duitsland gevoerd.

Op zekere dag kregen mijn broers Georges (22/08/1914) en Adriën (13/12/1917) in 1943 bericht om zich aan te bieden voor de keuring. Dat deden ze dus niet en doken onder. Georges zat bij nonkel Leon op Hogerlucht en Adriën zat in ten Abele. Op een dag zouden ze eindelijk nog eens thuis slapen. Die dag moeten ze zijn aangedragen want 's avonds omsingelde een Duitse patrouille de boerderij in Ten Abele. Ook de champetter Charles Verdonckt was er bij. Maar die was ook opgeëist. Adriën werd al vlug opgepakt. Hij dacht te vluchten door het klein raampje van de slaapkamer van zijn zuster Rachel, maar viel in de handen van de Duitsers. Hij vluchtte nog snel binnen en kroop onder het bed. Daar werd hij opgepakt. Onmiddellijk werd hij meegenomen naar de "Kommandantur" te Oudenaarde, waar ook Richard Deruyver vast zat. De dag nadien brachten wij hem verse kleren en wat eten. Adriën werd naar Baden-Baden gevoerd om daar te werken in een fabriek waar de Duitsers sproeistoffen produceerden. De broers Firmin, den oudsten, en José, den jongste moesten de Duitsers niet hebben.

Maar Georges hebben ze niet gevonden. Die zat in het klein slaapkamertje tussen de muur en het bed waarin Henri met opgetrokken benen en het gezicht naar de muur lag te kreunen van de pijn. Zijn familieleden vertelden de Duitsers dat hij "sehr krank" was. Zij vlug naar buiten uit schrik voor de ziekte van die oude man.

Op een mooie dag van mei 1945 stond Adriën als een vrij man op ons erf. Hij was vertrokken zonder één frank geld op zak. Gelukkig gaf Vincent Ysebaert hem 20fr om wat eten te kopen onderweg.

De bevrijding

Enkele dagen vóór de komst van de Engelsen heeft de achterhoede van het Duitse leger de raketbasis op het domein Behaegel in Kwaremont in de lucht laten vliegen. In de bossen werd een basis aangelegd om raketten (waren dat vliegende bommen?) af te vuren richting Engeland. Maar zo ver is het niet gekomen. Op het moment van de ontploffing beefde gans de streek van de Vlaamse Ardennen. Dat was een onbeschrijflijke knal. Geheel het oud kasteel lag in

puin en al die mooie “boekers”(beuken) waren aan flarden gescheurd. 't Was 't moment voor de mensen uit de streek om het hout te gaan rapen dat moest dienen als brandstof.

De bevrijding van onze streek kwam inzicht (Brussel was reeds op 2 september 1944 bevrijd). Op een mooie zondag op 3 september 1944 rolden lange kolommen Engelse pantser- en wielvoertuigen over de Steenweg van Ronse naar Oudenaarde. Mensen uit Zulzeke en Etikhove kwamen samen met gans Nukerke de bevrijders verwelkomen. Aan “Den engel” stond er een massa volk. Een gelukkig volk zingend en juichend om de bevrijding. Het knarsen van de ratelende rupsen op de kasseien overstemde het gejuich. Zonder stoppen en in snelle vaart bolden ze de Steenweg naar beneden. Onze streek werd bevrijd door het” V Royal Tank Regiment, 7 th Division, 2nd British Army.”

In die dagen hielden de Duitse dekkingstroepen nog hevig weerstand aan de oevers van de Leie en de Schelde. Om hun aftocht te vertragen of te verhinderen nam een Engels artilleriebataljon stelling in het diepe dal aan de Letterstraat tot achter 't Zonneke. Zwaar geschut nam de scheldebrug te Kerkhove onder vuur. Bij elk schot trilden de flinterdunne ruiten van de vensters. We hadden schrik dat die ruiten aan diggelen zouden vliegen. Wij, toen nog kinderen, stopten onze oren af met de handjes en keken angstig om ons heen. Tijdens de beschieting verbleven wij soms in de gewelfde kelder onder de woning van Marcel Lepez. Daar waren wij toch meer beschermt tegen eventuele obussen van de Duitsers. Na enkele dagen kwam er een einde aan het schieten. De Britten braken hun bivak op en vertrokken richting Oudenaarde. Waren dit dan de laatste schermutselingen die we in Nukerke zagen?

De bevrijding met zijn perikelen.

Pas bevrijd van oorlogsgeweld ! Sommige burgers vonden de tijd rijp om af te rekenen met burens en kennissen.

Oude buurtconflicten werden boven gehaald. Het was vaak voldoende een Vlaams katholiek te zijn, een dagblad te lezen, 't Volk van Ronse te kopen of een halve intellectueel te zijn om in de gendarmerie van Ronse aangegeven te worden op basis van collaboratie...Ik heb mensen weten oppakken door de gendarmes. Die brachten de mannen naar de kelders onder het stadhuis van Ronse. In Nukerke werden op enkele woningen (Staatsbaan, Holandstraat, Ruitegem) swastika's aangebracht door enkele misnoegden.

Maurice Eyckerman was tijdens den oorlog verantwoordelijk gesteld voor het bijhouden van de dierenpopulatie. Elk kalfje of biggetje dat geboren werd moest bij hem op de lijst worden geregistreerd.

Weet je dat wij naar het gemeentehuis moesten gaan aangeven als we een biggetje hadden gekocht en bij 't slachten moesten we weer daar heen om te verklaren

In de buurt van 't Zonneke daagde een groepje geweldenaars op en lieten iets verderop in de buurt een strooien pop verbranden. Aan “Den Appel” werd de woning van Jan Vanacker (een leraar in het K.A. te Oudenaarde) geplunderd. De rest lag buiten voor het grijpen. Het gezin, dat onraad rook, was de dag voordien al door de velden gevlucht naar Oudenaarde.

Wie tijdens de oorlog zijn verantwoordelijkheid had opgenomen werd na de oorlog soms lelijk aangepakt. Zo gaf burgemeester Richard Deschaumes tijdens W.O.-II zijn ontslag; hij wilde niet functioneren tijdens de Duitse bezetting. Hij werd vervangen door Arthur Verdonckt, een schoenmaker uit de Meersstraat, die als oorlogsburgemeester nadien een stuk van het gelag kon betalen. Ze noemden hem een “Eratz-burgemeester”.

Dokter N. Glibert werd door de bezetter aangewezen om de keuring te doen bij de opgeëiste mannen. Velen werden goedgekeurd, anderen werden afgekeurd. Maar,... niet elke man kon worden afgekeurd, ook al probeerden sommigen de dokter om te kopen met brood, hesp of boter. De gezonde mannen werden naar Duitsland getransporteerd om daar te werken in de industrie. Ze vervingen de Duitse “Mannschaft” die aan het front streden. Na de oorlog moest hij het bekopen en werd opgesloten in het Hechteniskamp van Lokeren. Tijdens de hongervinter van 1944-1945 werden de gevangenen er onmenselijk behandeld. Tijdens de bezetting werd de auto van de dokter opgeëist. Zijn auto was nochtans een belangrijk vervoermiddel om zijn patiënten op het platteland te bezoeken. Dan maar te voet en met de fiets. In de winter bij ijzel of sneeuw trok hij een lederen lap met nagels over zijn voetzolen. Het gebeurde bij een bevalling in een arm gezin dat hij alles van huis meebracht tot en met handdoeken en zeep.

Op een nacht werd zijn moto thuis gestolen. Tijdens de vlucht zijn de twee dieven die aan de haal waren gegaan met de motor op de Steenweg verongelukt.

Over het oorlogsmonument.

Het was pastoor Dutordoir die in zijn tijd besliste om het gedenkteken van de gesneuvelden in de Eerst Wereldoorlog in de kerkmuur naast de ingang in te laten metselen. Ge weet het of niet, maar de pastoor was toen een beetje de baas in de gemeente.

Georges Van Maelsaeke

Emile, Joseph, Georges Van Maelsaeke, maar iedereen noemde hem Georges was geboren op 21 maart 1890 als zoon van Ivo. In zijn jonge jaren deed hij gedurende 2 jaar zijn militaire dienst als gewone piot. Hij werd wel de ordonnans van de majoor. Toen de Grote Oorlog dreigde werd hij op 2 augustus 1914 opgeroepen en gemobiliseerd bij “Les Premiers chasseurs à Pied”. Ja, ’t was toen al in ’t Frans. Georges kon wel een beetje Frans want hij is tot 15 jaar naar ’t college geweest. Bij de inval van de Duitsers was hij bij de eerste krijgsgevangenen op de citadel van Luik. Hij was van de jongste en die werden in de eerste linie opgeteld. Gedurende 4 lange jaren was hij krijgsgevangen in Duitsland waar hij in een “Lager” (Duits voor legerplaats of kamp) verbleef. Die gevangenen moesten werken voor hun kost. Zo moest Georges in een suikerfabriek werken. Daar konden ze al eens en brokje suiker in hun mond steken zonder dat een bewaker het zag. ’t Eten werd daar niet verzorgd. Aardappelen werden gewassen en gekookt en ’t gebeurde dat daar al eens een rotte tussen zat. Als je die in je gamel kreeg, ja dan had je tegenslag. Ja, ’t leven was daar erbarmelijk. Bij ons thuis hebben ze toen lang gedacht dat Georges dood was want we kregen van hem niet het minste nieuws. Tot op een dag Joseph Van Nieuwenhuyze uit Etikhove naar Gent ging. Dat moet in 1916 zijn geweest. Daar aan het station was een plaats waar een massa brieven en kaarten lagen van soldaten die naar huis hadden geschreven. Maar die kaarten, die kwamen niet ter bestemming. De treinen reden niet want alle bruggen over de spoorlijnen waren gesprongen. ’t Moest toch wel lukken zeker dat Joseph tussen die brieven er ene vond

van onzen Georges. Hij bracht die mee en zo waren mijn ouders gerustgesteld. Het werd 1918 en sommige krijgsgevangenen werden gelost. Georges is al over 't water gekomen. Van Hamburg naar Gent en vandaar te voet naar huis. En dan ... het werd 17 januari 1919, den dag vóór Toontje. 's Nachts werd er op d'achterdeur geklopt.

Vader Ivo zei: "Dat is Georges!" En 't was zo. Zij zoon was eindelijk thuis. Nadien hebben die gasten er nog een jaar legerdienst bovenop moeten kloppen. Wat een tijd! Mijn vader is getrouwd op 21 maart van 't jaar 21. En toen kwam de Tweede Wereldoorlog. Hij had zodanig veel schrik van de Duitsers dat hij bij 't begin van de oorlog zijn "livret" diep in de houtmijt stak.

Mijn vader, Georges, is in Nukerke de langst levende oud-strijder van W.O.I geweest. Hij is gestorven op 16 februari 1987 op de leeftijd van 96 jaar, enkele dagen vóór zijn 97ste.

Nog iets van vóór den oorlog, iets uit betere dagen. Enkele volksfiguren.

Je hebt waarschijnlijk al de geschiedenis gelezen van de oude gemeenteschool. Daar gaf dus een zekere Chlotilde Dezaeytyd handwerk aan de meisjes. Ze heeft nog verkeer met Richard Brugge, maar dat zal niet goed genoeg geweest zijn om te trouwen. Van beroep was ze kleermaakster en je weet wel, de vrouw van Theofiel Holderbeke. Thuis was er een schrijnwerkerij en de herberg van "Klôten filie", een vervorming van Chlotilde en Theofiel. Veel mannen gingen op café vooral in de periode dat ze hun geld hadden ontvangen. En aan cafés ontbrak het niet rond de Pontstraat. Chlotilde viel bij de mannen op want als naaister kwam ze waarschijnlijk voor als een betere geklede dame. En op die verschijning heeft het mansvolk een liedje gemaakt. Het refreintje ging als volgt: "En 't ees kloaten die wil spôten met de jonkmans van Nukerk, haren boer (Richard Brugge) liet ze lupen dat was nog een fijnder werk maar 't ware beter dat ze zweeg met haar 16 gouden knôpen die ze aan haar jakske dreeg ...!" Ja, in die tijd hadden de mensen veel tijd en er werd al eens geschaminkeld. Schaminkelen dat is met iemand de spot drijven. De jongeren, die hadden 's avonds niet te doen en die kwamen op straat met potten en pannen en begonnen lawaai te maken in een bepaalde buurt om zo de goegemeente kond te maken dat iemand een probleempje had. Ze hebben zo in Louis-Marie ook eens iemand geschaminkeld. Een koppel zonder kinderen had een meisje geadopteerd. De jonge gasten maakten toen het volgende scheldliedje op het feit dat het meisje in haar nieuwe thuis alle aandacht zou krijgen. "Twee komkommers met droog brood kreeg Kamielke voor de dood, maar 't gebeurde saperlo, ons Kamielke werd nu zoôt.". Na de tweede oorlog kwam dat schaminkelen eindelijk in onbruik.

Ken je Paulie Riemaecker? Die woonde vóór den oorlog in een boerderijtje langs 't Lindeke, recht over 't klooster. Hij had 4 zonen. Paulie karnde de zoete melk en trok met de boter naar de markt te Ronse. Zo moet hij toch wel eens de boter aangelengd hebben zekeren dát is uitgekomen. Hij werd daarvoor aangeklaagd. De Nukerkenaren dichten daarop het volgende liedje: "Glorie aan God, eer aan het kruis. Paulie en ponder moesten naar 't stadhuis."

Het volksleven speelde zich meestal af in en rond de kroegen. Alleen al rond de Capellestraat (Pontstraat) waren er: In de Sterre, In 't Voske, In den Appel, In de Koekoek, In de Vinke, In den Trap op, In 't Moleke ... en de talrijke cafés achter de deur. Er werd er toen zo te zien niet naast gegoten.

De burgerwacht langs de spoorweg

De burgerwacht Reeds vanaf 1942 werden mannelijke burgers opgeroepen om de wacht aan de tunnel op te trekken vanaf 6 uur 's morgens tot zonsopgang. Twee aan twee liepen de ploegen de spoorweg op en af richting station van Etikhove tot aan de tunnel. De tunnel werd bewaakt door een andere ploeg. En zo ging het dagenlang tot aan het moment van de blokkering van de tunnel.

Ook landbouwers organiseerden een wacht: de boerenwacht met de bedoeling de bebouwde velden te bewaken om te verhinderen dat er massaal vruchten werden gestolen.

Een tunnelverhaal van Marie-Odette

Gaston Devos woonde in die jaren op het Holand, nu huisnummer 17, hij was beroepsmilitair. Zoals velen waren ook zij in 1944 de oorlog grondig beu. Er waren de opeisingen, het voedseltekort, het gebrek aan steenkolen... Vader en zoon bereidden een snoed plannetje voor.

In 1942 werd de omgeving van de tunnel door de Duitsers afgezet. Later werd gezegd dat Hitler zich in de tunnel had opgehouden. In werkelijkheid zou het Joseph Goebbels geweest zijn. Niemand mocht toen de sector binnen. 't Is in die periode dat ons huis werd doorzocht en dat ze in de kelder enkele vaten bier vonden. 't Was toen nog gebruikelijk dat de brouwerij T'Sjoen, van aan Den engel (het mooie woonhuis werd in de jaren '70 onteigend en afgebroken) bier uitvoerde met paard en bierwagen..

De Duitsers vonden niet beter dan al ons bier uit te drinken; ze zeiden dat het toch allemaal van hen was.

Op een mooie morgen in augustus 1944 werd de tunnel gesaboteerd. Ik weet het nog zo goed als ware het gisteren gebeurd. We hoorden vanuit onze slaapkamer zoals gewoonlijk de eerste trein passeren om vijf vóór vier. Het was de "koolmijnerstrein" (Gent-Blaton) die met onze Vlaamse mijnwerkers naar de "fosten" reed. Zoals gewoonlijk reed de trein ons huis voorbij maar kort nadien hoorden we het knarsen van de remmen. De trein stopte. We vonden dat al eigenaardig. Enkele uren later vernamen we wat er gebeurd was. Gaston Devos en zijn zoon Michel hadden hun plannetje uitgevoerd. De familie Devos woonde toen op het Holand nu huisnummer 7. Tijdens de nacht hadden ze halfweg de tunnel enkele rails losgemaakt. Dat was op de plaats waar de tunnel een lichte bocht maakt. Zij lieten de trein stoppen en verplichtten de machinist de locomotief af te koppelen. Dadelijk werd hij weer onder stoom gezet. De machinist sprong eruit terwijl de machine langzaam op dreef kwam en het donkere gat binnen reed, richting Louise-Marie. Na enkele ogenblikken hoorden ze een schurend geluid gevolgd door zwaar gedonderd. De locomotief was gekanteld en de tunnel was geblokkeerd.

Maar wat was de bedoeling van die gevaarlijke onderneming. Wel het zat vele burgers hoog dat de goede, vette steenkolen uit de Borinage en andere rijkdom van ons land voor hun neus voorbijreden richting Duitsland. Wij moesten ons tevreden stellen met kolen van heel slechte kwaliteit. Bovendien waren de geallieerden op 6 juni geland in Bretagne en ze maakten snel vooruitgang. Deze sabotage kon alleen maar de aftocht van de bezetter vertragen. Wij en alle burens profiteerden van de gelegenheid om de steenkolen uit de tender te halen. Volle kruiwagens werden naar huis gevoerd. De volgende winter zal het feest zijn rond de warme kachel. De tunnel werd pas vrijgemaakt door de Engelsen na de bevrijding. Al bij al een gevaarlijke onderneming die sabotage want gewoonlijk waren de Duitsers na een aanslag uit op weerwraak. Dorpen en buurten waar de bezetter een duidelijke weerstand ondervond werden steeds zwaar aangepakt. In een handomdraai werden dorpingen verzameld en een vuurpeloton deed de rest. Gelukkig voor onze dorpsbewoners hadden de Duitsers in augustus dringender zorgen. Zo niet...

De bevrijding van onze streek kwam inzicht (Brussel was reeds op 2 september 1944 bevrijd). Ronse werd op 3 september bevrijd. Op deze mooie zonnige zondag van 3 september 1944 rolden lange kolommen Engelse pantser- en wielvoertuigen over de Steenweg van Ronse naar Oudenaarde. Meteen was de bevrijding van Nukerke een feit. En dat moest gevierd worden ! Mensen uit Zulzeke en Etikhove kwamen samen met gans Nukerke de bevrijders verwelkomen. Aan "Den engel" stond het zwart van het volk. Een gelukkig volk, zingend en juichend om de bevrijding. Het knarsen van de ratelende rupsen op de kasseien overstemde het gejuich. Zonder stoppen en in snelle vaart rolden de honderden voertuigen de Steenweg naar beneden richting Schelde in Oudenaarde terwijl de eerste lentebloemen door de lucht vlogen.

Pas bevrijd van geweld en eindelijk vrede! Je moet er niet aan denken. We waren bevrijd, maar de oorlog was niet gedaan. Er was vreugde en diepe angst! Wat hing er nog boven ons hoofd?

Immers, in die dagen bivakkeerde een Engels artillerie bataljon in het diepe dal aan de Letterstraat. De artilleristen richtten hun zwaar geschut op de brug over de Schelde in Kerkhove met de bedoeling de Duitse achterhoede de pas af te snijden. In die dagen hielden de Duitse dekkingstroepen nog hevig weerstand aan de oevers van de Leie rond Deinze. Om hun aftocht te vertragen of te verhinderen nam een Engels artilleriebataljon dus stelling in het diepe dal aan de Letterstraat tot achter 't Zonneke. Zwaar geschut nam de Scheldebrug te Kerkhove onder vuur.

Bij elk schot trilde het flinterdunne glas in de kozijnen als zou het elk ogenblik in duizenden scherpe scherven uit mekaar spatten. De buurtbewoners werden aangemaand om op bepaalde momenten van de dag te gaan schuilen in de kelders. (uit schrik voor de obussen van de Duitse artillerie). De veiligste plaats was blijkbaar de kelder onder de woning van het gezin Marcel Lepez. Die had gewelfde "vouten". Daar kwamen enkele burens schuilen. Die gewelven gaven min of meer een gevoel van veiligheid en het kanonnengebulder klonk er wat gedempt. Wij kinderen werden aangemaand de handjes op de oren te leggen. De buurt rond de Staatsbaan en de Letterstraat maakte kennis met de echte oorlog en dit tijdens de dagen kort na de bevrijding. Gelukkig was dat van korte

duur. Na enkele dagen braken de Britten hun bivak op en vertrokken richting Oudenaarde. Vele mensen verzamelden toen de achter gelaten goudgele kope- ren obussen. Die werden als sieraad op de beide hoeken van de schouw geplaatst.

Waren dit dan de laatste schermutselingen die we in Nukerke zagen? Neen! Nog geen vrede en rust ?

Sommige burgers vonden kort na de bevrijding de tijd rijp om af te rekenen met burens en kennissen. Oude buurtconflicten werden boven gehaald. Het was vaak voldoende een Vlaams katholiek te zijn, een dagblad te lezen, 't Volk van Ronse te kopen of een halve intellectueel te zijn om in de gendarmerie van Ronse aangegeven te worden op basis van collaboratie. Mensen werden in de gendarmerie aangegeven en aangeklaagd voor collaboratie. Weerloze burgers werden opgepakt en aan de gendarmen overgeleverd. Ten voorlopige titel werden ze in de kelder van het stadhuis te Ronse opgesloten. Anderen werden aangemaand zich op een bepaald tijdstip in een bureau (soms een gewoon burgerhuis) te Ronse aan te melden. Te voet of per fiets trok de man in kwestie, niets vermoedend, naar Ronse maar was 's avonds nog niet thuis. Opgesloten wegens een binnen gekomen klacht, soms anoniem. Dagenlang was de vrouw en kinderen zonder nieuws tot er iemand (buur of vriend of familielid) op pad werd gestuurd om nieuws te vergaren.

Op enkele woningen in Nukerke werden swastika's aangebracht. Eén langs de Staatsbaan, een boerderij langs de Hollandstraat, een boerderij langs de Mellinckstraat....In de buurt van 't Zonneke daagde een groepje geweldenaars op en lieten iets verderop in de buurt van de Letterstraat een strooien pop verbranden. Aan "Den Appel" werd de woning van Jan Vanacker (een leraar) geplunderd. Alles wat niet te heet of te zwaar was werd meegenomen. De rest lag buiten voor het grijpen. Het gezin, dat onraad had geroken, was de dag voordien al door de velden gevluht naar familie in Oudenaarde. Hun mooie woning werd nog juist niet in brand gestoken.

Een keer liep het lelijk verkeerd! Rond die periode is er een dodelijk slachtoffer gevallen, nl. Richard Dekeyser, een jonge landbouwerzoon uit de Okerij werd levensgevaarlijk verbrand. Het zit zo. Zoals we weten viel er al eens een vliegtuig uit de lucht of men vond al eens een afgegooide brandstoftank die overvliegende Amerikaanse dakota's afwierpen tijdens hun lange vluchten naar o.a. Dresden. Die brandstoftanks waren bijlange niet leeg. Enkele durvers maakten van de gelegenheid gebruik om de laatste kerosine uit de tanks te halen. Met dat ongekend en gevaarlijk goedje werd al eens een handeltje in het zwart opgezet. De uitbundige Engelse troepen gingen wat kwistig om met hun oorlogstuigen en een jerrycan benzine was vlug meegenomen. Het grootste deel van de bevolking kende toen dat licht ontvlambaar goedje niet. Ongelukken moesten er dus van komen. Zo feesten enkele jongelingen uit de buurt in het stamminee 't Zonneke. Daar was blijkbaar ook van dat spul te krijgen. Tijdens de pret moet een fles benzine zijn omgevallen. Gevolg; een gebroken fles en benzine op de grond. Om de pret wat te vervollledigen moet een van de makkers een brandende sigaret op de grond hebben gegooid met als gevolg een steekvlam die Richard trof. De brandende toorts werd buiten gesleept en gedoofd. En toen bestond niet die eerste hulp. Dus stond er Richard niet anders op dan al huilend en kermend naar de Okerij te strompelen. Sommigen beweerden dat zijn voorzijde enkel nog rouw vlees was. Onder de broeks Bretellen was nog een

streep huid. In de grootste pijnen is twee dagen later die jongeman gestorven. Een andere versie heeft het over gestolen benzine uit Engelse vrachtwagens die geparkeerd stonden aan "Keysers", op het toenmalige voetbalveld.

Oorlogsburgemeester

Wie tijdens de oorlog zijn verantwoordelijkheid had opgenomen werd na de oorlog soms lelijk aangepakt. Zo gaf burgemeester Richard Deschaumes tijdens W.O.-II zijn ontslag; hij wilde niet functioneren tijdens de Duitse bezetting. Hij werd vervangen door Arthur Verdonck, een schoenmaker uit de Meersstraat, die als oorlogsburgemeester nadien een stuk van het gelag kon betalen.

Slachtoffers

Op het Heidje woonden Michel Gerseau met zijn vrouw en kind. Toen de vrouw even buiten kwam om met het kind op het plankier wat te wandelen werden moeder en kind dodelijk getroffen door een verdwaalde granaat.

Maurice Vanden Daele sneuvelde als vrij jonge soldaat. Hij woonde naast "Den Engel".

Een luchtgevecht

" Op 1 december 1943 stortte op de Bossenaer, in de weide van Daniël Verroken, een Thunderbolt neer. (een deel van de neus moet nog in de grond zitten). Het nieuws van de crash was vlug gekend en nog rapper werd de cockpit geplunderd en al wat niet te warm of te zwaar was werd meegenomen. Nadien heeft rond dit feit een grondig onderzoek plaats gehad. " Een meer gedetailleerd verslag kan je lezen in "*De Luchtvaartgeschiedenis*".

Het vliegtuig van Amerikaanse makelij maakte deel uit van een squadron bommenwerpers. De piloot vertrok vanop een Engelse luchthaven met als opdracht grote aanvoerlijnen in Duitsland te vernielen. Tijdens de terugweg was het vliegtuig het eskadron kwijtgeraakt. Tijdens zo'n solovlucht was het vliegtuig echter een gemakkelijke prooi voor de Duitse jagers. Wat dan ook gebeurde. Boven Ronse werd de Thunderbolt getroffen door een Duitse jager. Na een lange glijvlucht kon het getroffen vliegtuig Etikhove bereiken waar het te pletter stortte. De piloot kon zich niet tijdig losmaken en overleed in de crash. Volgens het verslag werd de piloot naar het dodenhuisje in Etikhove gebracht. De Feldgendarmerie was ten zeerste verbolgen omdat bij hun aankomst reeds vele zaken verdwenen waren. De piloot betrof Luitenant Harry M. Pruden uit New York. Volgens het verslag werd de neus van het vliegtuig in 2003 met grote middelen uit de grond gehaald, aldus volgens Cynrik De Decker.

Comité

Het Comité was gevestigd in het gemeentehuis te Nukerke. Daar moesten wij onze zegels voor brood, suiker en vlees uitwisselen. Rijst en koffie was er niet te krijgen. Ademar Verdonckt en Jean Decubber waren comitéleden.

Leontine vertelt over haar oorlogsjaren 40-45

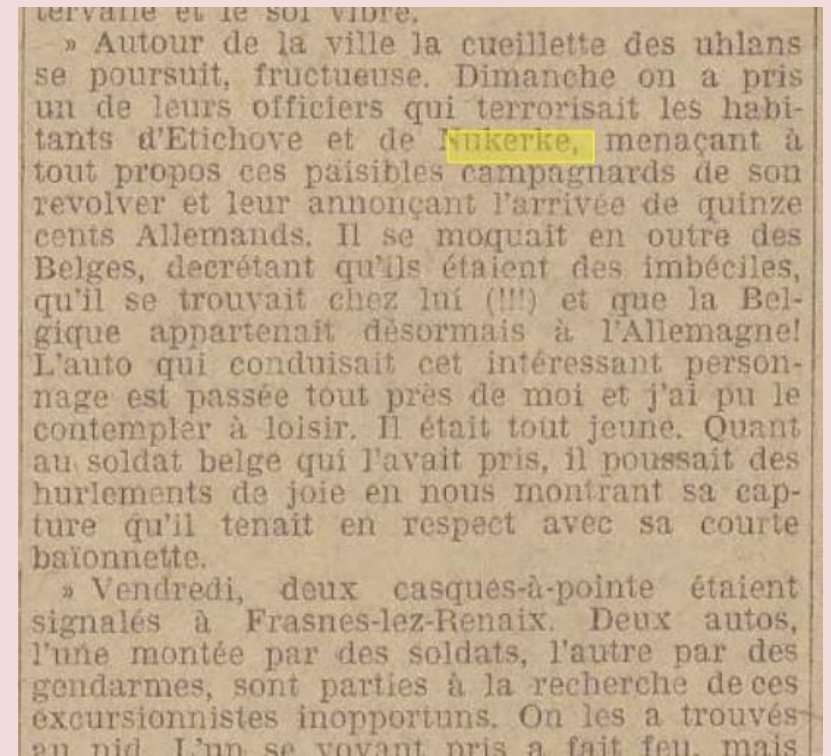
Nukerke werd bezet op dinsdag 21 mei 1940. Onzen Octaaf is ook soldaat geweest in de tweede oorlog. Na de capitulatie is hij samen met enkele Ronsenaars weggelopen uit Zwevegem. Hij was nog maar goed weg of ze werden weer opgepakt door de Duitsers. Als straf werd hen alles afgepakt en ze werden op een mees (weide) opgesloten als vee. Een paar dagen later vertrokken al de gevangenen in kolom uit Zwevegem weg, richting Ronse. Daar werden ze in de garage Notebaert op de Hoogstraat opgesloten. Er waren er wel duizend. Botteldoorn en De Catelle hadden onzen Octaaf daar herkend. Langs die weg zijn wij dan te weten gekomen dat Octaaf in Ronse was. Zo konden we hem bezoeken en wat eten bezorgen. Hij zei toen: "Wat moet ik met al dat eten doen?" "Ha, opeten en van de rest zorg dragen!" Toen dachten ze ook dat ze binnen de drie dagen zouden vrij komen, maar ... ze trokken te voet weg naar Ninove. 't Is maar om te zeggen, maar weet je dat hij in Oostende nieuwe schoenen had aangetrokken en tegen dat hij in Ninove was waren ze versleten. Na 1 dag in Ninove dachten ze dat ze gelost zouden worden. Maar, ze trokken naar Gembloers. Daar werden ze op een groot hof opgesloten met honderden soldaten, allen dood van den honger. Octaaf durfde zijn eten niet boven halen want de meesten hadden geen eten en zouden er moeten staan op kijken. Octaaf kende Frans en stuurde een jongen uit de buurt naar het dorp op eten, tegen betaling. De anderen hadden geen eten, geen geld en kenden geen woord Frans. Het eten werd verdeeld tot Octaaf zelf geen eten meer had. Onzen Henri zei dat Octaaf zot was en dat hij dat niet moest doen. En dat was daar iets op die binnenkoer. Vuil en smerig. Iedereen deed zijn behoefte waar hij zat of stond. Enkele dagen later zaten ze al in Namen. Daar zouden ze gelost worden maar iedereen werd er van alles afgepakt. Zij die Vlaams spraken werden eerst gelost. Sommige Walen leerden vlug enkele Vlaamse woorden om als Vlaming te kunnen doorgaan. Het weinige geld dat hij nog bezat stak Octaaf in zijn "getten". Wie niet naar huis mocht vloog naar Duitsland.

Tijdens de bezetting werd een burgerwacht opgericht. Veel gezonde mannen waren opgeëist om in Duitsland te gaan werken. Mannen die nog thuis waren werden door de Duitsers verplicht de wacht op te trekken o.a. aan de tunnel om te vermijden dat er sabotagedaden zouden gebeuren. Er was een beurtrol aan de tunnel in Louise-Marie. Onzen Octaaf moest ook eens "sentinelle" spelen, maar zijn kameraden kwamen die nacht niet en Octaaf heeft die ganse nacht alleen de wacht moeten optrekken. Hij was daar nie goe van!

Er was ook veel armoede en honger. De boeren werden bestolen. Velen uit de stad kwamen 's nachts op de velden hun voorraad opdoen. Het ging zo ver dat de beesten op het veld werden geslacht en versneden. De rest bleef liggen. Dus kwamen de boeren overeen de boerenwacht op te richten. De mannen deden 's nachts hun ronde langs de velden. Dat was enkel 's zomers. Wij hadden ook al een radio tijdens den oorlog. Maar je moest opletten want de Duitsers vielen de huizen binnen om te controleren op welke post de radio stond. En als 't n'en Engelse post was... amai...! We moesten wel twee paarden afstaan aan de Duitsers waarvoor we nooit voor vergoed zijn geweest. We hebben geen goed leven gehad met die twee oorlogen!

In 't begin van den oorlog zijn we 2 paarden kwijtgeraakt aan de Duitsers. Onzen "achttienmaander" mochten we houden. Dat ging zo! Vader moest met zijn twee volle merries vervoer leveren aan de Duitsers. (Ook Octaaf Schoorens heeft vervoer moeten leveren). De aangeduide boeren moesten materiaal vervoeren naar het front en in het terug keren brachten ze vluchtelingen mee naar achter. De verste plaats dat vader is gegaan was Wattrelos in Noord-Frankrijk. Dat zou zo gezegd maar drie dagen duren maar zo zag het er niet naar uit. Op een dat zei hij tegen de andere opgeëiste boeren dat hij dorst had en wat zou gaan drinken. Maar hij had een ander plan. Naar huis trekken! En zo gedacht, zo gedaan. Vader op weg dus naar huis! Kort nadien werd hij al tegen gehouden door de gendarmen: "Waar gade gij naar toe?" "Naar huis tiens!" Die gasten telefoneerden naar hun overste. Gelukkig

kwam het bericht dat hij door mocht. En op een dag! Thuis naderde maar de laatste loodjes wogen het zwaarst. De uitgeputte paarden konden maar moeizaam, zelfs met een lege wagen, de Sponde boven trekken. Maar al in Nukerke op de plaatse en dus bijna thuis werd hij tegengehouden door Duitsers. Er was niets aan te doen en de paarden werden hem afgepakt. Toen heeft vader echt veel geschreid. Zo zijn twee volle merries afgegeven! En zo moesten de velden wachten. Gelukkig waren er anderen die ons hielpen, want ook onze koeien waren afgepakt. Dat was zo! De boeren moesten met hun koeien naar de plaatse van Nukerke. Daar werden de dieren die min of meer gezond waren opgeëist. Ons restte nog één "koeitje". We moesten de mensen schoon spreken om ons land te komen zaaien met hun koeien. Frans Vander Geynst van aan de Mere had toen twee ossen. Wij hebben toen ook een os opgeleid en samen met dienen achttienmaander hebben wij verder gesukkeld. Ja wij hadden ook nog een "neutie" maar had op een keer sponzen opgegeten. Hij werd ziek en ze hebben hem dan melk gegeven. Maar dat hadden ze beter niet gedaan. Hij is ...doodgegaan! En 't ergste van 't geval was dat we hem niet konden opeten. Maar onze beste koe hadden wij al eerder ondergebracht bij mensen in Ellezelles, bij een man die een stalletje had. Hij heeft voor de koe gezorgd tijdens de oorlog. De melk mocht hij gebruiken. Na de oorlog kregen wij de koe terug mits betaling. In Henegouwen werden de koeien niet opgeëist. Ze hadden daar

betaald aan de Duitsers. Er was hier ook een "comiteit" dat eten uitdeelde zoals suiker, meel en vlees. Dat was gerookt vlees uit Amerika. Wij noemden dat vlees "wilden Henri". Wij aten dat niet op maar gaven het weg.

Ge moet zeggen dat ons ouders toch wel geen leven hebben gehad tijdens den oorlog. Ze hebben geen minuut rust gekend. Da was maar een droef leven. En vluchtelingen dat er waren! De scholen zaten vol. Bij ons sliepen er Duitse soldaten in onze schuur en 's morgens vertrokken ze naar de plaatse om orders te gaan halen. 't Staat mij voor dat er een vlieger is neergevallen achter Aloïs Willems en de hoeve van Jules Moreels (vader van Gaston) die getrouwd was met Maria Van Hooland. Duitsers hebben dat vliegtuig bewaakt.

D'er moet een Belgische vlieger gevallen zijn in de weide achter Bruggen. Heel wat mensen zijn daar op af gekomen. Maar dat was achter den oorlog. Maar ook in Etikhove is tijdens een luchtgevecht een Canadees neergehaald door een Duitse jager. De mensen die daar woonden hebben slagen gekregen van de Duitsers want deze dachten dat ze de piloot hadden beschermd en geholpen om te ontsnappen.

Tijdens de oorlog hielp Winterhulp de arme mensen. De grote en arme gezinnen werden met van alles geholpen om de oorlog door te komen. De onderwijzeres Rachel Dekens organiseerde die hulp. Van alles werd ingezameld: kleren, voedingswaren, geld ... Ook bij ons kwamen ze geld vragen en vader gaf steeds maar ze mochten aan niemand zeggen dat hij geld had gegeven. Dat moest niemand weten! Ja, zo was hij. Van rantsoenzegels hebben wij geen gebruik gemaakt. We gingen die wel halen in het gemeentehuis maar we deelden die uit aan de bureu. Met die zegels konden zij dan brood, boter, vlees, suiker ... kopen bij de handelaars en in de winkel.

De verste plaats waar ik ooit geweest ben was Antwerpen. Dat kwam zo! Tijdens den oorlog kwamen in Nukerke 4 jongens en 1 meisje aan uit Antwerpen. Het waren kinderen, jonge tieners, die tijdelijk de armoede in de grootstad konden ontvluchten. Vele gemeenten deden aan die actie mee. Wij hadden een 12-jarige gevraagd maar per slot van rekening bleef er voor ons een 17-jarige magere jonge gast over. Wij waren de laatste om te mogen kiezen en kregen dus den overschot. Later "jonde" die jongen

Ontwerp van postzegels ten voordele van Winterhulp 1n 1940.
Elke zegel vertegenwoordigt een provincie.H.V

zich vreselijk goed. Ge kunt dat denken, van dat vernielde Antwerpen naar een boerderij vol leven. Die jongen zijn moeder was weduwe en bleef achter met 1 zoon en 2 dochters. Vader had een schone post, hij was douanier. Ah ja, onze knaap noemde Willy Uyterhoeve. Dat was nogal een gast. De kersen waren nog niet rijp en hij zat al in de boom. Wij zegden dat hij dat niet mocht doen. 't Was te gevaarlijk voor een kind van 't stad. Hij droomde ervan een kilo kersen te kunnen eten. Ja, en niemand van ons kon dat. Op een dag in de kersentijd ging hij met ons mee om te gaan hooien. 't Was 't moment. we zouden die jonge man eens testen. Zo gezegd, zo gedaan. We wogen vooraf een kg grote vleeskersen en we zetten die klaar voor als onze Willy thuiskwam. En zo gebeurde. Hij kreeg die kersen voor de neus gezet op tafel. En hij maar smullen. Dat is nog niet alles. Zeven grote boerenboterhammen heeft hij er bij gegeten. Nadien zei hij: "k Zal nu zeker wel n'en kg kersen binnen hebben. En plezier dat wij hadden. Maar ... voor te werken was hij te dom dat hij een mens was. We hadden in die tijd veel konijnen en die koten moesten worden gekuist. Wel we hadden daarna meer werk met hem, ook om hem te wassen, dan met de konijnen. Na een maand bij ons op de boerderij was Willy wel 15 kg verzwaard. Toen hij bij ons op de boerderij verbleef verboden we hem iets te zeggen of te spreken met anderen. We lieten hem ook niet alleen bij de burens gaan. Eens kwamen zijn moeder en zus hem bezoeken. Hij vroeg: "Mag ik ze gaan afhalen aan de trein in Etikhove?" Wel hij herkende zijn moeder niet meer en zijn moeder herkende haar zoon niet eens. 't Moest juist lukken dat ze die dag kwamen want we hadden juist een groot varken geslacht. Ze bleven eten en bij hun vertrek hadden ze een volle valies vlees mee; saucissen, carbonaten, boter en vers gebakken brood. Op een dag is hij dan vertrokken. De burgemeester Arthur Verdonckt kwam Willy thuis ophalen want de kinderen moesten weer de trein op naar Antwerpen. Op de boerderij van Devos was er ook een jongen. Tot slot van rekening kwam dus de burgemeester hen ophalen. Die zou gezegd hebben: "Ge zijt kloek en gezond. Als ik in uw plaats was dan ging ik naar Duitsland om er te werken." "Ga gij zelf" antwoordde Willy en 't was gedaan met preken. Ik heb veel burgemeesters overleefd; Joseph T'Sjoen, Armand Vandenputte, Arthur Verdonckt, Richard Deschaumes (Marstiezen Richard) en André Hubeau. Drie maanden mocht Willy blijven en dan moest hij weer weg. De andere huisgezinnen die tijdelijk een kind adopteerden waren, Brugge, Anna Vandeputte , Artur Verdonckt en August Teirlinck. Nadien is hij wel nog een paar keer teruggekeerd. Ik herinner mij nog dat hij eens op een paaszaterdag met een moto voor de poort stond. Willy kwam binnen. Maar er was nog een jong meisjes mee. Dat was zijn lief. Die liet hij eerst aan de poort staan. Maar waarom zou ze niet mogen binnen komen? Het was juist etenstijd en wij zaten aan tafel. Kom zet u bij. Twee stoelen werden bijgezet. Kijk, vader komt thuis van het veld, met de paarden. Zeg eens niets als hij binnen komt. We zullen eens zien of hij je nog herkent. Niet spreken. Wel vader zou je dienen heer herkennen. 'k Heb geen herinnering aan deze man. Toen zei de jongen: "vader!" want zo had hij ons vader drie maanden aangesproken. En leute dat wij hadden. Ha, 't is Willy. Hij had eigenlijk vroeger een scheef oog dat hij heeft laten rechtzetten. Daardoor bekende vader hem niet. Willy vertelde toen dat hij op 't einde van den oorlog werd opgeëist door de Duitsers om te gaan werken in hun thuisland. Daar is hij een vinger kwijtgeraakt bij het verslepen van een zware ijzeren "pau-trel". Voor herstel werd hij drie weken naar Frankrijk gestuurd en hij die geen woord Frans kon. Hij heeft daar ook geen woord gesproken. Nadien werd hij weer in Duitsland gestoken.

Na den oorlog, in 1966, is hij om mij geweest. Ik moest mee naar Antwerpen. En ik vertrok met een grote valies eten: brood, vlees als saucissen en carbonaten, boter..., allé een valies vol. En het vlees ? Dat werd onmiddellijk gebakken tegen het slecht worden. En 's anderendaags was het daar kermis voor de familie. Ik was daar welgekomen in Antwerpen en bleef er drie dagen en dingen die hij mij getoond heeft: de tunnel, de Boerentoren, de Schelde, de kathedraal en de grote winkels.

Tegen 't einde van den tweeden oorlog lag een Engels artilleriebataljon gebivakkeerd achter 't Zonneke. Vandaar beschoten ze de twee Scheldebruggen te Oudenaarde. Rond de brug zijn daar trouwens verscheidene doden gevallen. En op een zondag was 't eindelijk zo ver. We waren bevrijd. Lange kolommen Engelse tanks passeerden langs de Staatsbaan. Bijna gans Nukerke was daar om de Engelsen toe te wuiven. Het was zondag 4 september 1944. Een groep Nukerkse weerstanders namen achteraf wraak op verschillende mensen.

Maurice Verpoort, broer van Jeanne woonde in den "Elst". Hij was een burgerlijk slachtoffer evenals Maurice Vandendaele die langs de Smouterstraat (nu Mellinckstraat) woonde naast de steenbakkerij van Theofiel De Bisschop. Zijn broer Florent was pastoor. Die is jong gestorven, aan tyfus. Dat was zo! Hij moest een pastoor vervangen die zelf aan tyfus was gestorven. Deweer Jules en Geerseau Jacqueline woonden in de Kortekeer en tijdens een beschieting van de Schelde werden ze gedood door een verloren projectiel. En met de benzine die sommige mensen konden bemachtigen zijn er rare toeren gebeurd. Zo is de woning van Dekeyser André, die getrouwd was met Schoenies José, uitgebrand. Ze hadden niet beter gevonden dan benzine op de zolder te verbergen. André woonde rechtover de smidse van Lietaer. En op een dag had een groepje gasten in 't Zonneke wat gelampet. Richard Dekeyser had daar wat "nafte" bekomen van de Engelsen. Bij het buiten gaan rolde hij een sigaretje. Toen moet de fles die in de binnenzak van de vest stak ontploft zijn en Richard veranderde in een brandende fakkel. Engelse soldaten hebben hem nog proberen over de grond te rollen. Zwaar verbrand liep hij nog naar huis. Enkele dagen nadien is hij gestorven.

Verhaal van Marietje

Tijdens de oorlog 40-45 was Jonkheer André Behaeghel-de Bueren sterk bevriend met een Engelsman. Deze Engelsman seinde berichten door naar Londen over de toestand in de omgeving. Op 3 september 1944 seinde hij door dat er een lanceerplatform stond in de buurt van het kasteel Calmont. Men zou daar meteen overgaan tot het bombarderen van dat lanceerplatform. Dit ging toen echter niet door omdat de Engelsen zich reeds in Doornik bevonden en deze zouden het platform gewoon innemen. Er bevonden zich daar toen plusminus 100 V1-bommen (de latere V2 werden aangedreven door een mengsel van zuurstof en alcohol en zouden een bereik hebben van 320 km. Ze droegen 975 kg explosieven) . Er bleef één Duitser achter om alles op te blazen, de rest van de Duitsers trok naar Ronse. Die achtergebleven Duitser heeft het platform niet kunnen opblazen daar hij gevangen genomen werd door Achiel Vergeynst. Toen de Duitsers de Engelsen te Ronse tegen kwamen zijn ze gevlucht en zijn ze terug gekeerd naar het kasteel waar ze zagen dat het platform niet ontploft

was. Ze hebben het toen laten ontploffen. Men vertelt dat de Engelse kolonne op weg naar Oudenaarde een kleine Duitse gemotoriseerde patrouille ontmoette die op weg was naar het platform. En ... ze lieten hen ongemoeid. Bijna niet te geloven. De ontploffing veroorzaakte veel schade aan het park en heeft het kasteel Calmont compleet vernield. Gedurende de periode die volgde heeft de familie Behaegel-de Bueren drie maanden op het "Goet ten Broecke" in Zulzeke gewoond. De kant van de boerenwoning met de beste kamer werd ter hun beschikking gesteld....

Oorlogsjaren

"Als jonge onderwijzeres hielp ik bij Winterhulp en het Rode Kruis. De leden van het comité van Winterhulp waren o.a. Dr Glibert en Jean Decubber (die ook tweede bediende was op het gemeentehuis) en de gemeentesecretaris. Hij was aangesteld voor de bevoorrading. Onze taak was de arme mensen en allen die behoeftig waren te helpen. Vooral de huisgezinnen met kinderen stonden vooraan. Wij zorgden voor de bedeling van de kolen. Zo was er een depot in de boerderij van Maurice Eyckerman. Talrijk waren de mensen die daar met een kruiwagen kolen kwamen halen.

En dan in 1944...! Het was op een dinsdag van begin september dat mijn broer Georges, Roger Demets, Roger Vandendaele en ik naar Waregem zouden fietsen. 't Was daar kermis en wij hadden al enkele jaren de gewoonte naar toe te gaan. We reden de Sponde (nu Elsstraat) naar beneden en daar liep een soldaat de straat op en af. Was dat een Duitser? Hij liet ons doorrijden. Al gauw kwamen we aan in Berchem en passeerden even bij een tante. "Wat, gaan jullie naar Waregem? Maar dat moogt ge niet riskeren. 't Is veel te gevaarlijk want 't is hier ergens iets gaande." Er hing precies iets onheilspellend in de lucht. Maar wij reden toch verder. Ge weet hoe jonge mensen zijn. Maar na enkele kilometers zijn we toch maar terug gekeerd. Tegen dat we terug in Berchem waren stond er een locomotief met veel wagons en in de richting van Kwaremont was er precies een grote bedrijvigheid. De mensen zeiden ons dat we naar huis moesten. De mensen van Kwaremont betrouwden ook het boeltje niet en bleven binnen en kwamen niet op straat. Er hing iets in de lucht. Dan werd het zondag. We hoorden tegen de middag een heel harde ontploffing. Nadien bleek dat de achterwacht van de bezetter een munitiedepot liet in de lucht vliegen. Blijkbaar was daar een raketbasis in opbouw voor de lancering van de V1-bommen. De raketbasis maakte deel uit van een batterij die was opgesteld van Noord-Frankrijk tot Kwaremont. We hoorden nadien dat het nieuwe kasteel ten gronde af lag. Bij het vernietigen van munitie werd het kasteel totaal vernietigd. Er resten enkel nog de fundamenten. Het oude kasteel dateert van 1813. Dit kasteel en het domein er rond behoorde toe aan de familie Behaegel de Bueren. Een groot deel van het kasteelpuin werd na de oorlog gebruikt om de Oude Kwaremont te verharderen.

Beneden den Onderbossenaar in Etikhove zouden de Duitsers tijdens hun verblijf hier een atelier hebben gehad waar wisselstukken werden vervaardigd voor het lanceerplatform.

Ander nieuws

Bij de luchtaanvallen van de geallieerden overvlogen honderden bommenwerpers onze streken. Om lange vluchten te kunnen uitvoeren droegen die vliegtuigen onderaan reservebrandstoftanks mee. Wanneer die leeg waren werden ze afgeworpen kwestie van minder balast te hebben. Waar die metalen tanks

neervielen was er groot gevaar. Soms bevatten ze nog een paar liter brandstof. Een gevaarlijk goedje dat onze mensen nog niet zo goed kenden. Er was een gemeentelijk verordening die voorschreef dat de gevonden reservoirs onmiddellijk naar het gemeentehuis moesten worden gebracht. Daar zouden ze door bevoegde personen worden verhandeld. Zo trok ook eens Octaaf Schoorens met een gescheurde brandstoftank op zijn kruiwagen naar de plaatse. Nu we het toch hebben over de bombardementen. Bij het horen aankomen van een eskader geallieerde vliegtuigen vluchtte de familie snel de kelder in. Vanuit het klein keldervenstertje kon Maurice zien hoe Kortrijk 's nachts werd gebombardeerd (21 juli 1944) en zag de vuurgloed aan de horizon. « 't Was hallucinant ! » Maar op 26 maart 1944 kreeg Kortrijk de volle laag. De geallieerden lieten zo maar eventjes 2000 bommen neer op de stad met als gevolg een dodental van 250 mensen. De familie Cambien verloor 6 van hun kinderen en de gouvernante. Tot in Nukerke waren de doffe inslagen te horen toen in Merelbeke het stationskwartier werd vernietigd. (5 september 1943- 10 april en 10 mei 1944).Tijdens die periode, vanaf begin mei '40, werden de scholen in de streek gesloten tot eindelijk op 3 mei '44 Ronse werd bevrijd.

Bij de aftocht van de Duitsers

De oorlog liep al op z'n einde. De Duitse soldaten trokken zich terug, nogal wanordelijk en zonder enige vorm van discipline. Sommigen onder hen maakten daar misbruik van zoals volgend verhaaltje bewijst. De hoeveknecht van Octaaf Schoorens was op « Dije » (hoek Smisstraat/Leo Pironpad) op het bietenveld met paard, een stoere brabant, en kar. Komt daar in de richting van « Leinie Steurbaut » toch wel een Duitse soldaat aan die een heel mager wit paard leidt. Leinie zag het al aankomen. Ja 't was om zijn wit paard te ruilen voor

dat beter paard. Hij moest nog naar Duitsland en dat was nog een heel eindje. Dat zieke paard zou het nooit zo lang volhouden. « Ich will das Pferd ! ». Leinie weigerde of deed alsof hij er niets van begreep. De Duitser droop af. Eens de Duitser uit het zicht verdwenen spoedde de man zich met paard en kar naar De Spijker. Octaaf Scoorens vertrouwde de zaak niet want hij vreesde dat ze zijn paard zouden komen stelen. Dus werd het paard verborgen. In de avondschemering vertrok Leinie met het paard naar het hoevetje van Omer Restiaens (in de volksmond Koo-tsiezen Langen). Dat hoevetje lag diep verscholen in het bos en was moeilijk te vinden. In een kleine stal naast de woning passeerden Leinie en het paard de nacht. Het paard werd niet gestolen en is kunnen op de hoeve blijven. Het oude hoevetje werd in de jaren 60 afgebroken. Hierbij een foto van een schilderijtje van het oude hoevetje gemaakt door Marcella De Smet. **Het oude hoevetje lag verscholen in het bos aan het Cabernol en bewoond door het echtpaar Omer Restiaens. Het schilderijtje is in 't bezit van Maurice Schoorens.**

September '44: de bevrijding

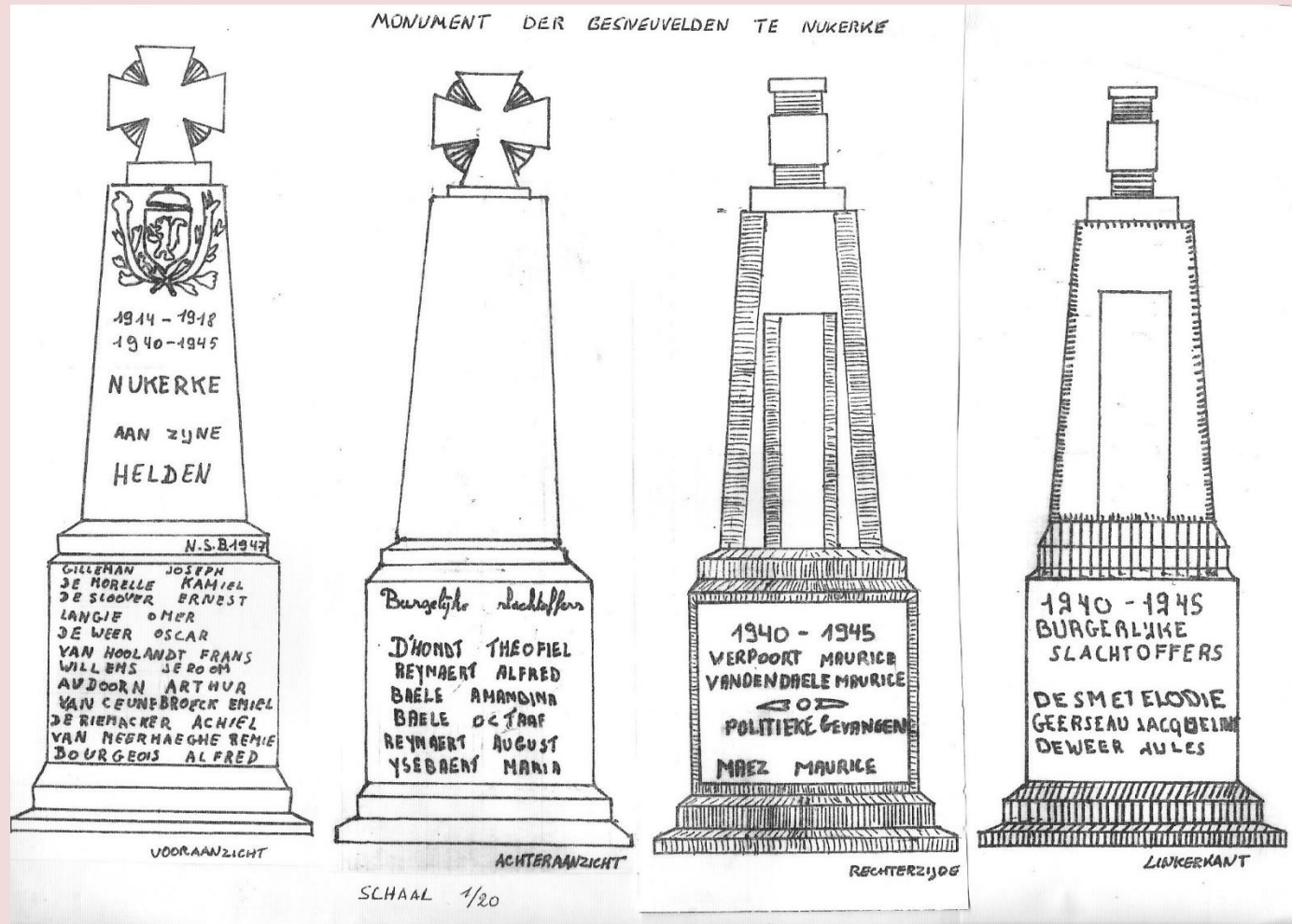
“Aan Den Appel te Nukerke woonde toen een schoon en gelukkig Vlaams gezinnetje met kinderen. Mijnheer Jan Van Acker was leraar aan het Atheneum in Ronse. Zijn vrouw was de dochter van de bekende en geëerde familie Beyaert die een winkel had met boeken en speelgoed in de Baarstraat te Oudenaarde. Ik weet nog goed. Het was op de maandag na de bevrijding dat mijn vader in de voornoemde groepjes mensen de Pontstraat zag op en af gaan. Sommigen trokken richting Etikhove met een kruiwagen volgeladen met pakjes en dozen, nieuwe spullen, zakken, boeken, speelgoed...Allé, alles wat niet te zwaar en te heet was! De ene had dit mee en de andere dat. Vader vroeg zich af wat dit betekende. Hij naar buiten ! En vroeg op de man af waar al dat nieuw spul wel vandaan kwam. Ha, daar van op de steenweg, aan Den Appel. 't Is daar een huis en 't zit vol met mooie dingen. 't Zat zo. De familie Vandenabeele in Oudenaarde had een grote hoeveelheid mooie dingen, ook boeken en speelgoed bij de dochter in Nukerke ondergebracht. De goederen waren aangekocht met het oog op het komende sinterklaasfeest. Ze vreesden immers voor een totale vernieling van hun woning als de bruggen over de Schelde onder vuur zouden komen te liggen. Immers op 19 mei 1940 vielen bij een Duits bombardement op de Scheldebrug 26 slachtoffers, de meeste vluchtelingen uit Lanaken in Limburg. Bij de buurtbewoners zat de schrik er dus in.

Mijn vader neemt dan ook maar de fiets en gaat kijken naar de vernieling. Na een tijdje komt hij thuis. Ge moet dat zien! Schande. Daarop nam ik, nog een jong meisje, mijn fiets om ook eens te gaan kijken. 'k Was nog maar pas van mijn fiets gestapt of daar komt een man op mij af met boeken onder de arm. Hier, gij zijt gestudeerd. Ge gaat dat kunnen gebruiken. Hij duwde een stapel boeken in mijn handen. En ga maar binnen, ge gaat daar wel uw goesting vinden. Maar nee ! Da's niet van mij ! Toch wel. En ik de trappen op om de boeken terug te brengen. Die legde ik op een venstertablet. Niet te geloven. Wat eens een mooie hall moet geweest zijn lag in de vernieling. Mijn ogen vielen op enkele mooie pentekeningen aan de wand. Het glas gebroken en de tekenin-

gen doorkerfd. Die tekeningen waren door een familielid getekend. Regelrechte baldadigheid. Het huis, "het torenhof", bleef er verlaten achter. Enkele dagen voordien was de leraar ondergedoken, naar het schijnt verschuilde hij zich geruime tijd in een patattenveld. Zijn vrouw was met de kinderen door de vel-

den naar de pastorie van Nukerke gevluht uit schrik voor mogelijke bedreigingen. De leraar heeft een tijdje vastgezet. En de aanstoker van dit alles zou een hitsige 18-jarige C. geweest zijn uit Zulzeke. Weken later kregen nogal wat kinderen gestolen zaken. Hopelijk waren die arme zieltjes er gelukkig mee! Immers, "gestolen goed gedijt niet"! Zo zijn er hier en daar nog ongeregeldheden gebeurd. Vernielingen, diefstallen, bekladden van woningen, verwijten, valselyk betichten van mensen ... Ja, 't was 't einde van een lange oorlog. De mensen waren blij gezind en dronken pinten. En van het een komt het ander. Alles komt dan boven, het goede en het slechte!

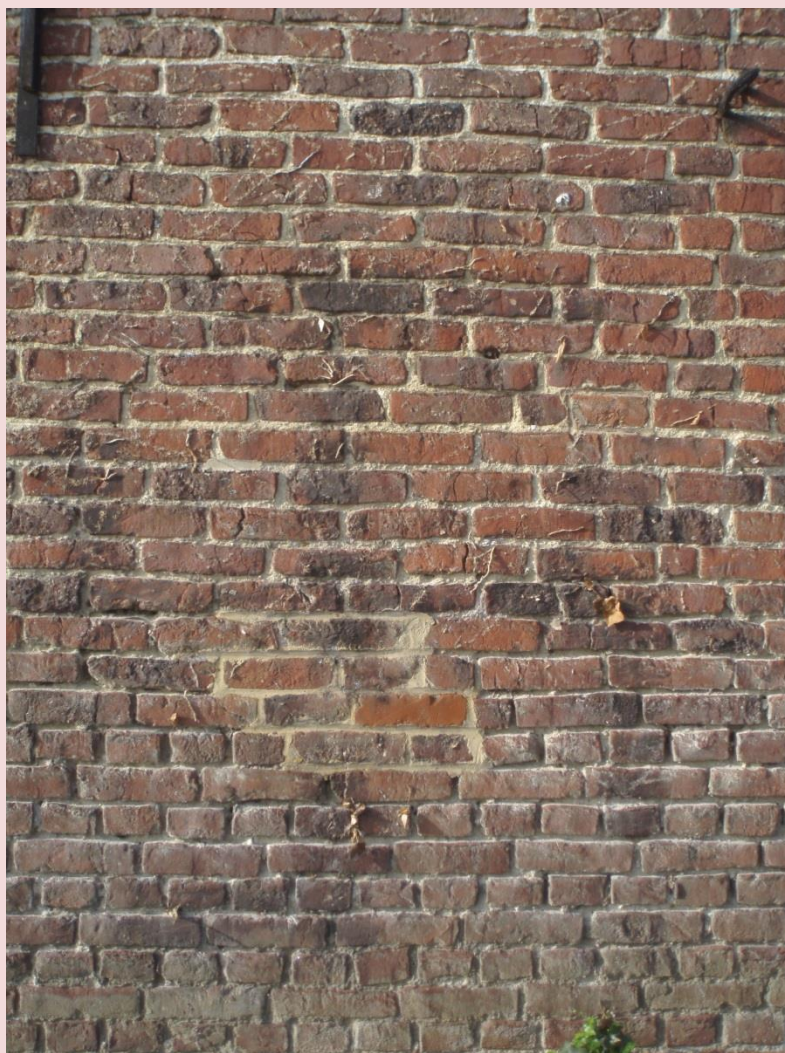
En dan waren er de "witte bendes". De "bekies" waren chefs van de bende. Ge moest niet veel gedaan hebben om van de brokken te delen."

Hiernaast een foto van de beugel meegebracht door Georges Decuyper. Tijdens zijn mobilisatie was hij ingelijfd, bij de cavalerie. Als boerenzoon kon hij immers goed met paarden om. Bij zijn demobilisatie in 1941 bracht hij, als herinnering, een van de beugels mee.

Na de bevrijding waren de gemoederen soms verhit en tierde hier en daar vandalisme hoogtij. Heethoofden achtten het hun edele taak burens of kennissen te viseren, de woning te bekladden en bewoners aan te klagen. Hiernaast een foto van een swastika of hakenkruis, aangebracht tijdens een donkere septembernacht van 1944, nu nog zichtbaar op een muur in Nukerke. Hiernaast op de boerderij, hoek Ruitegem-Mellickstraat, toen bewoond door Devos Theodoor-Anna Vande putte. Ook op een paar andere plaatsen werden swastika's met pek geschilderd o.a. op de woning Steenweg 35, op een boerderij hoek Holandstraat/Mellinckstraat en op de muren van de gemeenteschool.

Oud-strijders '40-'45

Niet alle oud-strijders waren lid van de Nationale Strijdersbond en ontbreken op de foto

Van Herpe Julien -1
 Heyse Urbain-pastoor-2
 Hubeau André-burgemeester-3
 De Weer Laurant-4
 Van Maelzaeke Adriën-5
 Vandenbulke Frans-6
 Ysebaert Vincent-7
 Roger Vandendaele-8
 Mevr Maes-Lateur Alice-9
 Arthur De Zitter-10
 Van Ceunebroecke Petrus-11
 Maes Michel-12
 Dewadripont-13
 Hantson Germain-14
 Teirlinck Julius-15
 De Venter Michel-16
 Devenijns Honoré-17
 Roman René-18
 Moreau Marcel-19 in de plaats van zijn vader Hector
 Foto genomen vóór het gemeentehuis (huis Blommaert) bij de in-
 huldiging van de nieuwe vlag.

Oorlogsdagen is een boeiend verslag uit augustus 1941. Valère Depauw omschrijft in zijn voorwoord het boek als een tijdsdocument over WO-I vanaf de mobilisatie tot aan de demobilisatie.

2 hulzen van Engelse obussen uit W.O II gebruikt bij onze bevrijding in september 1944 toen een Engels artillerieregiment gestationeerd was in de Letterstraat. Een obus is een soort granaat dat wordt afgevuurd vanaf een kanon.

Onderkant met slaghoed en
fabrieksjaar 1942

Twee hulzen van Engelse obussen afgevuurd in september 1944.